

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

112. LETO / JANUAR 2007 / 3,13 EUR / 750 SIT

Revija
Planinske zveze
Slovenije

1

**Sir Leslie
Stephen
Monte Pelmo**

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A
LJUBLJANA

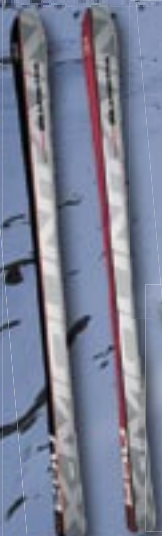
tel: 01 585 26 30

e-mail: pohodnik@univet.si

www.pohodnik-si.com

VSE ZA SMUČARSKÉ UŽITKE V GORAH

ZEBE? NI NUJNO, ČE IMATE NOGE NA TOPLEM!

www.logos-trend.si

EXPEDITION SUMMIT

Zelo tople dokolenke z velikim deležem volne in dodatno izolacijo s termalnimi vlakni isofil®.

TRAIL

Lahke, večfunkcionalne tehnične nogavice z večjim deležem volne in termalnimi vlakni isofil®, posebej priporočljive za obutev z membrano gore-tex®.

ALL MOUNTAIN

MOŠKI IN ŽENSKI MODEL
Tehnične smučarske nogavice za tiste, ki jih rado zebe v noge.

SNOWBOARD

Tehnične nogavice z ojačitvami na obremenjenih točkah, namenjene deskarjem na snegu.

AFS 8000

Vrhunski čevlji za plezanje v najbolj ekstremnih razmerah. Preciznost ob majhni teži je zasluga tehnologije asoframe. Dodatna izolacija thinsulate™ notranjega čevlja.

AFS EVOLUZIONE

Še en model s tehnologijo asoframe za zimske vzpone in ledeniške ture.

PRODAJNA MESTA ASOLO

Ljubljana ANNAPURNA WAY
HERVIS [Vič, City Park]
INTERSPORT [Šiška, Subičeva]
3S SPORT
HERVIS
Karnik INTERSPORT [Kranj 1 in 2]
Kranj HERVIS
Jesenice INTERSPORT
Kranjska Gora SPORTLAND
Kobarid M in R, d.o.o.
Idrija INTERSPORT
Ajdovščina INTERSPORT in SUVEL
Nova Gorica HERVIS
Koper HERVIS
Novo mesto HERVIS
Krško HERVIS
Celje HERVIS in MAXI ROSSI
Velenje HERVIS
Ravne na Kor. KO-MO
Maribor HERVIS in INTERSPORT
Murska Sobota HERVIS

www.asolo.si

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

Ljubljana FABIANI
[Vič, Ribji trg, Slovenska cesta, City Park]
POHODNIK
[BTC - hala A]
HERVIS [Vič, City Park]
ANNAPURNA WAY
Kamnik FABIANI
[Mercator]
3S SPORT
Kranj FABIANI
[Supernova, Glavni trg]
HERVIS
[Interspar]
HERVIS
M in R, d.o.o.
Kranjska Gora KEJŽAR
Kobarid SPORTLAND
Nova Gorica FABIANI
SUVEL SPORT
Koper FABIANI
[Mercator]
HERVIS
Novo mesto FABIANI
HERVIS

TEKLAUSEI NARODNI PARK
NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU
OBUTI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

107. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak,

Uroš Vidovič

Lektoriranje: Mojca Volkar

Oblikovanje: Zvone Kosovelj, Aljoša Markač

Grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5100 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 31,3 EUR (7.500 SIT), 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,13 EUR (750 SIT). Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fotografija na naslovnici:

Pozimi v gorah

 Oton Naglost

Dileme

Je planinsko društvo zgradilo cesto na Lipanco?

Bi zgradili cesto na Vrtaško planino?

Bomo potegnili elektriko do Koče pri Triglavskih jezerih?

Je smiselno prirejati množične veselice pri kočah?

Ali sodi glasna glasba na prosto ob kočah?

Je prav, da se politiki in cerkveni veljaki prevažajo s helikopterjem nad gorami?

Bomo gradili nova smučišča v gorah?

Ali naj zapremo gorske doline za motorizirani promet?

Je treba v kočah nuditi bogate jedilne liste in kopalnice s toplo vodo ali pa se omejiti na ričet in skupna ležišča?

Je pametno spodbujati množičnost na urejenih poteh ali tesnejši stik z naravo s skromnimi zavetišči?

Se bomo borili za prosti prehod po gozdovih in gorah ali le nemo gledali, kako tržna logika prodira v najbolj skrite koticke in nas lastniki ne bodo več pustili hoditi po svežem zraku, trgovci pa nas bodo zaprli v nakupovalno-zabavišne parke?

Ali naj gradimo nove gorske poti, ohranjamo obstoječe ali celo ukinjamo nepotrebne?

Naj se obrnemo stran, ko po gorski stezi priropota nesramen motorist, ali naredimo kaj konkretnega, da se to ne bi dogajalo?

Naj se borimo za zavarovanje ogroženih območij ali bomo proti temu, ker bi padlo število obiskovalcev v kočah?

Naj gradimo sanitarije, zaradi katerih bo treba ponovno poganjati dizelske generatorje, ki so jih v kočah že nadomestili s sončnimi celicami?

Bomo sodelovali pri nastajanju novega zakona o TNP, preračunljivo stali ob strani ali celo podpirali tiste, ki bi park zožili samo zato, da bi se delalo več denarja?

Naj zagovarjamo ohranjanje prostovoljstva v naših zavetiščih ali spodbujamo propagandne akcije za komercializacijo dejavnosti v kočah?

Kaj naj naredimo zaradi sprememb v naravi, ki vplivajo na naše planinstvo?

... In tako naprej ...

Zoprna vprašanja, toda skriti se ne moremo! Te dileme so tu in moramo jih reševati. Pravzaprav bo še huje, saj se vedno znova odpirajo novi in novi problemi.

Pogrešam glasne odgovore in dejanja znotraj PZS. Na proslavah se sliši skrb za prostovoljstvo, za ohranjanje narave, v časopisih pa vabijo na glasne komercialne veselice sredi gora. Zavezali smo se, da ne bo več novih markiranih poti, na terenu pa obstoječe spreminjajo v ceste. Hvalimo se z dosežki pri urejanju sanitarij po kočah, hkrati pa hočemo z bagri kopati skozi središče Triglavskega narodnega parka in napeljati elektriko v njegovo osrčje.

Domišljam si, da smo se združili v planinska društva in zvezo zato, ker imamo gore radi zaradi njihove lepote, divjine, prvobitnosti, ker v njih najdemo tisto, česar v dolinah nimamo. Ko pa se kar naprej spotikam ob našete dileme, se sprašujem, ali se nisem morda zmotil. Da ne misli del nas, da so gore zgolj še eno področje, ki ga je treba »ukrotiti«, izkoristiti, uporabiti kot torišče za še širši razcvet tako modernih komercialnih dejavnosti?

Morda pa bi bil čas, da se v pristojnih organih društev in PZS opravi temeljit premislek in se postavi jasna smer našega skupnega delovanja. Nedo dolgo tega mi je v roke prišel zapisnik Komisije za varstvo gorske narave UO PZS. Zelo skrbno so zapisali, koga vse so izvolili na kateri položaj, nobena od zgoraj naštetih dilem pa ni niti omenjena. Res pa je, da je bil to zapisnik volilne seje. Domnevam, da na rednih sejah razpravljajo o resnih problemih na terenu in pripravljajo podlage za skupna stališča PZS, ki ima kot eno glavnih poslanstev vendarle ohranjanje narave. Kajti glasno in odločno stališče tako množične nevladne organizacije, kot je PZS, ima lahko izredno velik, odločujoč vpliv na dogajanja v našem gorskem svetu in na njegovo ohranitev v prvobitni obliki.

Andrej Stritar

PLANINSTVO 4-45

Papirna zaščita Velike planine

Miro Štebe

Sir Leslie Stephen in njegove gore

Andrej Mašera

Begunjščica pozimi

Majda Kovačec

Vasovanje pri martuljški lepotici

Stane Poljak

Pekel in raj sredogorja

Miro Ličof

Po jezeru bliz' Triglava ...

Olga Babnik

Malce nepredvidenega sprehajanja

po Kraškem robu

Janez Medvešek

Botaniki na Velebitu

Irena Breščak

Spust v Veliki kanjon

Jurij Senegačnik

Kako iz starega dobiti novo

Skrb za športna oblačila

Dejan Ogrinec

NA TURO 54-67

Dogodivščina na Vremščici

Aleš Tacer

Monte Pelmo

Matija Turk

Königstuhl

Mala šola turnega smučanja

Tomaz Hrovat

Tritisočak ... nič lažjega!

Vzpon na Großer Hafner

Darja Grad

INTERVJU 68-73

"Himalaja me je povsem osvojila ..."

Pogovor s Tonetom Škarjo

Mitja Košir

Planinsko branje

Izpod peresa Toneta Škarje

Mojca Luštrek

ALPINIZEM 74-82

Manaslu – konec Poti Nejca Zaplotnika

Anže Čokl

Martina Čufar nehala tekmovati

Tomaž Jakofčič

Odkrivanje plezalskih radosti Tajske

Vesna Britovšek

NAŠA SMER 83-85

Čez slap Riofreddo iz Mrzle v Belo vodo

Simon Slejko

NOVICE IZ VERTIKALE

LITERATURA

NOVICE IN OBVESTILA

Kako poznamo naše gore?

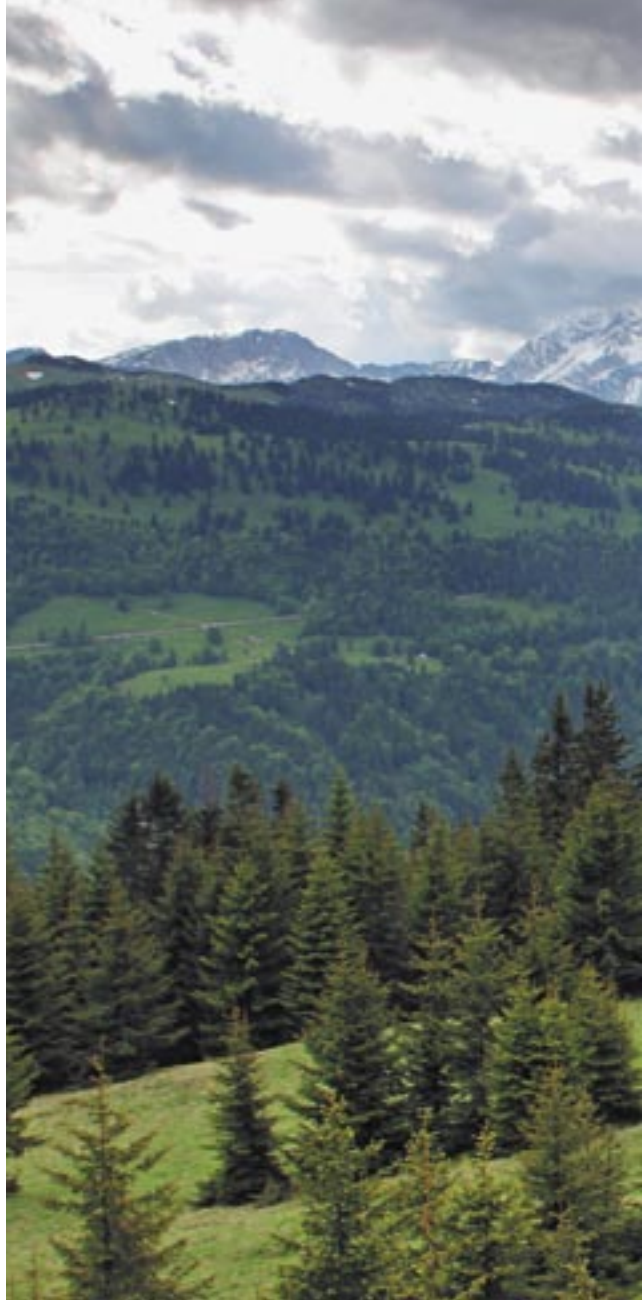
Andrej Stritar

Papirna zaščita Velike planine

Pred očmi nam propadata naravna in kulturna dediščina

✍ Miro Štebe 📍 Boris Štupar

Brenčanje in drgetanje mobilnega telefona me – kot običajno – spet zmoti med spremljanjem televizijskega dnevnika. Takšnih klicev sem najmanj vesel, a znani glas prijatelja na drugi strani mi prežene slabo voljo. Po vljudnostni izmenjavi pozdravov in kratkih informacij o počutju mi znanec, eden od bajtarjev z Velike planine, pove, da me kliče kot novinarja. »A veš, da nam je eden naredil veliko svinjarijo tu gori na Mali planini!? To bi moral tudi ti videt' pa zavohat! To moraš sprav't na televizijo!« Pojasnil je, da je nekdo v eno od tamkajšnjih vrtač desno od poti med Jarškim in Domžalskim domom pripeljal ogromno smrdečijo, blato in kaj ve, kaj še vse, in da so zraven lahko tudi nevarne snovi, ki bi lahko zašle v podtalnico, saj se od tam vode stekajo v vodovodno zajetje pod Planino, iz katerega s pitno vodo oskrbujejo ves Kamnik in sosednje kraje. Takoj sem vedel, da bo stvar zanimala tudi urednika, in naslednje jutro sva se s snemalcem že peljala na Planino. Snemalec je bil navdušen, da mu ni bilo treba v parlament, kar je za snemalce najhujša kazen, jaz pa sem tuhtal, koga naj pokličem za sogovornika, kajti za vsak vsaj malo daljši in boljši prispevek rabiš kakega sogovornika. Na kamniški občini so se ukvarjali z nekim zelo pomembnim obiskom in župan, ki drugače zelo rad stopi pred kamero, mi je rekel, da naj se obrnem kar na njegovega svetovalca za področje varovanja okolja. Klical

Velika planina, zaklad narave - do kdaj še?

sem še na republiški inšpektorat, pa so mi odgovorili, da še nimajo nobene prijave, zato tudi še niso predvideli obiska inšpektorja. »Najbolje je, da si najprej sama ogledava stvar, potem bova pa že videla,« sem zabrundal snemalcu, ki je z zanimanjem le z očmi iskal »dobre kadre« ob najini poti.

Sonce je zlatilo modro jesensko nebo, razgledi so bili umiti in tudi sam sem bil vesel, da sem se izmuznil dolinskemu vsakdanu. Ko sva malo pred Črničcem zavila proti Kranjskemu

 Dan Briški

Raku, sva bila kar zadovoljna, da so asfalt na cesti »potegnili« precej naprej kot ob mojem zadnjem obisku. Kmalu pa sva naletela na dolg razrit odsek, ki so ga še pripravljali za asfalt. Razvoj prodira v še tako odročne kraje! Zdi se mi prav, da tisto cesto uredijo, saj je ena najkrajših povezav Zgornje Savinjske doline in Koroške z osrednjo Slovenijo, vseeno pa mi ni všeč, ker to hkrati pomeni, da motoriziranim množicam še olajšujejo dostop na Veliko planino.

Med najlepšimi spomini mojega otroštva sijejo podobe o peš vzponih s starši na Veliko planino. Takrat še ni bilo gondole, Planina pa je bila kot cvetoč vrt, vsa odeta v pisane blazinice gorskega cvetja. Tiste Planine že dolgo ni več, a rad bi pomagal kar najbolj ohraniti vsaj blede odblesk njene nekdanje lepote. Ko sem pred časom eni od bajtaric navrgel, da je Planina izropana in da ni več tistega kipečega bogastva cvetja, mi je odgovorila: »O, saj so še rože! Veliko jih je! Samo mi ta pravi planinci vemo zanje!«

Novi peskokop ob cesti proti Planini. Rana v neokrnjeni naravi. Je nujna?

Tudi sam še najdem rdeče blazinice dlakavega sleča, modre krpe encijana in vem, da je Planina spomladi vsa vijolična od žafrana, da je na njej dosti teloha in drugih rožic, a tistega bogastva ni več. Včasih ni bilo treba iskati skritih, le izbrancem znanih koticikov, da si se naužil barv in vonjav neokrnjene narave. Planina je vsa cvetela. Pred časom sva snemala prispevek o cvetju na Planini in prav potruditi sva se morala, da sva našla toliko cvetov, da sva ustvarila vtis cvetnega bogastva. Žal pa kamera lahko tudi laže.

Tudi zdaj bi šel raje peš, a sem se izgovarjal, da sem v službi, da imam omejen čas, da imava preveč težke snemalne opreme in da bo tudi moj prispevek po svoje prispeval k varovanju narave.

Rane v naravi

Malo naprej od odcepa za Kisovec sva nalletela na ogromno belo-rumeno rano v naravi. Delavci, ki so po naročilu Direkcije za ceste urejali cesto proti Kranjskemu Raku, so tam izkopavali pesek za podlago asfaltu in nasutje cestišča. Peskokop je za gradbince priročen, priča pa o neprijaznem in vse silovitejšem

vdoru dolinske miselnosti v še zadnje koticke narave. Mogoče bi bilo pa vseeno boljše, če bi pesek dovažali iz doline?

Na Mali planini sva hitro našla vrtačo in dolg, smrdljiv, rjavo umazan jezik vanjo izpraznjene greznice. Veter je pihal v nasprotno smer, a je vseeno smrdelo. Snemalec sploh ni hotel bližje tisti nesnagi in mi je zatrdil, da z zumom dobi takšno povečavo, da ni treba bližje. Naivno sem mu nasedel, napako pa sem spoznal šele pri montaži, ko sem gledal, kaj sva posnela.

Dva od bajtarjev, ki sta prišla past radovednost, sta se pridušala čez tistega, ki si je dovolil takšno svinjarjenje na Planini. Zatrdila sta še, da ni edini, ko sem ju nagovarjal, naj mi povesta, kdo to počne, pa sta dejala, da za vse vedo, a da zaradi medsebojnih odnosov ne bosta izdajala. Tudi na to, da bi pred kamero povedala svoje mnenje o takšnem onesnaževanju, ne da bi kogar koli omenjala, nista pristala. Svetovala sta mi, pri kom naj vprašam, češ da mi bo ta zagotovo vse povedal. Ko sem prišel do predlaganega sogovornika, tudi ta ni hotel ničesar izdati, še manj pa, da bi stopil pred kamero. »Kar sosed naj vama pove, on bo zagotovo hotel govoriti!« Žal tudi sosed ni bil pri volji in tako so naju pošiljali od Poncija do Pilata, a nihče ni

hotel biti »izdajalec«. To je sicer lepo, ampak če vsi obsojajo takšno početje, bi bilo le prav, da bi se mu tudi uprli, vsaj tako, da bi odkrito povedali svoje mnenje. To, da se razglašaj za ljubitelja narave in naravovarstvenika, ni dovolj, če nisi za to pripravljen tudi česa narediti in se v resnici postaviti v bran narave. Takih »naravovarstvenikov« imamo pri nas in tudi v naši planinski organizaciji kar preveč.

Odlok je, greznic ni

Ko sva se kasneje spustila v Kamnik, nama je predstavnik občine pojasnil, da ima občina celo vrsto odlokov, s katerimi natančno določa, kako je treba na Planini ravnati z odpadki in komunalnimi odplakami. Sprejeli so tudi odlok, ki določa, da mora imeti vsak stanovanjski objekt na širšem območju Velike planine nepropustno greznico. S podjetjem Kanal d. d. so podpisali koncesijsko pogodbo o njihovem organiziranem praznjenju, vse zbrane odplake pa s cisternami vozijo v Centralno čistilno napravo Domžale-Kamnik. Ko sem vprašal, koliko objektov na Planini ima primerne greznice, mi je sogovornik povedal, da podatkov nimajo, ocenjujejo pa, da jih je verjetno kar več kot polovica brez njih. Žal tudi vsi tisti, ki imajo urejene greznice, ne izkoriščajo možnosti organiziranega črpanja njihovih vsebin, ampak to raje naredijo na svojo pest, tudi tako, da vsebino izpraznijo kar v tamkajšnje vrtače.

Ob podatku sem se zgrozil, saj gre za kraško planoto, s katere vse površinske tekočine – in tudi druga nesnaga s padavinsko vodo – počasi pronicajo v globino in pridejo na plan s podtalnico. Kot olajšavo mi je občanar povedal, da približno 70 % odpadnih voda ponikne in se steka na štajersko stran, v dolino Lučnice, le kakih 30 % pa na kamniško stran. Žal je ravno ob vznožju Velike planine kamniško vodovodno zajetje Iverje, ki s pitno vodo oskrbuje več kot 1900 porabnikov. Občinski funkcionar je tudi

zatrnil, da gre pri Planini za visokogorski svet in varovano območje, ki bi ga morale ščititi predvsem država in njene inšpekcijske službe.

Prelaganje odgovornosti

Na Republiškem inšpektoratu za okolje in prostor so mi prijazno pojasnili, da je območje Velike planine na območju Občine Kamnik in da je ta po zakonu dolžna nadzirati odvajanje odpadnih voda in tudi ravnanje z odpadki na Planini. Velika planina je sicer v skladu s pravilnikom o varstvu naravnih vrednot uvrščena med geomorfološke naravne vrednote državnega pomena, njen severni del z izjemo planšarskega naselja pa je uvrščen tudi v območje Nature 2000. Odgovor me je presenetil, saj sem živel v prepričanju, da je Velika planina zavarovana vsaj kot krajinski park. To celo piše na eni od oglasnih tabel ob spodnji postaji gondole, v resnici pa je njeno varovanje zelo trhlo. Za vse posege v prostor morajo sicer pristojne naravovarstvene službe dajati soglasje, vendar je inšpekcijski nadzor zelo slab. Državni inšpektorji pridejo predvsem takrat, ko kdo prijavi kakšen vnebovpijoč primer onesnaževanja, če prijave ni, pa naj bi le od časa do časa opravili kakšen inšpekcijski pregled. V glavnem se državni inšpektorji zanašajo, da imajo vse pod nadzorom občinski inšpektorji, ti pa pravijo, da gre pravzaprav za območje, ki naj bi ga va-

Čiščenje greznic po velikoplaninsko. Vsi imamo radi lepo in čisto - pri sebi.

rovali republiški inšpektorji. Žal to omogoča, da marsikdo na črno ali pa kar tako v en dan počne, kar se mu zljubi. Planina naj bi bila zavarovana tudi kot spomenik kulturne dediščine. To pomeni predvsem, da nove bajte na Planini lahko delajo le v skladu z izbranimi tipi, ki spominjajo na nekdanje pastirske bajte. Za to ima največ zaslug pokojni arhitekt Vlasto Kopač.

Vreča brez dna

Velika planina in sosednje planine so resnični zaklad narave in neprecenljiva zakladnica naše kulturne dediščine. Če bi takšne planine imeli kje v tujini, bi jih znali zelo dobro zavarovati in tudi ustrezno tržiti, pri nas pa zaradi neurejenih lastniških odnosov vlada stihija. Občina Kamnik, ki je večinski lastnik družbe Velika planina – zaklad narave, iz leta v leta »krpa luknje« v blagajni žičniškega sistema in Planino občuti kot veliko breme, vrečo brez dna. Rešitev vidijo v iskanju tistih, ki bi bili pripravljeni vlagati v razvoj, vendar to ni rešitev. Kdor bo prišel z denarjem na Veliko planino, bo hotel zaslužiti. V želji po dobičku bodo radi spregledali, za kakšen zaklad res gre. Še zlasti

bi težko pričakovali večji posluš za ohranjanje naravne in kulturne dediščine pri ruskih ali izraelskih investitorjih, ki jih vsake toliko časa obljublajo na občini.

Prava rešitev za Veliko planino in sosednja območja je le v tem, da celotno verigo Kamniško-Savinjskih Alp razglasimo za regijski park, v njem pa določimo območja s posebnimi varovalnimi režimi. Veliko planino bi morali tako kot Logarsko dolino, Robanov kot, Jezerško in še nekatere predele posebej opredeliti in temu primerno zavarovati kot območje z izjemno naravno in kulturno dediščino državnega pomena. Za ta območja bi morali sestaviti skrbno premišljene programe zaščite in tudi razvoja, za te programe pa bi si morali izboriti državna in še zlasti evropska sredstva. Lanski primer Logarske doline, ki je bila uspešna na natečaju CIPRE »Prihodnost v Alpah«, je pokazal, da bi lahko računali na takšna sredstva iz Bruslja ali drugih evropskih virov. Le tako bi to območje dobilo prepotrebni denar in tudi ustrezno razvojno zaščito. V teh prizadevanjih bi morala vidno vlogo igrati tudi naša planinska organizacija, še zlasti pa njena Komisija za varovanje okolja. ●

Sodobno »sožitje« na Planini.

☞ Tone Škarja

Sir Leslie Stephen in njegove gore

Velikan zlate dobe evropskega alpinizma

✍ Andrej Mašera

V panteonu viktorijanskih alpinistov zavzema Leslie Stephen eno najpomembnejših mest, prav na samem vrhu. Po alpinistični vrednosti svojih vzponov je bil povsem enakovreden takim zvezdam, kot sta bila Edward Whymper (1840–1911) in Albert Frederick Mummery (1855–95). Tako kot Whymper in Mummery se je Stephen vpisal v zgodovino alpinizma tudi kot odličen pisec; njegovo najpomembnejše delo »The Playground of Europe«, prvič izšlo leta 1871, je doživelo že veliko ponatisov doma

in prevodov.¹ Kot »playground« (igrišče) je imel Stephen v mislih Alpe, kjer je opravil vrsto izjemno zahtevnih vzponov navidez igraje, kot neskaljeno uživanje lepote v takrat še deviškem in slabo raziskanem gorskem svetu.

¹ Žal v slovenščino nimamo prevedenih ne Stephenove knjige ne Whymperjeve »Scrambles amongst the Alps« (1871) ne Mummeryjeve »My Climbs in the Alps and Caucasus« (1895), kar nam kot alpskemu narodu gotovo ni v čast. To so temeljna dela svetovne alpinistične literature, ki bi jih morali prevesti tudi v slovenščino.

Monte Disgrazia v daljavi z Bernine

✉ Vladimir Habjan

Leslie Stephen s hčerko Virginia Woolf

Mlada leta

Leslie Stephen je posebej ljubil najodličnejše tradicije vrhunskih izobražencev viktorijanske dobe. Rodil se je 28. 11. 1832 v Kensingtonu Goru v Londonu, v družini bivšega ministra za kolonije, ki je kasneje postal profesor zgodovine v Cambridgeu. Kot deček je bil bolehen in slaboten, pa tudi kot študent na Etonu ni maral športnih dejavnosti in naporov v zvezi z njimi. Ker se sprva tudi pri študiju ni najbolje odrezal, se je prepisal na manj prestižno visoko šolo King's College v Londonu, končno pa je vendarle nadaljeval študij na znamenitem Trinity Hallu v Cambridgeu, kjer je leta 1854 tudi diplomiral. Na Cambridgeu je postal odličen študent in navdušen športnik ter nepogrešljiv udeleženec slavne veslaške tekme med Oxfordom in Cambridgeom na Temzi. Leta 1855 se je prvič odpravil na kontinent in v Avstriji odkril lepote gora. Dve leti kasneje je prepotoval Švico in Savojo ter se iz Courmayeurja povzpел na Col du Géant. Vzpon na Mont Blanc je opravil igrave in tako vse bolj postajal pravi alpinist, ki so mu posebej ugajali ledeniški vzponi.

Od leta 1856 je poučeval matematiko in zgodovino na Trinity Hallu in bil pri študentih zelo priljubljen kot odličen predavatelj. Leta 1859 je bil posvečen v anglikanskega duhovnika, vendar se je že leta 1862 z vero razšel in postal popoln agnostik.

Od zmage do zmage

Leta 1859 je Leslie Stephen začel nizati izjemno težke vzpone v Bernskih Alpah. Najprej je »padel« bajno lepi in zelo zahtevni Bietschhorn po severnem grebenu. Na turi je Stephen moral celo spodbujati vodnike in jim pomagati; kljub temu so vzpon in sestop opravili v enem dnevu, čeprav so na dolgi poti morali premagati tudi mesta IV. težavnostne stopnje in snežne vesine do 50°. Danes gre običajni pristop po nekoliko lažjem jugozahodnem grebenu. Istega leta se je kot prvi Anglež povzpел na Weissmies, leto kasneje pa je opravil prvenstveni pristop na Blümlisalp nad Kanderstegom v Bernskih Alpah.

Leta 1861 je v družbi s F. F. Tuckettom odprl nov pristop na Mont Blanc iz St. Gervaisa, čez Dôme du Goûter in po grebenu Bosses, ki je danes glavni običajni pristop na prvaka Alp.

Malo kasneje mu je uspel veliki met: Schreckhorn v Bernskih Alpah, kjer že samo ime gore pove vse (»strašljivi, grozljivi rog«). Gre za enega najzahtevnejših pristopov na kak štiritisočak v Alpah. Naslednje leto se je povzpел na Jungfrau, prvi preko sedla Jungfrauujoch, na katerega se lahko danes pripeljemo z železnico skozi severno steno Eigerja. Vzpon po severnem grebenu na Weisshorn mu ni uspel, moral se je zadovoljiti s prvo ponovitvijo vzhodnega grebena, po katerem se je na tega gorskega lepotca leto prej povzpел njegov rojak, znameniti fizik J. Tyndall. Leta 1862 je uspešno zaključil z zahtevnim prvenstvenim vzponom na Monte Disgrazio v Bergellu.

Leta 1863 je opravil študijsko potovanje v ZDA, ki so bile takrat v vihri državljanske vojne. Skoraj odveč je poudariti, da je bil izobraženi in napredno nastrojeni Stephen odločno na strani severnjakov ter nasprotnik suženjstva, kar je nazorno izpričal v daljši študiji, ki jo je napisal po povratku.

Naslednje leto ga zopet srečamo v njegovih Alpah. Nizajo se sijajni vzponi, med njimi sta gotovo najpomembnejša prečenje Lyskamma in prvi pristop na Zinalrothorn v Walliških Alpah. Od leta 1864 do 1868 je bil predsednik Alpine Cluba, prvega planinskega društva na svetu, ki je bilo ustanovljeno leta 1857. Pri tem

Slika desno: Bietschhorn - osamljen, visok, čaroben ...

je hotel opredeliti in uveljaviti gorniško dejavnost, ki bi imela pomen in poslanstvo sama po sebi, ne da bi morala obvezno imeti tudi znanstveno-raziskovalni pomen, kot je goreče zagovarjal predvsem Tyndall. Take razprave in razprtiije, ki se nam danes zdijo nekoliko čudne, so bile v tistih časih zelo pomembne za nadaljnji razvoj alpinizma. Stephen je jasno videl, da ima gorniško udejstvovanje številne različne vzgibe, da gre za eminentno svobodno delovanje, brez predpisanih predpogojev. Spori so postali tako ostri, da je zagrenjen predčasno odstopil z mesta predsednika.

Konec bleščeče kariere

Leta 1867 se je Leslie Stephen poročil s Harriet Marian Thackeray, hčerko znanega pisatelja Williama Thackeraya, avtorja »Semnja ničevosti« (Vanity Fair). Spoznal jo je leto prej v Zermattu. In zgodilo se je to, kar se je že marsikateremu alpinistu: žena je odločno nasprotovala, da bi se Leslie podajal na nevarne in zahtevne podvige, in Leslie se je temu uklonil. Čeprav je še hodil v gore, so bili veliki vzponi že mimo. Kljub temu se je leta 1869 povzpел na Königsspitze v skupini Ortlerja, ko pa je istega leta počitnikoval v kraju Fiera di Primiero v Dolomitih, je kot prvi splezal na Cimo di

Ball. Leta 1871, ko je izšlo njegovo življenjsko delo »Igrišče Evrope«, se je še zadnjič podal v kraljestvo Mont Blanca, se povzpел na Mont Mallet, s katerega je nemo občudoval drzno ostrico Dent du Géanta in mračno severno steno Grandes Jorasses; dve leti kasneje je kot prvi prečil sedlo Col des Hirondelles pod tem alpskim kolosom. Tisti trenutek verjetno ni vedel, da se v bistvu že poslavlja od gora, čeprav je pri sestopu v Courmayeur začutil nenavadno bridkost v srcu. Za konec alpinistične kariere se je še enkrat povzpел na začetek svoje poti, na Mont Blanc, zato da bi z vrha opazoval sončni zahod in razmišljal o minulih časih.

Leta 1870 se mu je rodila prva hči Laura, ki pa je bila žal umsko zaostala, kar ga je grozovito prizadelo. Pet let pozneje je doživel nov hud udarec, ko mu je umrla ljubljena žena. Ostal je sam s hčerko, za katero je zgledno skrbel; kasneje je v zavodih živela še do leta 1945.

Oče Virginie Woolf

Zlomljen od žalosti je našel uteho pri Julii Jackson, vdovi s tremi otroki, s katero se je

Slika na naslednji strani: Schreckhorn z juga: po ledeniku Schreckfirn spodaj, nato po poševni gredini v levo in desno po JZ grebenu poteka zahteven običajni pristop.

Bietschhorn, 3934 m

✍ Andrej Mašera

Fantastična piramidasta gora, eden najlepše oblikovanih vrhov v Alpah. Ker ni štiritisočak in se ne dviga nad kakim znanim turističnim krajem, je nekoliko manj znan in razvpit alpinistični cilj. Nahaja se v južnem delu Bernskih Alp, visoko nad dolino Lötschental, njegova južna pobočja pa se dvigajo 3000 metrov nad dolino Rone. Bietschhorn je gora, ki nima lažjega pristopa, vsi so zelo zahtevni in izredno dolgi, klasične *grandes courses*, ki terjajo vrhunsko izurjenega in utrjenega gornika. Žal se prelepa gora ne more pohvaliti z najboljšo skalo.

Prvi pristop: 13. 8. 1859, L. Stephen, J. in A. Siegen, J. Ebener po severnem grebenu. Danes velja za običajni pristop nekoliko lažji jugozahodni greben, po katerem so na Bietschhorn 19. 8. 1867 splezali E. v. Fellenberg, P. Michel, P. Egger, A. in J. Siegen.

Težavnost: AD. III/II. Kombinirana ledeniško-skalna tura.

Izhodišče: Bietschhornhütte, 2565 m, dostopna iz kraja Blatten v Lötschentalu po markirani poti. Koča

je odprta samo ob koncih tedna julija in avgusta.

Vzpon: Od koče nas različna pot, označena z možici, usmeri do skalne pregrade, ki jo preplezamo levo od grape, čez več skalnih reber, do slabo izraženega sedla Bietschhornjoch, 3174 m. Od tu po ravnem ledeniku Bietschgletscher proti vzhodu do vznožja jugozahodnega grebena. Sprva čez melišče in čez skalne bloke na grebensko rez ter po njej navzgor. Grebenska stolpa v spodnjem delu obplezamo, v zgornjem, strmijem in vedno bolj izpostavljenem delu pa stolpe premagamo kar po rezi. Izraziti rdeč stolp je ključno mesto vzpona (III), naprej pa je greben zelo ozek do stika s severnim grebenom. Od tu po zložnejšem stolpičastem grebenu do križa na vrhu.

Sestop gre po smeri vzpona.

Časi: Blatten–Bietschhornhütte: 3.30 h; Bietschhornhütte–Bietschhorn: 7–8 h.

Vodnik: U. Mosimann: Hochtouren Berner Alpen. SAC 1999.

Zemljevid: LKS 1268 Lötschental. 1 : 25.000.

leta 1878 tudi poročil. To je bil srečen zakon, v katerem je Julia rodila še štiri otroke; hči Vanessa (1879) je kasneje postala znana slikarka, leta 1882 pa se je rodila Virginia, bolj znana kot slavna pisateljica Virginia Woolf (leta 1912 poročena z Leonardom Woolfom, česar oče ni doživel). Istega leta je Stephen postal glavni urednik monumentalnega dela *Dictionary of National Biography*, ki je potem izhajalo dolga leta. Izjemno naporno delo ga je zelo izčrpavalo, posebno, ker ni bil profesionalni zgodovinar. Poleg tega je predaval še na Cambridgeu in pisal knjige, med katerimi so gotovo najpomembnejše *Life of Fawcett* (1885), *Agnostic's Apology and other Essays* (1893) ter *Life* (1895), ki je življenjepis njegovega brata sira Jamesa Fitzjamesa Stephena in eno njegovih najboljših del. Leta 1900 je izšlo izjemno dognano delo *The English Utilitarians*, v katero je Stephen vključil natančne in pronicljive študije s stališča filozofske misli Humea, Benthama, Milla in Spencerja.

Trdno zagovarjanje darvinističnih načel in znana nerazpoloženost do cerkvene hierarhije sta mu precej ovirala akademsko kariero. Kljub temu je leta 1890 dosegel častni doktorat na Harvardu, leta 1902 je postal sir Leslie Stephen.

Nekaj mirnih let z ženo in otroki je leta 1895 prekinila nenadna smrt žene, ki ga je popolno-

ma dotolkla, tako da je zbolel za hudo depresijo. Edini smisel življenja je še videl v skrbni vzgoji številnih otrok. Kmalu potem, ko je dobil naziv sir, so mu ugotovili raka; bil je operiran, vendar se ni pozdravil. 22. februarja 1904 je umrl v svoji hiši na Hyde Park Gat. Številni nekrologi, ki so se pojavili po njegovi smrti, so kazali na to, da je umrl velik in pomemben človek.

Alpinist in znanstvenik

Sir Leslie Stephen je bil pravzaprav oseba z dvema dušama; bil je odličen alpinist, eden najboljših v zlati dobi osvajanja Alp, pa tudi pomemben razumnik, odrasel in šolan v najimennitnejših krogih viktorijanske Anglije. Z alpinizmom se je na žalost nehal ukvarjati mnogo prezgodaj na izrecno željo soproge. Slo po gorskih višavah Alp, ki jih je tako preprosto in nepretenciozno prikazal kot »igrišče Evrope«, je pokopal v sebi tako, da se je z vso močjo svojega kreativnega intelekta začel ukvarjati z znanostjo, publicistiko in poklicem visokošolskega profesorja. Za resnim obrazom s častitljivo brado se je dejansko skrivala mehko čuteča

*Slika na naslednji strani:
Ošiljeni rog Zinalrothorna nad prostranimi ledeniki.*

Monte Disgrazia, 3678 m

✎ Andrej Mašera

Lepo oblikovana, osamljena ledeniška gora leži jugozahodno od Bernine, med dolinama Val Masino in Valmalenco, ki sta stranski dolini velike in dolge doline Valtellina. Je najvišji vrh skupine Bergell. Proti severu in severovzhodu prepada s strmimi poledenimi stenami na obsežna, razpokana ledenika Vedretta del Disgrazia in Vedretta del Ventina. Na južni strani gore sta še manjša ledenika Ghiacciaio di Preda Rossa in Ghiacciaio della Cassandra.

Prvi pristop: 24. 8. 1862, L. Stephen, E. S. Kennedy, M. Anderegg, T. Cox po severozahodnem grebenu, po katerem tudi danes poteka običajni pristop.

Težavnost: AD. III/II, do 40°. Kombinirana ledeniško-skalna tura.

Izhodišče: Koča Rifugio Ponti, 2559 m, ki se nahaja na stranski moreni ledenika Preda Rossa. Iz doline Valtellina proti severu v dolino Val Masino do Cataeggia, nato desno po slabi makadamski cesti do parkirišča v dolini Valle di Preda Rossa, 1955 m. Od tam po markirani poti št. 21 do kočice.

Vzpon: Po dobro markirani poti vzdolž zahodne

stranske morene ledenika Preda Rossa do višine okoli 2900 metrov. Tu stopimo na ledenik in se po njem povzpemo (v spodnjem delu razpoke, v zgornjem precej strmo) na sedlo Sella di Pioda, 3387 m. Zavijemo desno po severozahodnem grebenu, ki mu brez orientacijskih težav sledimo proti vrhu. Greben je skalnat, delno tudi zasnežen, posebno v zgodnji sezoni so možne opasti. Težave se sučejo v območju II. težavnostne stopnje, snežišča pa so strma do 40°, nekatera so tudi zelo izpostavljena. Za predvrhom in tik pod glavnim vrhom je ključno mesto, t. i. Cavallo di Bronzo (Bronasti konj), III. težavnostna stopnja, ki je v zgodnji sezoni delno prekrito s snegom in takrat lažje.

Sestop gre po poti vzpona.

Časi: Preda Rossa–Rif. Ponti: 2 h; Rif. Ponti–M. Disgrazia: 5 h.

Vodnik: Clubführer Bündler Alpen – Südliche Bergeller Berge und Monte Disgrazia, Verlag SAC, 1992.

Zemljevid: LKS, Blatt 278, 1 : 50.000. Kompass, Bernina – Sondrio, 1 : 50.000.

duša, ki je lahko iskreno ljubila ljudi in naravo, v trenutkih kriz in težkih življenjskih preizkušanj pa se je hitro prelomila. Nedvomno bo sir

Leslie Stephen ostal zapisan v zgodovini alpinizma kot ena najodličnejših in najzlahtnejših osebnosti. ●

Schreckhorn, 4078 m

✍ Andrej Mašera

Mogočen vrh v Bernskih Alpah se dviga vzhodno od znane trojice, ki jo tvorijo Jungfrau, Mönch in Eiger, južno od turističnega središča Grindelwald. Schreckhorn je pretežno skalna gora z zelo privlačnim običajnim pristopom, ki pa je eden najtežjih med vsemi štiritisočaki v Alpah. Poleg tega je tudi izredno dolg in naporen. Južno se Schreckhorn z izpostavljenim grebenom stika s sosednjim Lauteraarhornom, 4042 m, na katerega je pristop za težavnostno stopnjo lažji.

Prvi pristop: 14. 8. 1861, L. Stephen, C. in P. Michel, U. Kaufmann po smeri skozi ozebnik Schreckhorncouloir na sedlo Schkrecksattel in po jugovzhodnem grebenu na vrh. Ta pristop se danes pleza zelo redko, ker je nevaren zaradi padajočega kamernja in pomanjkanja snega. Najboljši običajni pristop je po jugozahodnem grebenu, po katerem so se leta 1907 prvi povzpeli Britanci J. H. Wicks, E. H. Bradby in C. Wilson.

Težavnost: AD+. III/II. Kombinirana ledeniško-skalna tura.

Izhodišče: Koča Schreckhornhütte, 2520 m. Iz Grindelwalda z žičnico na Pfingstegg, 1392 m, in po poti nad strmo steno proti jugu do gostišča Stieregg, 1650 m. Naprej nad ledenikom Unteres Eismeer do

strmih skal Rots Gufer, ki jih preplezamo s pomočjo varoval. Čez nekaj potokov in po ledeniški moreni do koče. Že sam vzpon do koče je zelo zanimiva in lepa tura, ki jo lahko najtopleje priporočimo.

Vzpon: Od koče sestopimo na ledenik Oberes Eismeer, sledimo poti mimo ostankov stare koče po snegu in grušču do skalnatega rebra Gaagg; po njem navzgor do zgornjega dela ledenika Schreckhornfirn. Prečimo čezenj do vznožja velikega ozebnika Südwandcouloir v južni steni Schreckhorna. Na levi strani čez krajno poč (včasih zelo kočljivo in težavno) do izrazite poševne gredine, po kateri splezamo do rame v jugozahodnem grebenu (II). Strmo navzgor po grebenu (III/II), ki se vse bolj oži, višje pa po levi strani zelo zahtevne strme stopnje (III) na jugozahodni predvrh. Po snežnem in zagruščenem pobočju na izpostavljen greben, po katerem splezamo na najvišjo točko (II).

Sestop gre po smeri vzpona.

Časi: Pfingstegg–Schreckhornhütte: 4–5 h; Schreckhornhütte–Schreckhorn: 7–8 h.

Vodnika: R. Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp. Sidarta, 2004; U. Mosimann: Hochtouren Berner Alpen, SAC 1999.

Zemljevid: LKS1229 Grindelwald, 1 : 25.000.

Zinalrothorn, 4221 m

✍ Andrej Mašera

Zinalrothorn je drzno oblikovana ostrica, ki se dviga med Weisshornom, 4505 m, na severu in Matterhornom, 4478 m, na jugu. Njegova značilnost so ozki, izpostavljeni grebeni, ki nudijo uživaško plezarijo. Ne pretirano dolg pristop in varno plezanje v čvrstem gnajsu so aduti, s katerimi ta atraktivni vrh privablja številne obiskovalce. Čeprav se ob njegovem vznožju raztezajo obsežni ledeniki, je Zinalrothorn pretežno skalna gora.

Prvi pristop: 20. 8. 1864, L. Stephen, F. C. Grove, M. in J. Anderegg po severnem grebenu. Današnji običajni pristop gre po jugovzhodnem grebenu; leta 1872 so ga premagali C. T. Dent, G. A. Passingham, F. Andrematten, A. Burgener in F. Imseng.

Težavnost: AD. III/II, I. Kombinirana, večinoma skalna tura.

Izhodišče: Koča Rothornhütte, 3177 m. Iz Zermatta severno od potoka Triftbach in skozi sotesko do gostine Edelweiß ter naprej do starega hotela Trift-hotel, 2337 m. Dobrih 200 metrov višje pridemo čez travnike do mlake Triftsee; naprej po severnem robu ledeniške morene ter končno po snežišču do koče.

Vzpon: Od koče ob zahodnem robu ledenika Rot-

horngletscher čez dve skalni stopnji in po hrbtu z balvani, nad njim pa levo po snežišču do vznožja grebena. Sprva po snežnem grebenu (opasti!) navzgor, nato postane skalnat. Ko obidemo dve strmi stopnji, prečimo levo v izrazit ozebnik, kjer je velika nevarnost padajočega kamernja. Zato raje plezamo po steni na levi (III-) do značilne rogovilaste škrbine v jugozahodnem grebenu – Die Gabel. Desno strmo po grebenu do skalnega skoka, nato levo malo navzdol do znamenite plošče Binerplatte (ključno mesto, klin), ki jo prečimo do strmega rebra, po katerem zopet splezamo na greben (III). Ta se tu položi, naslednji stolp obplezamo levo do škrbine pod predvrhom Kanzel. Sledi drzno izpostavljena, vendar ne težavna polica nad vzhodno steno; nad njo po ploščah in ozkem grebenu kmalu do vrha.

Sestop gre po smeri vzpona.

Časi: Zermatt–Rothornhütte: 4–5 h; Rothornhütte–Zinalrothorn: 4–5 h.

Vodnika: R. Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp. Sidarta, 2004; H. Biner: Hochtouren im Wallis. Verlag SAC, 1994.

Zemljevid: LKS 1348 Zermatt, 1 : 25.000.

Begunjščica pozimi

Nevaren zdrs med smučanjem po Centralni grapi

✍ Majda Kovačec

»Jest grem na Begunjščo!«

»A kar sama? Jest bi šel tudi. No, če že hočeš, pa pojdi, ampak ni fer,« je jamral v usodo vdan Bojan, ko je zaključeval svoj študij ob delu.

»Sej bom hitr nazaj, sam tok de sprobam nove dile,« sem ga tolažila.

Prejšnji dan sem namreč dobila nove karving smuči. Kupila sem si zelo kratke, komaj 145 cm dolge. Po letih uporabe dolgih, težkih klasičnih smuči, sem nestrpno čakala, da prezkusim novo pridobitev.

Vsa potrebna oprema za turno smučanje je bila hitro spravljena v avto. Še en pogled, če sem kaj pozabila. Torej: nove smuči, psi (kože), palice, dotrajani pancernji, čelada, cepin, dereze, nahrbtnik z dodatnimi oblačili in dovolj vode.

Na vršnem grebenu Begunjščice (pogled proti vzhodu)

»Vse je na mestu. Grem!«

Zavila sem iz domače ulice in se takoj zazrla v svoj Storžič.

»Joj, kako si lep!« mi je skozi misli šinilo vsakodneвно zavedanje.

Spretno in dokaj hitro sem se približevala Tržiču. Pred mano se je naenkrat odprl pogled na greben Košute.

Začetek poti s spomini

Misli so mi zaplavale nekaj let nazaj, ko smo ga z Bojanom in tedaj še živim psom, dalmatincem Selom, prepešali ...

Dolgih osem ur smo porabili z Dolge njive preko Tolste Košute, Košutnikovega turna in

✉ Vladimir Habjan

zadnjega v verigi – Velikega vrha, do avtomobila, ki nas je čakal na Ljubelju. Vmes nam je zmanjkalo vode. Bojan je daleč pod potjo zagledal nekaj blešččega. Zato sta se s Selom spustila do predvidenega izvira. Na srečo je bil res izvir, ki nas je rešil hude žeje.

Ponosna, ker sva prepeščila najdaljši greben v Sloveniji, 12 km dolgo Košuto, z osmimi vrhovi nad dva tisoč metrov, sva se spustila proti planini Korošici. Pot do nje je bila plezalna, vendar opremljena s klini in jeklenicami.

Upala sva, da bo Sel zmogel zahtevno pot. Ko smo se približali prvim jeklenicam, se je pot postavila navpično in tedaj se je pričel naš šov. Sel nikakor ni upal zaviti na označeno pot, saj ga je bilo strah strmine. Tekal, jokal, cvilil in lajal je okoli naju. Želela sva ga nekako prepričati, naj se poda na zahtevno pot, Sel pa nič. Samo cvilil je dalje. Po nekajminutnem prepričevanju je Bojan ugotovil, da tako ne bo šlo.

»Majda, izpraznil bom ruzak, dal svoje stvari v tvojega in v svojega zbasal Sela,« je modro dejal.

»Ja, kuko ga boš pa zbasal noter? Sej ni placa,« sem dvomila v njegovo odločitev in prostorske zmogljivosti nahrbtnika.

»Ti samo glej!« me je potolažil kot vedno, ko je nastopila kritična situacija.

Nekako sva psa potisnila v nahrbtnik, tako da mu je glava gledala ven in ga optala na

Bojanove rame. Ko je Sel ugotovil, da je varno spravljen in mu ne bo hudega, je glavo naslonil na Bojanove rame in se prepustil spustu. Res pa je, da je bila sedaj teža nahrbtnika veliko večja, saj je imel Sel 36 kilogramov. Nositi živo težo pa je še bolj nerodno.

No, pot smo opravili. Na Hajnževem sedlu, to je sedlo nad planino Korošico, je Sel potolažen izskočil iz nahrbtnika ter veselo poskakoval okoli naju. Hvaležno se je podrgnil ob Bojanove noge in mu tako dal vedeti, kaj je storil zanj.

»Divjanje« v breg

»Joj, sem že na Ljubelju.«

Spet je pot minila v obujanju spominov. Parkirala sem avto, raztovorila opremo ter se mimogrede zazrla v Zeleniške gore, obsijane s soncem.

»Kako so lepe! To je raj na zemlji,« mi je misli spreletelo vsakokratno zavedanje te naravne lepote. Na levi greben Begunjščice, na desni Triangel, za njim Možje, Palec in levo ob njih Vrtača. Med vsemi temi pa Zelenica. Raj, ki v vsakem letnem času nudi posebno doživljanje narave. Pozimi sneg s svojo lepoto pobeli Zelenico in vse vrhove, ki jo obdajajo, poleti pa nas na naši poti spremljajo prekrasni grmi rododendrona in drugega gorskega cvetja.

Z vso opremo sem se hitro podala v breg. Ne počasi! Hitro!

To je bil obenem tudi moj trening. Prvi težki koraki so kmalu postali rutina. Mogoče bi kdo pomislil, da je bilo kasneje, ko sem se utekla, čisto lahko hoditi. Ne, ni bilo. Vendar vsak vztrajnostni športnik pozna občutek, ko se prepustiš nekemu trpljenju, ki ni trpljenje. Tisti, ki tega ne počne, pač ne razume. Kljub vsemu pa je tako.

Počasi me je zajelo veselje, ker sem premagala prve težke korake, zato sem še pospešila. Telo sem imela res dobro pripravljeno in natrenirano, kar so dokazale tudi tekme v tej sezoni.

»Uf, sem že v strmini. Dile bo treba dat na ruzak,« sem ugotovila. Odpela sem smuči, jih pritrdila na nahrbtnik, si nataknila dereze ter nadaljevala pot proti Begunjščici. Vzpenjala sem se po Šentanskem plazu. Z njega je leta 1976 prihrumel gromozanski plaz in pod seboj pokopal nekaj srednješolcev in profesorja srednje šole Iskra iz Kranja. Oči je bil tedaj med reševalci. Teden dni so poskušali izkopati trupla nesrečnikov. Zaradi težkih spominov in odličnega poznavanja gore mi nikoli ne pozabi omeniti, da je to nevarna gora in naj bova z Bojanom previdna.

Torej, napredovala sem korak za korakom po zelo ledeni in strmi podlagi. Greben Begunjščice se mi je približeval, bolje rečeno, približevala

sem se mu jaz. Zato sem z vsakim prehojenim metrom bolj željno pogledovala proti njemu.

»Ja, kam pa ti tako divjaš?« so me predramile besede neznanega vzpenjajočega se turnega smučarja.

»Prot Begunšč, pa sej ne divjam. Čist normaln grem,« sem mu začudeno odgovorila.

»No, če je pa tole normalno, potem sem pa jaz medved,« me je občudujoče pogledal in se vdal v usodo počasnejšega.

Previden začetek spusta

Dvig noge, iskanje stopinje, nov korak, še eden in tako dalje do grebena. Nato še nekaj časa po njem do 2036 metrov visokega vrha Begunjščice. Na cilju pa znani občutek vznesenosti in veselja.

Hitro sem preoblekla od potu premočena oblačila in si privoščila trenutek veličastnega razgleda. Oko mi je zaneslo do bližnje 2182 metrov visoke Vrtače, s katere sva z Bojanom že smučala. Zazrla sem se v najvišji vrh Karavank, to je 2232 metrov visoki Stol. Ponavadi ga obiščeva s turnimi smučmi tako, da od Ljubelja prehodiva vso pot do Stola, smučava pa na Avstrijsko stran v dolino Poden. Enkratno

Alpinistično smučanje v severni steni Begunjščice

✉ Majda Kovačec

doživetje, če najdeš žrtev v obliki šoferja, ki te pride iskat v Avstrijo.

Pogled mi je nato segal do Blejskega jezera in že sem daleč za njim zagledala Triglav z okoliškimi vrhovi Julijskih Alp. Obrnila sem se okoli svoje osi, se zazrla v greben Košute in za njim v severno steno mojega Storžiča.

»O Nenc, živijo! Tebe pa že sto let nisem vidla,« sem v prihajajočem turnem smučarju prepoznala sošolca, ki mi je pred dawnimi leti pisal kontrolno nalogo z indigo papirjem.

»Majda živijo! A ti tudi turno smučaš? A si veliko po hribih?«

»Ja velik. Oba z možem sva skoz po hribih. Med tednom kar po njegovi službi skočva še na Zelenico. Drgač pa tud tekmujeva v turnem rallyu in teku na smučeh,« nisem mogla iz svoje kože in sem mu podrobno razložila vse v zvezi s svojim zimskim športnim udejstvovanjem.

»Na smušiče pa ne maram več. Dost je blo vsega včasih. V hribih je lepš, pa bl mir je.«

Hitro sva se dogovorila, da bova skupaj odsmučala z vrha po Centralni grapi. Le-ta je v zgornjem delu zelo zahtevna, sploh ob takih snežnih razmerah, kot so bile ta dan. Najprej je bilo treba presmučati okoli 300 metrov zelo ozkega, strmega in ledenega terena, ki sodi že kar v alpinistično smučanje.

Nekaj skrbi sem si delala zaradi novih smuč in razmer tistega dne. Previdno sem se podala v globino. Začutila sem veliko upogljivost ter vodljivost smuč in počasi pričela uživati v zahtevnem smučanju. Približevala sem se izhodu iz ozkega dela, kjer se plaz razširi. Teren je tam še vedno zelo strm, le občutek utesnjenosti na tem delu človeka zapusti. V kratkih zavojih sem prismsučala do sošolca. Zaustavila sem se na hiter način, kot znam še iz časov treniranja.

In potem se zgodi ... in razplete srečno

»Ooooo!«

Letim, ne zmorem, noge so v zraku, z očmi iščem pomoč. Zagledam sošolčeve prestrašene oči, v nemoči le še dvigne roke.

Čudno, kaj vse človeku v takih trenutkih zdivia po možganih. Od tega, kako bi se rešil, do občutka nemoči in utrinkov spomina.

Vedno bolj me je neslo, z glavo sem bila obrnjena navzdol, drvela sem proti globini. Leže

na hrbtu, z nogami v zraku, se nisem mogla obrniti. Popolna nemoč, ničesar nisem mogla storiti, hitrost pa je bila vedno večja.

Po obupnem boju za življenje sem v nekem trenutku uspela telo obrniti ter zabiti smuč v podlago.

»Ne, oh ne! Umrla bom! Ne zmorem, ne gre! Drvim! Zabila se bom v skale tam spodaj!«

Ubijajoče misli so me hromile, ko se mi ni uspelo ustaviti. Spet me je obrnilo okrog, spet sem z glavo navzdol drvela v nesrečo.

»ZDAJ!«

Sila teže me je že drugič obrnila in sem smuč le nekako zabila v podlago. Z zadnjimi atomi moči, ki jih je zbralo telo v borbi za preživetje, sem se poskušala zaustaviti.

»Oooh... uspelo mi je.« Z občutkom groze sem dojela, da sem se le ustavila.

»Majda, nisem ti mogel pomagati. Drvela si najmanj 200 metrov, jok kako si drvela. Grozno je bilo videti,« me je s pretresenim glasom nagovoril Nenc, ko je prismsučal do mojega ležečega telesa.

»Ali te kaj boli?«

»Glava me fejest boli, ostalo pa mislm, da ne,« sem v grozi razlagala, »Samo vrglo me je v zrak in na hrbet. Z glavo sem očitno udarila u tla. Kar katapultiralo me je.«

Počasi sem se zavedala. V popolnem šoku sem nekako odsmučala do avta in se odpeljala domov, ne da bi točno vedela zase.

V kasnejšem razglabljanju o vzroku padca sem prišla do ugotovitve, da so bili krivi stari pancerji in nove smuč. Pancerji so imeli premalo naklona za tako kratke smuč in njihovi repi so me ob hitrem zaustavljanju vrgli vznak.

Sreča v nesreči. Ob vseh možnih poškodbah sem jo odnesla le z glavobolom in hudim šokom. Od tedaj dalje me je spremljal strah, da bom na kritičnih delih strmin padla vznak. Spet me je reševala trma, da sem se ponovno odpravila na zahtevne vzpone in spuste.

Nikoli pa me ni zapustil občutek popolne nemoči ob preživetem padcu.

Šok in glavobol sta trajala kar nekaj dni. ●

Avtorica je pred kratkim pri založbi Domus izdala knjigo Živeti vsak trenutek: Majda, a si ti še živa. V njej opisuje svoj boj z rakom in svoje uspešne podvige v gorah. Članek je vzet iz omenjene knjige.

Vasovanje pri martuljški lepotici

Na Široko peč

✍ in 📷 Stane Poljak

Pogled na Amfiteater iz zraka: levo Škrnatarica, na sredini Dovški križ, pod njim Široka peč

📷 Stane Klemenc

Zadnji sončni žarki so nežno pobožali nasekane stolpe naše lepotice, mogočne Široke peči. V svojem škrlatnem plašču je resnično delovala kot kraljica Martuljka. Ponižno smo sklonili glave pred toliko mogočnostjo. Njen s soncem ožarjeni vrh je bil nedosegljivo daleč, skoraj nepristopen se je dvigal nad divjo zmešnjavo hudournih grap in drnastih pobočij. »Pa nam bo uspelo priplezati na vrh?« je v meni vrtalo neizrečeno vprašanje. Očitno je Janez, ki je bil pred leti že na njem, opazil moj vprašujoči in dvomeči pogled. »Saj ni tako težko, kakor zgloda na prvi pogled, mestoma je še

težje ...« naju je s Sonjo skušal potolažiti. Ne vem, ali mu je uspelo, poskusil je pa le. Sedeč pred bivakom Za Akom smo pozno v večer premlevali detajle nameravanega vzpona. V družbi prikupne Maruše so večerne urice kar prehitro minile. Dekle je že dva dni vztrajala na širnih prodiščih krnice Za Akom in skušala na slikarsko platno ujeti poteze razbrazdanega obličja Široke peči. »Kakšno naključje, mi gremo pa jutri ravno na ta vrh.« Zdelo se mi je, da sem v njenih očeh zaznal željo, da se nam pridruži. Vendar je vse ostalo neizrečeno, kajti z Janezom sva na veliko napletala o raznovrstnih težavah pri vzponu, pa se je verjetno ustrašila ...

Dolg in naporen dostop do Amfiteatra

Še v trdi temi smo se naslednjega jutra spotikali po naloženem grušču širokega prodišča v levem delu stene Široke peči. »Vasovanje« se je pričelo. Vsi krmežljavi od delno neprespance noči (le kdo bi lahko mirno spal pred takim vzponom?) smo tipali s čelnimi svetilkami skozi gluho mrakobo porajajočega se dne. Polagoma so začeli visoki robovi rdeti v jutranji svetlobi; prej skoraj strašljiva okolica je dobivala prijaznejše lice. Pa tudi prodišče se je izteklo v strmo in divjo grapo. Medtem se je hvalabogu zdanilo, kajti plezati ponoči po tej zmešnjava labilnih balvanov, ki samo čakajo, da ti ob neprevidnosti zmečkajo katero od okončin, bi bilo skoraj nemogoče. »Prednje straže pred vstopom na dvor naše kraljice,« sem pomežiknil Janezu, ko je Sonji pomagal pri vzponu prek gladkega in neprijetno spolzkega skoka. Sonja ni nič komentirala, le njeno sopenje je pričalo, da plezanje ni od muh. Ovešeni s plezalno opremo smo »odcingljali« navzgor po grapi. Prek širnih gruščnatih pobočij in sitno drobljivih grap smo sopeč prilezli pod vzhodni steber Široke peči. Svet se je postavil pokonci, prej drnasta pobočja so zamenjale navpične in gladke plati. Edina kolikor toliko sprejemljiva možnost nadaljevanja je bila strma grapa z navpičnim skokom. »Zdaj bo šlo pa zares!« Navezali smo se in zaplezal sem navzgor. Saj je kar šlo, oprimkov in stopov je bilo ravno prav, pa tudi klinov ni manjkalo. Marljivo sem vpenjal vsa varovala in na vrhu skoka ugotovil, da se marljivost vedno

ne izplača; trenje vrvi prek številnih klinov je postalo skoraj neznosno. »Pa saj mi bo sleklo plezalni pas!« sem potožil in se vpel v sidrišče na stojišču. »Končno! Pridita, varujem!« sem poklical Sonjo in Janeza. »To je pa že prava plezarija,« sem pomislil sam pri sebi, ko sem povzemal plezalno vrv. Še zoprno krušljivo in travnato pobočje in že smo se oddihovali na zračnem grebenčku visoko v nedrih martuljske divjine. Sonja je uredila administrativne posle glede vpisa v skromno vpisno knjigo vrh grebena; pogledi so nam zaplavali prek samotno divjih martuljskih grebenov, se sprehodili prek belih prodišč globoko spodaj v krnici Za Akom in se vprašujoče zazrli v nadaljevanje poti. Melišča in izprane sneznobe le plati so se dvigali proti ustju visokogorske krnice Amfiteater. Trudoma smo zakoračili navzgor. »Pa saj je lahko tudi Amfiteater naš današnji cilj,« se mi je prikradla bogokletna misel, a sem jo kar hitro prepodil. »Zaenkrat nam gre kar dobro; poskusili bomo na 'kraljičin' vrh, časa je še dovolj ...« sem premleval sam pri sebi, ko sem komaj dohajal planinska tovariša pri poplezavanju prek plati. Končno smo dosegli zagruščeni rob Amfiteatra in pred nami se je odprla najbolj samotna in divje lepa krnica, obkrožena s prepadnimi stenami Škrnatarice, Dovškega križa in rogljastega veznega grebena, ki se je iztekel v mogočne stolpe Široke peči. Nepozaben pogled!

Končno vrh!

Po grobem grušču dna Amfiteatra smo se potrudili skoraj do konca, nato pa krenili desno po strmem sipkem melišču pod južno steno. Izpostavljena in z gruščem posuta gredina se je vzpenjala desno pod navpičnimi stolpi veznega grebena s Široke peči na Dovški križ. »Bomo šli še nenavezani,« smo se sporazumeli. »Saj ni težko, le na kamenčke pazita,« naju je podučil Janez. Pa smo zagrizli še v zadnje kislno jabolko. Plezanje res ni bilo težavno, sorazmerno lahka gredina pa se je hipoma končala na izpostavljenem robu nad rdečo krušljivo grapo. Pomožno vrvico v klin in z njeno pomočjo prek navpičnega praga v grušč v grapi. Vrvico smo pustili viseti v klinu, kajti pri povratku nam bo pomagala pri vzponu prek skoka. »Zdaj je pa dosti heca, kar navežimo se,« sem predlagal Janezu.

Plezanje na ostrem, krušljivem in izpostavljenem grebenu terja vso pozornost.

Sonjo sva navezala na sredino vrvi in Janez je splezal po krušljivi »lepoti« navzgor. »Pazi, kamen!« Tudi če ne bi venomer opozarjal na kamnito kanonado, bi bilo isto; s Sonjo sva se skušala skriti v nišo na dnu grape, pa so nama drobni kamenčki venomer bobnali po čeladah. »Se pa da prositi naša lepota; njena lepota je sorazmerna z njeno krušljivostjo,« sva komentirala. »Da le ne prileti kaj večjega.« Končno se je rožljanje kamenčkov ustavilo in splezala sva navzgor. Vmes je bilo treba tudi na kolena pod zagozdeni balvan sredi grape. »Pa kaj sem ti hudega storil, da moram po kolenih k tebi,« mi je šinilo v glavo, ko sem se zvijal po grušču čez preduh. Še krušljiv skok in zbrali smo se v izpostavljeni škrbini vrh grebena. Modre globočine severne stene so bile kar nekam strašljive in rahlo odbijajoče, zato smo se raje držali sončnih (in krušljivih) južnih pobočij. Mesta, ki so sledila, so bila krona plezanja; izpostavljena prečka desno prek plati v škrbinico, od tu pa prečenje prek odprte stene z majhnimi stopi in še manjšimi oprimki. Saj je kar šlo, samo zadovoljen si moral biti z minimalnim, pa še s pravo nogo si moral začeti prečenje, drugače

si imel konec prečnice zaradi svoje velikosti (ne spadam ravno med majhne!) nemalo težav. Vendar smo srečno zmogli tudi to zadnjo zapreko in zadovoljni posedli zraven majhnega križa na najvišjem delu »krona naše kraljice«. Prešeren vrisk je zaplaval v globine Amfiteatra; njegov odboj je pobožal samotne grebene Rokavov in Oltarja. Vrhovi so v glavnem samevali, le na Špiku je bilo opaziti drobne pikice. Nežne meglice so občasno ovijale sosesčino naše lepote in jo s tem delale še skrivnostnejšo. Še fotografiranje ob križu in vpis v knjigo; podatek, da je vpisna knjiga na vrhu že od leta 1998 in da je polnih le nekaj začetnih strani, pove vse o številu snubcev te samotne gore. Le nekaj deset na leto ji pritisne plezalski poljub na njeno skalnato teme.

Devet spustov po vrvi

Morali smo navzdol, kajti sestop ni bil dosti (ali nič) lažji kot vzpon. Izpostavljeno prečko smo splezali brez posebnih težav in dokaj hitro smo bili v škrbini. Na srečo je v steni vrh grape tičal dober klin z zanko; vrv skozenj in že smo

Široka peč, Oltar in Velika Ponca iz krnice Za Akom

 Vladimir Habjan

drseli po njej navzdol. Imel pa sem občutek, da če bi pod iztek grape zapeljal avtomobilsko prikolico, bi bila po naših spustih gotovo zvrhano polna drobirja. »Da le ni kdo pod nami, zasuli ga bomo ...« mi je odzvanjalo v mislih, ko sem čistil krušljivo lepoto pod seboj. Pomožna vrvica v skoku konec grape je prišla še kako prav; spust po poševni gredini pa je bil malce siten. Tako smo zadnji spust po vrvi opravili kar navzdol po navpični grapi. Vrv je segla ravno do meli pod steno in kar nekako smo se oddahnili, ko smo se zapodili po grušču proti dnu Amfiteatra. Postanek pri balvanu sredi krnice je malo umiril trepetajoče noge; po grlu smo spravili nekaj tekočine, grizljaji pa kar niso hoteli navzdol. V nahrbtnike smo zložili še odvečno opremo, ki smo jo pustili tu pred vzponom. Še pogled nazaj v Amfiteater, kjer so megleni jeziki že ovijali sršče stolpovje kraljičine krone, in »odgruščali« smo navzdol. Nekaj previdnosti je bilo potrebne na belih plateh, kajti »kroglični ležaji« drobnih kamenčkov so samo čakali, da prevarajo nogo pri stopanju prek belih plošč. In padec tu zdaj nikakor ni prišel v poštev. Prek drobljivega pobočja nad skokom smo se ravno tako spustili ob vrvi. Klin za spust je le do polovice tičal v sicer kompaktni skali in se je pri spustu neprijetno krivil od obremenitve. »Saj bo zdržal, mora zdržati ...« sem ga skoraj z očmi prikoval v špranjo, malce pomagal tudi s kladivom, vendar je neprijeten

občutek med spustom vseeno ostal. Kako drugačen je bil spust prek navpičnega skoka, kjer je bilo »sidrišče za bogove« - trije klini skupaj. Po zraku smo zaplesali v grušč pod vzhodni steber in poglobitve težave so bile za nami.

Prek drobljivih grap in med rušjem (s Sonjo sva nekajkrat zgrešila pravo pot!) smo neutrudno sestopali vse nižje; kaj nam je pa drugega preostalo, varna prodišča krnice Za Akom so bila še daleč. Spuščanje po mokri in krušljivi grapi je bilo pika na i; spust po rahlo previsni steni med osvežujočimi prhami hladne vode je celo dobro del našim razgretim čelom, vendar je bilo prhanja prehitro konec. Še zadnji previsni skok in z veseljem smo pobasali varovalno opremo v nahrbtnike; plezalni pasovi so nas že prav neprijetno tiščali, devet tridesetmetrskih spustov smo namreč nanizali z vrha med sestopom. Ura se je bližala šesti uri zvečer, celih dvanajst ur smo bili že na nogah. Posedli smo pred bivakom, hladno pivo se je potočilo po izsušenih grlih. Zaslužili smo si ga!

Sestop ob jeklenicah navzdol v Martuljek je mineval že v mraku. Pa nas to ni nič motilo. Krona lepotic Martuljka je žarela v žarkih zahajajočega sonca. Danes je bila milostna do svojih vasovalcev; pustila je, da okusijo vse prelesti njenih lepot. Imel sem občutek, da je del nas ostal sredi mogočne divjine njenega kraljestva. Hvala ti, martuljska lepota, za nepozaben dan v tvojih nedrih. Pa še kdaj na svidenje!

Pekel in raj sredogorja

Ko se narava v hribih razdivja

✍ Miro Ličof

Vedno sem v podzavesti nosil spoštovanje do gora, nek strah in skrito opozorilo, da se je treba obnašati previdno in spoštljivo v gorah in hribih, kjer se lahko nenadoma vse spremeni in nastanejo nenavadne in ekstremne razmere.

Včasih nisem resno jemal opozorila izkušnih gornikov, da se je treba na izlet v gore dobro pripraviti in opremiti, četudi te gore niso visoke, strme ali težko pristopne. Zgodi se, da sredi poletja ob nevihtah začne padati sneg ali pšeno, ki je nekje med snegom in točo, da strela udari tudi z jasnega neba, da je grmenje v gorah popolnoma nekaj drugega kot v dolini ali ravnini. Skoraj smešno se mi je zdelo, ko so

svarili in svetovali, da se je tudi na pohod na Šmarno goro dobro pripraviti in da se lahko tudi v sredogorju planincu marsikaj dogodi. To se mi je zdelo nepomembno, dokler nisem sam doživel razbesnjene narave v hribih, kjer sem mislil, da se ne more zgoditi nič tragičnega, saj so tako rekoč na domačem pragu in sem jih prehodil nešteto krat.

Jelenkamen

Jelenkamen (1096 m) je priljubljena izletniška točka posebno domačinov iz okolice Jesenic. Vsebuje vse elemente hribolazenja, od

Jesenice in Mežakla z grebena Karavank. Jelenkamen je mala gozdnata rama nad Jesenicami (v senci).

📷 Irena Mušič

lahke pohodne poti do strmega vzpenjanja in na koncu celo plezanja po poti, ki je zavarovana s klini in žično vrvjo. Pristopi so različni. Najbližja, a najstrmejša je pot iz Slovenskega Javornika iz Zaštreke kar direktno navzgor ali iz Trebeža preko Čopovega Rovta po lepi gozdni stezi do strmega dela in nato na vrh. Iz Jesenic mimo Ukove in bivšega letnega gledališča, iz Javornika do Javorniških Rovt in po lahki poti na vrh, iz planine pod Golico mimo Savskih jam in po skoraj ravni poti na vrh s severne strani ali celo preko Črnega Vrha in skozi gozd na Jelenkamen. Poti je veliko, posebno iz Pristave ga pogosto obiskujejo, vendar od tam ni tistega zadnjega vzpona, ki človeku da vtis resničnega plezanja.

Lepega poletnega in vročega julijskega dne me je kar vabilo nekam v naravo. V visokogorje se mi ni dalo, zato sem se odločil za obisk Jelenkamna, imenitne razgledne točke nad jeseniško dolino. Tokrat sem se odločil, da bom zaradi lepega, čeprav precej vročega poletnega vremena izbral pot iz Jesenic, preko Pejc in Prihodov, kjer vodi široka pot, in nato s severne strani na Jelenkamen, spustil pa se bom po strmi strani, nato pa se po lepi poti preko Čopovega Rovta in Trebeža zlagoma in počasi vrnil v dolino.

Dopoldne je bilo soparno, zato sem na pot raje odšel zgodaj popoldne. Prvi del sem hodil počasi, brez naprezanja, vreme je bilo lepo in užival sem v hoji po naravi. Vedno bolj je kazalo na nevihto, ampak tega nisem resno jemal, pa tudi če bi, me ne bi odvrnilo od prijetnega izleta, saj sem pot poznal, pa tudi nevarno se mi ni zdelo. Do naselja Prihodi pred Planino pod Golico ali nekdanjim Svetim Križem je pripekala vročina, hodil sem zlagoma in užival v poti in razgledih na Plavški Rovt, na Golico, na drugi strani na jeseniško panoramo in nekoliko višje na nazobčano in skrhamo žago vrhov Julijskih Alp. Ko sem prišel do široke gozdne ceste, se je začelo nebo nad mano vedno bolj temniti, oblaki so bili vedno nižje, veter je začel močnejše pihati. Ozračje je bilo zatohlo, sam pa dobro razpoložen in tudi vreme mi ni moglo pokvariti motivacije za uživanje ob hoji po gozdni cesti. Malo sence ne škodi, pa tudi če me zmoči dež, saj nisem iz sladkorja. Veselo sem nadaljeval, zaverovan vase in samozavesten, da se mi v tem poznanem in domačem okolju že ne more nič dogoditi.

Nevihta

Naslednji trenutek sem spremenil mnenje, kajti zabliskalo se je in tik za tem zagrmelo, kot bi se vse okoli mene podiralo ali kot bi se prevrnil avtobus z veliko zasedbo pihalnega orkestra na pločevinasto streho drvarnice, v kateri je bila avtokleparska delavnica in delo v njej v polnem razmahu. Občutek sem imel, da mi je strela udarila takoj za ritjo, močno sem se ustrašil, kajti ničesar se ne bojim bolj kot strele v gorah. Sicer to niso bile prave gore, ampak treskalo je s prav tako silovitostjo kot nekje na Hribaricah. Ker sem bil približno na sredi poti, se ni splačalo obrniti in iti nazaj, ampak je bilo bolj smotrno pohiteti naprej in najti zavetje nekje blizu Pristave. Pobegnili sem kot zajec, hojo sem pospešil skoraj v tek, srčni utrip pa je narasel preko maksimalnega, a ne zaradi pospešene hoje, ampak zaradi povečanega adrenalina, ki sem ga dobil ob udaru strele.

Komaj sem si opomogel od prvega groma, že so sledili naslednji. Treskalo in udarjalo je v neposredno bližino, tako da sem že zavohal smrad po zažganem. Ulilo se je, kot bi v nebesih potegnili vodo v skupinskih straniščih, odločilna za umik pa je bila strela, ki je nekaj deset metrov pred mano razklala stoletno drevo od vrha do tal. Velika košata smreka, bogato obložena s storži, s temnozelenimi vejami skoraj do tal, se je prepolovila, kot bi njen razrez nekdo skrbno načrtoval. Od ostrega vrha do tolstega debla se je razpolovila z milimetrsko natančnostjo. Storži so frčali okoli kot izstrelki, veje so se lomile in opletale sem in tja. Za hip je zasmrdelo po ožganem lesu, naslednji trenutek pa je zrak preplavila opojna dišava zažgane smole. Zadišalo je kot kadilo v cerkvi. Sredi tega divjanja narave taka lepota dišav, spominjalo me je na prijetne dišave svežega smrekovega lubja, ko sva pred mnogimi leti z očetom podirala iglavce, jih lupila in žagala ter pripravljala za spravilo v dolino. Vse to je bil trenutni občutek, ki ga je vzpodbudila padla in razkosana smreka. Obstala je v dveh delih, stala je še vedno, a ni bila več tista ponosna smreka, ki je kljubovala stoletjem in dajala zavetje številnim živalskim rodovom. Ena polovica se je podrla na tla, odkrhnjena iz svojega debelega vnožja, druga pa je stala postrani in se ponižno priklanjala, kot da bi priznala poraz materi naravi, ki se je raz-

Tu se je odvijala drama: Jelenkamen nad Jesenicami.

📷 Vladimir Habjan

besnela in uboga živa bitja prisilila k ponižnosti, kot bi prosila odpuščanja za svoje bivanje, za svoj obstoj in za krivice, ki jih je mogoče prizadejala drugim živim bitjem v svoji okolici.

Zavetje

Tako pa se nisem hotel izpostavljati, iskati sem začel zavetje. Na bližnji jasi so stale napol podrte svisli in mislil sem si, bolje nekaj kot nič. Podal sem se vanje in se hotel skriti pod streho, ki je bila bolj podobna odbojarski mreži pri odbojki na mivki. Hotel sem se stisniti v kot, tam pa je rasel cel nasad kopriv, a jih tisti trenutek nisem niti čutil, čeprav sem imel oblečene kratke hlače. Kljub zavetju me je močilo kot pod tušem, bliskalo, grmelno in treskalo je okoli mene kot v tankovski bitki pri Kursku. Bil sem moker kakor cucek, prestrašen od grmenja in bliskanja, opečen s koprivami, z maksimalnim srčnim utripom in nekaj kilometrov daleč od doma.

Najprej ni kazalo drugega, kot da se udobno namestim med koprivami, ki jih je zalivalo v mokrih štenah, in počakam na konec nevihte. Potem me je začelo zebsti in počutil sem se tako neugodno, da je bil lažji izhod udar strele v telo ali glavo kot vztrajati med koprivami in

se tresti od mraza in strahu. Zato sem se kljub razbesneli nevihti podal v nadaljevanje izleta, čeprav so se mi tresle hlače zaradi silovitega treskanja in čeprav sem bil do kože premočen. Polivalo me je, kot bi stal pod slapom Peričnik, grmelno je na vso moč, ob vsakem udaru strele sem pospešil korak, nepretrgoma se je bliskalo, da sem imel občutek, kot da sem filmska zvezda, ki ji fotografi ne dajo miru in jo stalno slikajo z bliskavicami. Res je bilo grozljivo in samo ozkim hlačam se imam zahvaliti, da zadnjica ni popustila pred navalom strahu, ki ga je bila deležna hrana v mojem drobovju in je silila ven. Blizu doma, v sredogorju, na domačem terenu, v poznanem okolju sem bil skoraj zgubljen, prestrašen, moker kot cucek, opečen od kopriv in neodločen, kaj naj storim. Spomnil sem se vseh nasvetov izkušenih gornikov in jim še kako dal prav. A človek ne posluša nasvetov ali jih ne jemlje resno, dokler sam ne okusi na svoji koži. A tako pač je skozi vse generacije in skozi vso zgodovino človeštva. Evo, res sem bil na koncu, če sem že začel filozofirati, misli so mi uhajale na Boga, skorajda sem začel brskati po možganih, katere molitve še znam, vse to pa se je mešalo z jezo, kako sem mogel biti tako neumen, da sem šel v takem vremenu v hrib, saj

sem vedel, da so poleti nevihte, klet sem sam sebe in obenem prosil, naj se vse to že neha in naj divjanje narave kmalu mine.

Umiritev

Sredi vsega tega neurja sem se začel počutiti enako, kot sem pripisoval ranjeni smreki. Ustrašil sem se narave, njenega besnenja, silnega vetra, oglušujočega treskanja, slepeče svetlobe bliskov in neprekinjenega ulivanja dežja. Nehote sem se spet primerjal s padlim drevesom. Celo če je prvinski otrok narave, častito smrekovo drevo sklonilo glavo in bilo pripravljeno ponižnosti in odpuščanja, kako ne bi ubogi človeček, minljivo in krhko bitje, klonil pred tako močjo, energijo in silo. Izkazalo se je, da je nekaj res pomagalo, ali kletve ali molitve, uslišan sem bil in imel sem občutek, da vse hudo počasi pojenjuje.

Res je nevihta počasi ponehala, posijalo je sonce, od razburjenja, gibanja, naprezanja in toplih sončnih žarkov so se mokra oblčila na telesu posušila. Pol ure po tem, ko sem se znašel v brezizhodnem položaju, sploh nisem mogel verjeti, kaj sem prestal. Pomiril sem se, obleka na meni je bila hitro suha, sonce je veselo sijalo, od strašne nevihte so ostali samo curljanje kapelj po drevju, mokra cesta, ki je hitro vpijala nastale luže, moj spomin na pekel in od kopriv opečene noge, ki pa so že dobivale normalno barvo. Pa saj pravijo, da so opeklino od kopriv še zdravilne.

Na vrhu

Vreme se je torej zjasnilo, ozračje je bilo polno ozona in izlet je postajal še lepši, kot je kazalo na začetku. Na vrhu poti sem zavil desno po ozki poti in skozi mokri, osvežujoči smrekov gozd, mimo mokrih trav na redkih jasah prispel na vrh Jelenkamna. Kadar pridem na vrh, vedno opazim sledi globokih jam, ki so ostale od bombardiranja v zadnji svetovni vojni. Oče mi je pripovedoval, da je bil Jelenkamen včasih bolj oster in špičast, dokler niso vojaška letala, ki so bombardirala Jesenice, namesto na speče ljudi raje odvrгла bombe v gozdove, proč od naselja. Tako so bombardirali Jelenkamen in ohranili življenje marsikateremu prebivalcu mesta in okolice. Tudi sov-

ražnik ni vedno brezobziren, še posebno, če čuti, da se mu bliža poraz. Takoj pod vrhom so še vedno ostanki nekajdnevnega požara, ki je po strminah divjal pred dobrim desetletjem in zahteval celo smrtne žrtve. Mnogo ljudi je takrat gasilo in tudi uspelo pogasiti in zaustaviti besnenje ognjenih zubljev. Še leta za tem se je našlo kakšno gasilsko orodje, lopata ali jeklena metlica, ki ga je zapustil kdo, ki je gasil, a je moral na hitro pobegniti po strmini pred prodirajočimi zublji. Vse to mi je prihajalo na misel, ko sem stal in gledal navzdol, in kar mravljinici so mi gomazeli in kurja polt me je oblivala, tako lep razgled se je ponujal.

Pogled v raj

V daljavi je izginjala nevihta, z zahoda pa je sijalo močno sonce. Od očaka Karavank Stola se je vila mavrica preko vse Belščice in izginjala za njo nekje na Koroškem. Drugi obok mavrice se je vil od starodavne Ajdne vse do blejskega gradu. A kakšna mavrica je to bila. Vse barve v njenem loku so bile trikrat ponovljene, kot neštetezna nebeška cesta, vsaka steza v svoji barvi, vsakih osem stez ponovljena in upogibajoča se nad krajem, kakršnega dežela Kranjska nima. Taka je podoba raja, sem bil prepričan. Naprej proti Radovljici se je zelenilo polje, oblaki pa so bili temni, temno modri kot napolnjeni s kobaltom. Nad njimi pa je pripekalo sonce, ki je svoje žarke pošiljalo iznad Zgornjesavske doline. Če do sedaj ne bi ne verjel, da so bogovi resnični, bi me zagotovo prepričal ta pogled, kajti to je bilo njihovo domovanje, tako okolje si bogovi uredijo zase. Ali pa so to poklonili ljudem, ki živijo tod in ki so s svojo ljubeznijo do narave, s svojo pridnostjo, zvestobo in vero dokazali, da si zaslužijo živeti v raju pod Triglavom in Karavankami.

Vse prestano je bilo poplačano s takim čudovitim razgledom, ki se je dopolnjevalo s pogledi po sosednji Mežakli, po Zgornjesavski dolini do martuljskih vršacev. Mežakla in Pokljuka sta se bleščali v soncu, zeleni gozdovi so se rahlo zibali v vetru, kot bi mahali v pozdrav. Težko sem odvrnil oči od take krasote, ki je počasi prehajala v vsakodnevno podobo, saj se je nevihta odmikala navzdol po deželi, sonce je osvojilo večino obzorja in se počasi pripravljalo na zaton. Odpravil sem se navzdol.

Spust

Bil sem dobre volje, saj sem preživel težko nevihto, obenem pa videl obrise raja. Čakal me je samo še lahek spust, tako sem vsaj mislil, in veselil sem se, da se nisem ob začetku nevihte vrnil, ampak da sem vztrajal do konca poti.

Spuščati sem se začel po strmem delu hriba, ker pa je na najbolj izpostavljenih delih opremljen z oprijemalno jekleno vrvjo, me ni nič skrbelo. Res sem z lahkoto premagal strmi del, prišel na še eno razgledno točko, ki pa je ponujala prav tako lep razgled, čeprav je nižja. Sonce se je že globoko spustilo v kot doline, sence so prepredale bogate gozdove na okoliških hribih. Po cestah v dolino so vozili avtomobili, kot bi lezli hrošči po sivih trakovih asfalta. Železna cesta je vijugala na obeh straneh doline, se izgubljala v daljavi, proti prestolnici, kamor so se umikali tudi debeli kumulusi. Vse je bilo tako čarobno, še toliko bolj, ker sem samo pred kratkim preživljal vse hudo tega sveta. Brez trpljenja ni ljubezni, brez strahu ni lepote. Danes sem se nagledal in naužil tako strahu kot naravnih krasot.

Z globokimi vtisi v sebi sem se obrnil in seveda izbral napačno smer spusta. To sem sprevidel šele tedaj, ko sem se znašel na strmem travniku, na katerem ni bilo nobene poti, samo visoka, še vedno mokra trava. Pogled navzdol je vzbujal občutke, kot da sem na helikopterju, kajti skoraj navpično se je spuščal. Na travniku so poleg visoke trave rasli še mladi jeseni, vitka in močna drevesca, in ponujali oporo, da me je kar mamilo spustiti se po navzdol.

Vrnitev strahu

Kaj sem hotel, podal sem se v spuščajočo strmino, se od časa do časa oprijemal šopov trave, nato mladih jesenov, nekajkrat drsel po riti, nekajkrat sem se komaj ujel in nobeno športno razgibavanje se ne more primerjati z mojo telovadbo, ko sem se spuščal po tem terenu. Ko sem že mislil, da je akrobacij konec, sem izgubil oprijem in se zakotalil po strmini. Že sem se videl, kako bom treščil nekam v globino, skozi glavo so mi preletele slike današnjega dne, slike pekla in raja, ki mi jih je bilo dano videti. Vendar mi je bilo to prihranjeno, komaj sem se ustavil na koncu trave, ki se je

končala s skalo. Ampak ta skala je bila navpična stena in vodila je v globoko strugo hudournika. Prestrašen in potolažen obenem sem nekaj časa gledal v globino in razmišljal o minljivosti sveta in njegovih lepotah. Ni ostalo drugega, kot da se vrnem navzgor po isti poti. Saj hoja navkreber krepi moč, pa tudi kakšnega posebnega napora ne more biti pri plezanju po travi. V preteklosti sem že plezal po strmejših in nevarnejših stenah.

Spet navzgor in domov

Če je bil spust po travniku prej razgibavanje in telovadba, pa je bil vzpon po gladki mokri travi vaja za hojo po vrvi, za hitrostno plezanje in za moč ramenskega obroča. Ponovno sem imel srečo, da so med travo rasli mladi jeseni. Kot se človek v stiski lovi za vsako bilko, da bi se potegnil iz zagate, sem se tudi jaz oprijemal vsake travice, vsake ruše in vsake vzpetinice, ki je nudila dober oprijem. Najbolj so mi pomagali mladi jeseni, kajti nudili so varen in zanesljiv prijem. S pomočjo vseh rastlin sem se vzpenjal in uspelo mi je, da sem obkrožil globoko prepadno skalo. Prišel sem v strugo hudournika, v kateri je bilo vse, od čiste studenčnice do listja in trave, od blata do trhljih vej, od peska do kamenja. Zdelo se mi je najbolje, da se spustim naravnost navzdol po njej. Popustil sem vajeti in skoraj tekel navzdol. Izpod dolgih korakov so letele suhe veje, škropile so me kaplje studenčnice, okoli mene in po meni je brizgalo hudourniško blato. Tako sem letel navzdol, moker od znoja in kapljic ter ometan od noge do pet z mokrim humusom. Kar nekaj časa in telovadbe je trajalo, da sem prehodil strm hudourniški graben, preden sem našel uporabno stezo, ki me je privedla v dolino. Kratek izlet, poln doživetij, posledice na meni pa so kazale, kot bi hodil po najnedostopnejših krajih sveta.

Ugotovil sem, da je bil moj današnji izlet podoben najnapornejšemu vzponu v ekstremnih vremenskih razmerah, vseboval je enega najlepših doživetij v življenju in se zaključil z vratolomnim spustom, vrednim najatraktivnejših alpskih smeri. To je sredogorje, tisočmetrski hribi pred domačim pragom. Nikoli se jih ne sme podcenjevati. Vsaj jaz jih ne bom. Še posebno, ker so mi poleg grozote ponujali tudi rajsko lepoto. ●

Črno jezero

Po jezeru bliz' Triglava ...

Mimo Črnega do Dvojnega jezera

✍️ Olga Babnik 📷 Peter Strgar

Končno je prišel čas daljših izletov v slovenske gore in tretji vikend v juniju je bil kot nalašč za obisk Triglavskih jezer. Sonce in vročina ter vlaga sta bila najina stalna spremljevalca. Odločitev, kje začeti, sploh ni bila težka, saj rada izbirava poti, po katerih še nisva hodila. Pred leti sva bila na Triglavu in na poti navzdol čez Komno je bilo govora o velikem požaru na Komarči, ki je pustil sledove in dolgotrajno neprehodnost. Čeprav je pot že dolgo odprta, sva jo prehodila prvič.

Sledovi požara na Komarči

Čez Komarčo do Črnega jezera sva kar pošteno grizla kolena in se vzpenjala po vijugasti poti, ki se na srečo večino časa dviga po gozdu, s tem pa po zelo dobrodošli senci. Vlaga naju je kar zdelala in že na začetku sva porabila skoraj vso zalogo papirnatih robčkov. Na drugi

polovici so naju prijetno presenetili klini, jeklenice in skobe, po katerih sva previdno stopala. Samo na enem kratkem odseku sva se morala jeklenice oprijeti z obema rokama, saj je bilo potrebno stopati le po skobah. Pa še temu bi se lahko izognila, če bi šla malo nižje in okoli po skalah. Jeklena varovala in plezanje po skalah so bili najboljši del poti in komaj čakam ponovni vzpon na Triglav, kjer ti iskanje najboljše in najvarnejše možnosti krajša čas in se kaj hitro znajdeš na vrhu. Sva pa videla na primeru, da ta pot ni za ljudi z vrtoglavico ali strahom pred višino, saj je kar nekaj odcepov, kjer moraš biti še posebej previden in paziti na korak.

Avgust 2003 je bil hud udarec za naravo v predelu Komarče, saj jo je močno prizadel požar, katerega posledice so še danes vidne v obliki ostankov ožganih dreves in podrastja.

*Slika na naslednji strani:
Gore nad meglanim Bohinjem*

Črno jezero je v resnici zeleno

Proti vrhu, na kratkem ravnem odcepu proti jezeru, je zaradi pomanjkanja sončnih žarkov po skalah drselo in previdnost naju je vodila varno naprej. Po dobrih dveh urah sva počasi le prilezla do jezera, kjer sva si spočila oči na mirni gladini čistega zelenega jezera, ki se imenuje »Črno jezero«. Lepota narave, ki spada pod ime »Sedmera jezera«, čeprav je na območju Triglavskega narodnega parka več jezer, a mistična sedmica se je ustalila tudi tu.

Po kratkem polurnem počitku in fotografski seansi sva si ogledala številne smerokaze in izbrala pot, ki je kazala proti Koči pri Triglavskih jezerih. Zaradi zgodnje ure sva imela v mislih pot vse do Zasavske kočice na Prehodavcih še dobrih tristo metrov višje, da bi si ogledala vsa jezera naenkrat. Uro in pol sicer prijetne, a naporne poti, sva uspešno prehodila mimo in preko snežnih zaplat. Sneg se zadržuje v kotanjah in ponekod na poti, kjer je še vedno v obliki ledu, a je povsod dovolj prostora za varen in nedrseč obhod.

Na prekrasnem panoramskem poletu pred dobrim mesecem sem se spraševala, le kod pelje pot mimo Črnega jezera in zdaj sem ugotovila, da pretežno skozi gozd in to po Lopučniški dolini. Na eni strani se dvigajo tako zelo

prekrasna skalnata pobočja, ki prikazujejo veličastnost narave in se jih ne da zajeti na fotografijah. Polovica poti se je počasi dvigovala in ostanki snega so naju prijetno hladili, kar pa se je v drugi polovici spremenilo v strmo pot navzgor po soncu in med muhami.

Bližanje dvatisočakom

Pogled na Dvojno jezero naju vedno znova očara s svojo lepoto, ki jo je Stvarnik dosegel in presegel z eno samo potezo. Nad kočico se vzpenja Mala Tičarica, malo dlje Velika Tičarica, še dlje pa Mala in Velika Zelnarica. Te vrhove nad dva tisoč metri nadmorske višine bova osvojila kdaj drugič, saj so bili vrhovi zaviti v sive oblake in razgled ne bi prišel do izraza. V tako prekrasnem dnevu sva uživala ob pogledu nanje in poslušala utrip gora.

Kar nekaj ljudi je bilo pri kočici, večina dobro razpoloženih. Tudi znane obraze, ki so naju prehitevali na poti in naju pozdravljali in končno pričakali, sva videla vmes. Bilo je precej pohodnikov s Češke in »ahoj« je bila najbolj pogosto izmenjana beseda na potkah. Sonce je od časa do časa šlo za oblake, a proti Prehodavcem so bili oblaki vedno temnejši in niso obljubljali lepega vremena. Dolgo nisva mogla mirovati, zato sva šla še malo proti

Močivcu, da si ogledava situacijo proti severni strani. Komaj sto metrov od kočice sva naletela na veliko zaplato snega, ki je bila verjetno debela še vsaj dober meter. Sicer močno sonce bo imelo še dosti dela. Pot je sicer prehodna in najin dober namen, obiskati še Ledvičko in jezero pod Vršacem, se je malo prestavil. Poleg tega naju je že čakala postelja v koči na Planini pri Jezeru in najin tempo sva prilagodila razploženju in svežemu gorskemu zraku.

Od ene planine preko druge na tretjo

Pot čez Štapce že pozna, zato sva se na Planino pri Jezeru podala po poti malo južneje, ki se ji po dobre pol ure priključi na planini Ovčariji. Tam je bilo le nekaj propadajočih hišic. A pot do tja naju je peljala po obrobju malo navzgor in malo navzdol s prekrasnim razgledom na vrhove južnega dela Bohinjskih gora. Mahavšček, Vogel, Rodica, Črna prst ter vsi manjši vrhovi vmes so tvorili prekrasno verigo.

Od planine Ovčarija pa do planine Dedno polje naju je senca smrek hladila dobre pol ure in pogovarjala sva se o nakupu ovčjega sira, katerega vsi tako hvalijo. Planina pa je kazala žalostno podobo srečnejših časov. Časov ovac, sira, kislega mleka in smeha utrujenih popotnikov, ki so si nabirali moči ob domačih dobrotah, ter polnih napajalnikov vode za živino.

'Saj ovce še jesti nimajo dosti,' je Milan rekel in verjetno je res le to bil razlog, da planina še ni zaživela, čeprav je bilo kar dosti hišic v bolj žalostnem stanju.

Že od daleč pa sva zaslišala zvoke udarcev in žago, le malce stran od Planine pri Jezeru. Ko pa sva prišla tja, sva zagledala delavce, ki so obnavljali ograjo, ponekod so že bile videne popravljene strehe, pa tudi buldožer ni manjkal. Ja, že kar preveč je bilo podobno civilizaciji tam v dolini. Ni bilo tistega prijetnega miru: šum listov v vetru in izmenjavanje mnenj in podrobnosti med pohodniki o svojih podvigih tistega dne. No, tudi tega ni ravno manjkalo. Srečala sva veliko pohodnikov s sosednje Hrvaške, a midva sva imela v mislih le hrano.

Golaža je malo po peti že zmanjkalo, zato sva se odločila za ričet in ajdove žgance. Preostanek popoldneva nama je minil v ležanju na klopcah pred kočico in kratkih pogledih proti

jezeru, ki pa ni kazal take čistosti kot prvi dve jezera tistega dne. Vseeno naju to ni motilo, saj so smreke tako lepo zaokrožale jezero, nad njimi pa so se dvigovale gore, ki naj bi po zemljevidu sodeč bili Ogradi.

Utrujenost in sveži gorski zrak sta naju kmalu položila v posteljo, pa tudi po deveti uri ni bilo slišati prav veliko hrupa. Sobe naj bi bile sicer dokaj polne, a midva sva spala sama na skupnem ležišču za 12 oseb. Kraljevala sva tam v sobici s pogledom na jezero. Zabava je tisti dan za naju pomenila le dober spanec.

Sveže jutro po mirni noči

V gorah čas mineva počasneje in nekako bolj polno. Počutim se nabito z energijo, kar se tudi pokaže v tem, da sva pred sedmo uro zjutraj že opremljena in pripravljena na nov dan. Namenila sva se proti Vogarju, kjer naj bi si iz preostankov hrane privoščila bogat zajtrk. Mimo planine Blato čez Drt sva po slabi uri zagledala napis Vogar 0,30 ure. Tega bi kmalu zgrešila, saj sva se zaklepetala in gledala le cesto pod seboj, knafelčevo markacijo pa skoraj spregledala. Deset minut pred Vogarjem sva srečala markaciste. Še prej sva jih zavohala, saj so hlapi barve oddajali vonjave, ki so me spominjale na klor. Ob pol devetih je bilo na Vogarju že kar nekaj nadebudnežev, ki so morali že zgodaj začeti z vzponom, da so bili tako kmalu gor. Nekaj je bilo tudi takih, ki so v koči prespali in tako kot midva potrebovali močan zajtrk s pogledom na Vogel in okoliške gore.

Dolga pot do izhodiščne točke

Pot navzdol je minila hitro in gladko, saj ni bilo mokrih skal, ki so značilne za ta del poti. Zelo neprijetno pa je bilo, ko sva morala prehoditi pot okoli jezera po grozni vročini, da bi prišla do avta, ki je ostal na izhodiščni točki pri Koči pri Savici. Mar bi preplavala jezero, pa bi bila bolj sveža. Ne glede na vse, sva se pred tretjo ure že osvežila v senci ob pijači in sladoledu, obujala spomine na najino turo ter se seveda čudila, kako hitro vse mine, in kako se zdi, da sva pot na Komarčo šele začela. Z lepimi spomini in načrtovanjem prihodnjih podvigov sva se počasi poslovila od Bohinjskih gora in se odpravila Ljubljani naproti. ●

Pa ne da ...

Malce nepredvidenega sprehajanja po Kraškem robu

✍ in 📷 Janez Medvešek

Jutro, nedelja, nebo brez oblaka, maj pa že na vratih ... Kot da bi zgrabil prižgano petardo, me je vrglo iz postelje. Gremo! Z ženo sva se ustavila še pri prijateljih, jih pobrala in že smo spremljali porajanje jutra iz vozečega se avta. Vozili smo se proti Krasu.

Pomlad je pravzaprav lepa povsod. Le da sonce najprej in najtopleje poboža Kras. Prelomne in strme kamnite stopnice na Kraškem robu, ki imajo za tiste, ki se le malo potrudijo, pod seboj skrite prijetne in tople separejčke, mehko poslane s skuštrano travo; ker so vsaj malo v zavetju, so tako topli kot materina dlan. Toplota pa spomladi tako dobro de. In še nekaj je tam. Toliko vrst rož. Netreski, perunike, bele, vijoličaste, modre, narcise, sam Bog ve od kod tudi močvirski tulipani, in malo pozneje potonike v tistih kot star kmečki koš velikih šopih. Pa šmarnice, kar nekaj vrst kukavic, ki so druga lepša kot druge, tisti kosmatinec, ki me je potegnil za nos, da sem mislil, da je velikonočnica, in rdeče make, ki se v pomladnih sapicah tako elegantno majejo sem ter tja. Koliko je šele tistih rož in cvetočih grmov, ki jim sploh ne vem imena! Pa na divje šparglje ne smem pozabiti, na tiste strmo v nebo rastoče rjavo zelene paličice, ki so potem doma s panceto in jajci tak zajtrk, da bi ga še »angelci jedli«, kot je nekoč dejal moj oče.

Pod Kraškim robom

Zmenili smo se, da si najprej ogledamo Hrastovlje in okolico. Pa ne zaradi protiturškega tabora. Tistega smo vsi že nekajkrat videli. Okolica je lepa. Le opazovati moraš znati. Preproge in travniki rož. Nežna rožnata barva cvetočih breskev, opuščene in na pol podrte stare kamnite kmečke in bajtarske hiše v malo više ležečem Zanigradu, v katerem ni več žive duše. Vsi so pri kamniti stari vaški cerkvi. Pod travno rušo. In burja

jim namesto po strešnih kamnitih skrlah zavija med nagrobnimi križi.

Lepo, prelepo za popotne oči, ko zagledaš stare hiše, iz katerih se kamen za kamnom obilno in bohotno vzpenja zeleni bršljan. Skozi podrte strehe, skozi okna v vseh nadstropjih, skozi mogočne kamnite portale, ki so kljubovali in še kljubujejo skozi stoletja. Zagrinja in pod sabo pokriva sesipajoče se kamnite gomile brez gospodarjev. In drži skupaj kamnite gmote, da se vsaj še malo vidi in razloči, kje so bile gomile skupaj nabranega kamenja, kje griže in kje tisti ubogi revni domovi. In ko stopiš na kamniti balkon pri cerkvi, se ti oko zazre v dolino pod teboj. Tabor v Hrastovljah, ki je hvala Bogu še obdržal obzidje, tako da lahko vsaj približno vidimo, kako peklensko je bilo že tako ubogim tam živčim, ko so po dolini prilomastile turške horde in kradle in pobijale ter požigale vse pred sabo in za sabo. Potem oko nekje v daljavi zasluti vodo. Koprski zaliv, nad katerim kraljuje in se dominantno dviga ošiljeni Tinjan. Najlepši balkon nad našim morjem. Za njim in pod njim se v elegantnem loku razpenja tisti črnokalski lepoteč, zaradi katerega nam je morje še bliže. Potem razgled zapre strma, nazobčana skalna stena. Kraški rob. Iz njega kot vitek goban poganja stolp v Podpeči. Stražni stolp, s katerega so imeli stražarji pregled nad pošteni-mi prišleki in vagabundi, ki so nekdaj na konjih in peš kolovratili po dolini. S tem je krog sklenjen. Lahko pa ga nadgradiš tako, da se peš ali naokoli z avtom povzpneš na tisti drugi balkon nad stražnim stolpom. Ali na tretjega pod vasjo Praproče, še stopnico više.

Z vrha pod rob

A med potjo smo si premislili. Zakaj bi do tistega strumnega stražnega stolpa, nemega stražarja nad Podpečjo, lezli iz vasi, ko pa se lahko do njega spustimo po prijetni potki z

Hrastovlje

zadnje, tretje police, ki je nad vsem tem, kar smo že in kar še bomo videli. Mimo Črnotič nas je ravna pot zapeljala proti vasi Praproče skoraj pod Slavnikom. Ob poti na levo je dolgo ravno polje, ki ga včasih popasejo ovce, vmes so tisti lepi borovi gozdovi, v katere se ujame burja, da ne dela prevelike škode ob morju. Nad vsem tem pa se vzpenja strmo v nebo samo še Slavnik, s katerega kot z visokega vaškega zvonika vidiš vse, kar se dogaja pod njim. Od tam, kjer rastejo od burje skuštrani bori, do morja in še dlje.

Poznam vse tiste planote, kraške vrtače, potke, na katerih se med seboj mešata terra rosa in tlakovane ali naravno položene skale. Travnike, na katerih je toliko rož, da bi se še vsega vajenim botanikom zvrtilo v glavi. Rove na robovih, ki so jih v živo skalo izdoblili ubogi vojaki, vseeno, čigavisobili, v tistih norih vojnah, ki so se začenjale, ko se je človeštvu omračil um in se je tolklo, dokler ni zmagala smrt. Pravzaprav poznam tudi vse skale, drevesa, grmovje ... Še posebno tisto, ki ima že ime lepo in se mu

reče ruj in ki se na jesen obleče v lepše rožnate barve kot vse najlepše princeze in lepotice na svetu. Narava ima najbolj ubran smisel za barve. In največjo paletu z največ odtenki.

Po tisti kot bi ustrelil ravni cesti, podobni prekmurskim, ki pelje mimo Črnotič proti Podgorju, smo se peljali skoraj do vasi Praproče. Ustavil in parkiral sem malo naprej od vasi, kot lani. Tam tudi brezpotja niso problem. Na prvi vzpetinici pred seboj smo že uzrli zvonik majhne in zelo stare cerkvice, ki ima za ta primorski konec čudnega zavetnika, Marijo Snežno. Sneg in morje ... no, recimo. Kar počez smo jo mahnili proti zvoničku, ki smo ga imeli za orientacijo. Uživali smo v brezmejnih zakladih raznobarnih rož, ki so se bohotile na tistih že dolgo ne več pokošenih travnikih. Opazovali metulje lastovičarje, ki so nam tisočkrat prekrizali pot. Iskali najlepšo potoniko. Na dnu je kot po navadi sedel tisti lepi hrošček, ki ima plašček kovinsko zelene barve in se z vseh strani sveti kot biser. Sem in tja utrgali kak špar-

gelj, si od blizu ogledali cerkev Marije Snežne, zaprto seveda, da je ne bi izpraznili moderni vagabundi. Premetavali skale in kamne na kamnitih ograjah in v njih iskali najlepše primere školjk, ki jih je morje za vedno spravilo v tiste kamnite herbarije in se ti zdaj, če si le malo zvedav, ponujajo v vseh mogočih oblikah. Se spustili po klancu in potem šli navzgor proti robu ter zastali pod tistimi redkimi, na eni strani skuštranimi bori, ki jim je uspelo obstati na robu, na katerem skoraj vedno vleče.

Komur je na tistem robu dolgčas, je nekaj narobe z njim. Oko se ne naveliča potovati po bližnjih in oddaljenih krajih, med rožami si kot slon v porcelanu in vsi tisti parki, ki jih je ustvarila človeška roka, so le kamenček v mozaiku lepote, ki jo zmore ustvariti narava sama, brez nas ljudi. – Malica nam je že pošteno teknila. Sprva smo kraško jamo Ladrice opazovali z roba, potem pa smo se po čisto pravi planinski poti, oplemeniteni in zavarovani z jeklenicami in klini, spustili do nje in si ogledali njeno vsebino. Počakali smo, da se je s stropa na blaznico za žige nakapljalo nekaj kapelj, in pritisnili pečate na vse papirčke, ki smo jih imeli s seboj. Potem smo se po isti poti in jeklenicah vrnili na rob. Beseda je dala besedo in sklenili smo, da grem sam po isti poti nazaj po avto, preostali pa se po robu počasi premaknejo do poti, ki pripelje iz Praproč na rob in naprej, skoraj do tistega izrazitega stolpa nad Podpečjo. Na poti se počakamo. Približno uro naj bi potreboval za to pot, je ugotovila žena. Kje pa, kakšno uro. Če vso pot tečem, bom čez dvajset minut pri avtu in potem je še deset minut skozi vas do roba. To bodo gledali, ko jih bom čakal ...

Avta ni!

Mahnil sem jo kot sneta sekira naravnost v dolino, v ravni črti proti cerkvi, pod njo in naravnost proti avtu. Med potjo sem naletel na neke domačine, ki so krčili in sekali, kar se je zaraslo. V blagem loku sem jih obšel in po občutku nadaljeval smer proti avtu. Na cesti sem bil prej kot v dvajsetih minutah. Le še avto poiščem. Aha, tamle zadaj sem ga pustil, saj res ... Pa kako, vraga, tudi tu ga ni. No, potem je pa še malo dlje ... In sem korakal po tisti kraško prekmurški ravni cesti v nasprotno smer. Niti oblaka ni bilo na nebu. Žeja je naredila svoje. Koraki niso

bili več tako živahni. Pa saj je vseeno, če me malo čakajo. Ko najdem avto, sem tako tam v desetih minutah. Pa kje sem ga pustil?

Sklenil sem, da ni na levi, ampak na desni. In sem spet ponovil pot do tja, kamor sem šel prej, in še naprej ... ampak tudi tam ga ni bilo. Pa ga ja nisem pustil malo za ovinkom ...? V nasprotni smeri? Ah, saj res. Pa kaj mi je!

Spet nazaj. Modro nebo, sonce, cesta brez konca, malo panike ... Koraki, koraki, koraki, sem in tja kak mimo vozeč avto. Bog ve, kaj so si ljudje mislili, ko so me videli tako razpetega, človečka s fotoaparatom, ki mu je bilo brezmejno vroče in ki je korakal zdaj v eno, zdaj v drugo smer. No, samo za ovinek še pridem, tam je zagotovo avto. V prtljajniku je voda. Vso bom spil, potem pa po plinu in tja na rob ... Ovinek, tu sem bil malo prej, še kakih dvesto korakov ... nič!

Pa kako da ga ni?! Ampak saj nisem šel čez ovinek. Saj res, pustil sem ga malo naprej, tako kot lani. Zadaj mora biti, zadaj. Spet pot do ovinka in tisti grozni pogled na prekleto ravno cesto, modro nebo brez oblaka in žarečo kroglo, ki na pomlad lahko tako prijetno toplo sije na Krasu. Samo še tja grem, potem pa bom ustavil koga, ki se bo peljal mimo, in ga poprosil, naj me za ves denar, kar ga imam s seboj, vozi gor in dol po tej preravni in vroči cesti toliko časa, da najdem avto.

Martinčki so, ubogi, že petič bežali pred mano z roba vročega asfalta, na katerem so se gregli. Koraki so bili počasni, baterije vedno bolj prazne, za kozarec vode bi dal ... Kaj pa če ... Kaj pa če so mi ga ukradli. Saj je vendar rdeč in videl bi ga že na kilometer. Bog pomagaj, verjetno so ga ukradli. Kaj sem imel notri? Kartico ...? Pa saj je račun skoraj prazen. Nahrbtnik ... vrag pa nahrbtnik. Preostale stvari ... fotoaparat, ki so stale premoženje ... vrag pa tisti balast. Orodje ... Vzemi ga ...!

Pa kdo bi ukradel star avto? No, opran je res bil, in ko je opran, je tako lep. Halo, ne sanjaj ...! Saj nekje mora biti ... Joj, koliko je že številka policije? 113 ali 112. Ne vem. Pri tem vročem soncu in še bolj vročem asfaltu in ko misli postajajo iz hipa v hip bolj jasne in hkrati neumne, res ne vem. Ma, poklical bom ..., saj ni pomembno, koga, gasilce ali policijo. Koliko je že številka? LJ N 402 ...?! Zamenjal sem avto ...! Koliko že? Kako naj koga pokličem, če sploh ne

vem, kaj piše na registrski tablici? Samo to vem, da je rdeč in da je zato, ker sem povabil prijatelje, tudi opran in da je ... v prtljažniku voda. Voda ... Kaj bi dal zanjo.

Brezupno dolga cesta ...

Sonce je žgalo, cesta je bila ravna brez konca, martinčki so bežali v grmovje zelenega ruja za cesto Bog ve kolikič že. Do tod sem prišel že prej. Daj, razmisli, halo! Kaj pa če je še dlje? ... Ne, ne more biti. Mogoče pa je za progo? ... Ampak čez progo smo se peljali, vem ... Vraga vem. Če bi res vedel, ne bi izgubil avta in orientacije. Šel sem še malo nazaj čez progo, ampak tam niti ni bilo več nobenega travnika, na katerem bi se sploh dalo parkirati. Ustavil sem se ... razmišljal ... no, vsaj poskusil ... Nisem vedel. Pri Bogu, da nisem več vedel, kje se me drži glava. Ostala mi je le še pot nazaj in še dlje za ovinek. Ampak saj nisem prepeljal ovinka!!! ... Kaj pa če sem ga? Huuu!!!

Brezupno sem korakal nazaj. Sonce, modro nebo, voda, avto, ravna cesta, martinčki, voda, martinčki, avto, voda ... Kje so že oni? Sedijo, upam, kje v senci in me čakajo. Čudno, da me kolega ne pokliče. Morda je pozabil telefon v avtu? Morda ima prazne baterije ...? Je tu sploh signal? Pogledam. Seveda je. Vseh pet črtic. Kakšno številko ima že policija? Kje je kdo, da bi ga ustavil in poprosil, naj me vozi gor in dol po tej nemo-goči vroči cesti, dokler ne najdeva avta? Kot zakleto. Nikogar. Seveda, nedelja je. Poldan. Če bi bili še ljudje v vasi, bi zdaj kdo zvonil poldan pri Mariji Snežni. Saj res, v vasi imajo majhen zvon, obešen pri pokopališču, da lahko zvonijo nanj. Toda če ni nikogar, kdo bi lahko zvonil? In komu bi zvonil? Madonca, meni, vsaj meni ...!

Koraki, koraki ... Počasni kot v puščavi. Fata-morgane še nisem videl, čeprav se je asfalt tam proti Prapročam že rahlo lesketal in migetal. Daj zbudi se vendar! Kakšna fatamorgana ...!

Stolp nad Podpečjo

Odganjal sem misli, pa je kaj malo pomagalo. Končno ovinek. Kako dolg je! Saj ko voziš, sploh nimaš občutka, da voziš v ovinek. Kaj pa če me je to zmedlo? Zdaj mi ostane samo še ta smer. Peš bom šel v vas in tja na rob, kjer me čakajo, da povem, kaj se je zgodilo ... Kaj pa se je sploh zgodilo? Vem samo to, da avta ni ... Tistih dvesto korakov za ovinkom je bilo mimo in korakal sem naprej. Nikjer nikogar. Kot zakleto. Kot tisti diapozitiv na prijateljevem predavanju o Avstraliji. Ravna cesta, preveč ravna, modro nebo, sonce, ki žge, v daljavi pa nekaj, kar bi bilo lahko obzorje ... Ampak tam je pripeljal nasproti vsaj kak velik tovornjak, tak s petimi prikolicami ... Tukaj pa je nedelja, poldan in nikjer nikogar, razen tistih nekaj martinčkov ... Če bi bil pes, mi jezik ne bi samo visel iz gobca, ampak bi ga kar vlekel za seboj. Voda, avto, koraki ...

Koraki, koraki, misel na vodo ...

Kako hitro si bil tu!

Ne me basat ...!!! Avto. AVTO. Avto, ljudje, avto ... voda, avto ...

Moj lepo rdeči oprani avto. Parkiran za cesto, malo preveč umaknjen, da ga ja ne bi kdo zadel, kot vedno pravi žena ... No saj zato sem pa, hudiča, tako iskal. Če bi ga pustil ob cesti, bi ga videl že prvič ali vsaj drugič, ne pa sedmič, sedmič. Joj, kako jo bom nadrl!

Odprl sem prtljažnik. Ven je butnila vročina, kot iz jeseniškega plavža, roka je sama segla po plastenki in pil sem, pil, pil. Mlakužo, sparjeno, da Bog pomagaj, ampak voda je le bila.

Samo da sem ga našel. Odprl sem vsa vrata, da bi se prezračil, in jih hkrati naokoli že zapiral. Samo hitro tja. Vžgal sem, prestavil v vzvratno ... Pok ...! *Ma, ne me basat.* Skala ...? Ustavil sem, šel ven ... Vratna letev je ležala na tleh in obcestni kamen je bil močno nagnjen. Popravil sem ga, poskušal namestiti letev nazaj, pa ni šlo. Vrag pa letev. Zakaj je tako počilo, zakaj? Nič ni razbito. Šel sem naprej. Prevozil, kaj prevozil, dirkal sem skozi vas, na makadamu se je za mano kadilo kot na safariju, pridrvel sem na rob ... nikjer nikogar. Halo, nikjer nikogar ...?

Spodmoli pod Kraškim robom

Kje so? Kje? Telefon. Kolega. Odgovor z one strani, da so skoraj čisto pri avtu, da ga že vidijo, da gredo čisto počasi, ker je tako lepo, ker je toliko rož ...! Spil sem vso vodo. Spet sem poskušal nataktniti letev in glej ga, zlomka, uspelo mi je. Zagledal sem jih. Prišli so do mene.

»Kako hitro si bil tu. Pred nami! Mi smo šli čisto počasi, ker je tako lepo in tako prijetno toplo in je še več rož kakor zadnjič, ko sva bila tu ...!«

Tako na pol sem jo slišal, ženo namreč. »Kako hitro si bil tu ... Kako hitro si bil tu ...«

Naj jim sploh vse povem? Hmm ...?

»Vraga hitro! Avto sem izgubil. Sploh ga nisem našel. Pa še ko sem ga, sem povozil konfin in odtrgal letev!«

Gledali so me, kot da bi padel z lune. Saj ni nič narobe. Saj sem jaz njih čakal. Ko pa sem bil tako hiter ...

»Veš, če mi ne bi dejala, naj avto še malo umaknem od ceste, se mi vse to ne bi zgodilo,« sem ji zabrusil, ona pa: »Saj sem vedela, da bom spet jaz kriva. Kaj je zdaj, gremo naprej proti Podpeči?«

Požrl sem tisti preveliki cmok in zaklenil avto. Kaj pa mi je preostalo drugega. Tisti stražni stolp nad Podpečjo je zelo lep in od tam se tako lepo vidi skoraj pol sveta.

In ko se spomladi sonce upre v tiste s staro travo poraščene separejčke takoj pod robom, je v njih tako prijetno toplo. Kot slon v porcelanu si, toliko je tam rož. Tudi na kakšno kačo naletiš, pa se previdno umakne, še preden jo lahko slikaš od blizu za osebno.

In martinčki bežijo pred ljudmi v zelene grme ruja. Skoraj tako kot ob cesti. Ob tisti predolgi cesti, o kateri sanjam in ob kateri zdaj res poznam vse vrtače, vsak kamen in vsak grm. Tam se zgodba iz leta v leto, iz letnega časa v letni čas ponavlja. Pravzaprav je vedno vse enako in vsakič drugače, ko pridem tja. Vedno, ampak res vedno pa je lepo. Zelo lepo. In še bom prišel. Le da bom parkiral bolj ob cesti. Če ne pridem jeseni pogledat rdeče obarvanega ruja, pa na pomlad.

Le martinčki bodo prihodnje leto drugi. Vsake toliko katerega povozi avto, če se malo predolgo greje na tistem neskončno dolgem in od vročine migetajočem asfaltu.

Hja, ko pa toplo sonce spomladi na Krasu tako dobro de! ●

Botaniki na Velebitu

Tridnevno potepanje po velebitskem zelenju

✍ in 📷 Irena Breščak

Velebit spada pod Dinaride. Ima značilno dinarsko slemenitev severozahod-jugovzhod. Sega od Senja oziroma prelaza Vratnik na severu do reke Zrmanje na jugu in je dolg več kot 140 kilometrov. Na vzhodu meji na Liko, na zahodu pa na Velebitski kanal. Na njegovih vrhovih ima mlade zloglasna velebitska burja. Gorovje delimo na severni, srednji in južni del. Najvišji je Vaganski vrh s 1757 metri. Zaradi geoloških, geografskih in rastlinskih posebnosti so deli pogorja zavarovani, najdlje Paklenica na južnem Velebitu. Leta 1978 je bil Velebit uvrščen v mrežo rezervatov biosfere UNESCO.

Krasno

Pri Otočcu zavijemo z avtoceste proti Krasanskemu polju in kraju Krasno. Vas Krasno, sestavljena iz več zaselkov, leži na nadmorski višini

okrog 800 metrov, ob vznožju gozdnatih severnih pobočij pogorja. Skoraj vsaka stanovanjska hiša ima zraven tudi kmečko poslopje –in vsa so enakega videza. Domačini se preživljajo z živinorejo in turizmom; v vasi je mlekarna, kjer se dobi krasnarski sir. Uprava Narodnega parka Severni Velebit v vasi ponuja informacijski material, zemljevide, spominke in – velebitsko travarico. Vas ima tudi manjše smučišče. Poleg prenočitvenih zmogljivosti v Šumarski kući in v Svetišču Krasno (božja pot Majke Božje od Krasna) oddajajo sobe tudi domačini.

V Krasnu razložimo prtljago in se namestimo po sobah, potem pa na prvo ekskurzijo. Po gozdni cesti se vzpenjamo proti Zavižanu. Pri vhodu v Narodni park Severni Velebit plačamo vstopnino za tri dni (30 kun na osebo) in se odpeljemo do Velebitskega botaničnega vrta v Modrić dolcu, 15 minut hoje pod planinskim

Združba svilnate košeničice

domom Zavižan. Ustanovljen je bil leta 1967. V njem rastejo samo velebitske rastline, Velebit premore kar 92 rastlinskih endemitov. Znak vrta je velebitska degenija (*Degenia velebitica*), rastlina iz družine križnic z živorumenimi cvetovi in nenavadnimi plodovi, podobnimi loparju za badminton. Ime je dobila po svojem odkritelju Arpadu Degenu. V botanični vrt so jo zasadili s Srednjega Velebita, kjer raste v naravi, pred nekaj leti pa so jo odkrili tudi na Kapeli, komaj 300 metrov nad morjem. Od vhoda v botanični vrt vodi krožna pot okrog Balinovačke ponikve – vrtače s temperaturnim in rastlinskim obratom. Junija so cveteli šele prvi znanilci pomladi: tržaški svišč, pogačica, alpski zvonček. Po ogledu vrta smo se odpeljali do planinskega doma in meteorološke postaje Zavižan pod vrhom Vučjak (1644 m). V gredico pred domom je oskrbnik posadil nekatere velebitske imenitnice, degenija je še cvetela. Izpred doma je lep razgled na vrhove Balinovac, Veliko koso, Veliki Zavižan in Pivčevac, pa skalnate osamelce Rožanske in Hajdučke kukove, ki so strogi botanični, geološki in jamski rezervati. V eni od številnih kraških jam tega območja so našli endemično hrvatsko pijavko (*Croatobranchus mestrovi*), seveda pa je Velebit tudi območje medveda, volka in risa.

Od Zavižana smo se vrnili peš do Sića, kjer je severni vhod v nacionalni park. Po pašnikih pod Zavižanom so se pasle kobile z žrebeti, po mnogih kotanjah je še ležal sneg. Ko smo se spustili v bukov gozd, smo morali dobro opazovati drevesa, da smo opazili markacije, saj je bila pot malo uhojena, zvijugana med skalami in vrtačami. V objektiv sem ujela mladega modrasa ob zaskrbljenih opozorilih, naj se kači ne približujem preveč.

Spustom so sledili vzponi, hodili smo mimo opuščenih travnikov in naleteli na še dobro ohranjen kal. Zadnja dva kilometra do avtobusa smo prehodili po ravnem kolovozu, ki se je spuščal s pokošenega, z belo čmeriko poraslega travnika. Podobno kot čmerika sem se menda držala tudi jaz, saj sem bolj vlekla noge za sabo kot pa hodila.

Degenija

Po spanju v udobnih sobah Šumarske kuće smo se po zajtrku odpeljali od Krasna do Oltarov

– slikovite vasi, v okolici katere še pasejo in od koder se lepo vidijo otoki Krk z Baško, Prvić, Sv. Grgur in zloglasni Goli otok.

V Karlobagu smo se spet začeli vzpenjati na Velebit. Cesta vodi proti Gospiću, mi pa smo nadaljevali vožnjo po nekdanji avstrijski cesti proti Baškim Oštarijam in proti Čopin vrhu, kjer raste degenija. Cesta je postajala vse ožja in vse bolj razdrapana. Na prvem primernem izogibalšču, kjer prečka cesto Premužičeva steza, smo izstopili in nadaljevali peš. Sprva smo hodili po Premužičevi stezi, ki jo je v tridesetih letih 20. stoletja gradil hrvaški planinec Premužič. Prečka velik del Severnega Velebita, od Alana preko Zavižana do Baških Oštarij, večinoma na nadmorski višini okrog 1500 metrov.

S Premužičeve steze smo čez nekaj časa zavili na malo shojeno bližnjico, ki jo je naš vodič, biolog Tomaž Planina, označil s plastičnimi trakovi. Prebijali smo se skozi toploljubni gozd gabrovca, malega jesena in hrasta, odmikali veje in se kar naenkrat znašli na razgledni točki s pogledom na morje. S skal je vabila k počitku rumena preproga svilnate košeničice (*Genista sericea*), zraven so kimale rožnate glavice jacquinovega ranjaka (*Anthyllis jacquinii*), francoski lan (*Linum narbonense*) je radovedno iztegoval modre cvetove ... Pa saj to ste ve, znanke s Čavna in Nanosa! Pozdravljene! Kar nismo se mogli nagledati razkošnega cvetja. Potem nas je vzel bukov gozd, pa spet zaraščajoči se travniki z brstično lilijo (*Lilium bulbiferum*), kranjsko lilijo (*Lilium carnolicolum*), francosko grebenušo (*Polygala narbonense*), francoskim lanom (*Linum narbonense*) in dvema vrstama šipka, enega z roza in drugega z belimi cvetovi. Jaz sem po francosko izginila za grm po bioloških opravkih in se skoraj zaletele v velike grme rumenocvetne perunike (*Iris variegata*). Po fotoportretiranju od zgoraj in od strani pa sem v bližini odkrila še našo domačo znanko travnolistno peruniko (*Iris graminea*) z modrimi, po vaniliji dišečimi cvetovi. In nazadnje – Čopin vrh. Rastišče degenije. Kar potruditi smo se morali z iskanjem, da smo našli nekaj cvetov. Večinoma je že plodila.

Srečali smo kolono zagrebških planincev. »Odakle ste?« »Iz Slovenije.« »Jeste li od nekog društva?« »Da. Prirodoslovno društvo.« »Nemojte se kretati van staze, da ne potabate degenije. Sve je tu zaštićeno. Izvinite, nemojte se

Opuščeni pašniki na Mirovu

ljutiti.« Sama prav nič ne zamerim opozorilom; celo vesela sem, če srečujem naravovarstveno osveščene ljudi. Tudi na Čavnu, moji hišni gori, me ljudje zaslišujejo, če vidijo, da nosim »seno« (rastline za določevanje).

Na skalnatem Čopinem vrhu sem spoznala še nekaj velebitskih rastlin, tako hrvatski penušjek (*Cardaminopsis croatica*), endemično okensko zvončico (*Campanula fenestrellata*), vrsto vrčice in seveda domače znanke z dinarskih gora, ki jih imenujemo ilirske oziroma liburnijske vrste, kot sta svilnata košeničica (*Genista sricea*) in scheuzcherjev repuš (*Phyteuma scheuzcheri*). Liburnijske vrste so dobile ime po plemenu Liburni, ki je poseljevalo obalni del Velebita predvsem med rekama Zrmanjo in Krko pred nekako dva tisoč leti.

Botaniziranje je končala voditeljica Janja s priganjanjem k odhodu. Potem smo odšli proti Skrpovcu, gledat drugo znamenitost Velebita – hrvatsko sibirejo (*Sibirea croatica*). Razen na Velebitu raste tudi na Kavkazu. Ena od domnev njenega pojavljanja na Velebitu daleč od Kavkaza pravi, da naj bi njeno seme sem slučajno prinesli ljudje.

Po rahlem spustu skozi gozd so se odprle travnate planjave, obrnjene proti morju. Prizor

me je spominjal na čavensko Malo goro ali pa južne travnate planote Nanosa pod Grmado. V vetru valovijo trave, rumene kronice kranjskih lilij, skalni glavinci, skratka cvetno preobilje. Klaski bodalice srebrno valovijo. Travniki, ki jih ne kosijo več, z opuščenimi kolovozi in podrtimi stanovi; podoba preteklega obdobja, ki je minilo. S časom izginja tudi neprecenljiva kulturna dediščina stoletij. Še sledi človeka so vedno redkejše. Vode ni. Nekdanji naseljenci so jo zbirali v štirnah in za živino v kalih. Popotnik ali planinec jo mora nositi s sabo. Pot, naporna za hojo zaradi številnih lukenj, ki so jih naredili divji prašiči, skalnate kotanje, ki so brez reda posejane med visoko travo. Moji koraki so že opletajoči in naveličano vlečem za sabo okončine: kdaj bomo že vendar pri sibireji? Nazadnje nam gospod Planina pokaže nekaj odcvetajočih rumenocvetnih grmov sredi »kamenjara« (kamnišča).

Štirovača

Pozna večerja, kratka noč, tretji dan. Najprej obisk uprave Narodnega parka Severni Velebit, nakup zemljevida in spominkov ter sira in skute v bližnji sirarni, potem pa vožnja proti Štirovači.

Na južni strani Velebita je tudi predel z obsežnimi, dobro ohranjenimi smrekovimi gozdovi. Na neprepustnih tleh so številni izviri in potočki, saj je sicer kraški Velebit brez vode. Na ozki cesti, ki je mestoma prepadna, srečujemo vozila z nedelj-skimi izletniki. Nekateri vozniki imajo težave s srečevanjem. Tudi tistim, ki sedijo na avtobusu in gledajo v globino pod sabo, ni prijetno. Iz Štiravače nadaljujemo vožnjo proti Alanu. Ozka gozdna cesta, nadnjo pa segajo veje. Pogosto ustavljam in jih odmikamo. Možaki »na horuk« odstranijo podrto drevo, ki je zaprlo pot.

Ustavimo se na Mirovu. Tam so velika območja pašnikov, na katerih pa skoraj ne pasejo več. V kamnitih ogradah so bile nekoč njivice, na katerih so gojili krompir. Številni suhozidi in ostanki letnih stanov pričajo o nekdanji dejavnosti ljudi. Peš se odpravimo po cesti v smeri vrhov Alan in Zečjak. Ko se cesta prevesi na primorsko stran, naletimo na Premužičevo stezo in gremo po njej proti Zečjaku. Na razglednem robu se ustavimo. Pogled splava na otoke Srednje Dalmacije. Na Pagu opazim vetrnico, tisto za pridobivanje elektrike. Z južne strani leze pritlikav bukov gozd po strmem travnatem pobočju. Na od burje preprihanih strminah raste posebna pritlikava vrsta brina (*Juni-*

perus communis ssp. nana). Lahko bi nabrala tudi gornik (*Arctostaphylos uvae-ursi*). Pravzaprav nisem prepričana, ali gre za brusnico (*Vaccinium vitis-idaea*) ali za gornik. Oba grmička imata usnjate, zimzelene liste. Brusničini imajo navzdol zavihan rob in žlezne pike. Tudi rastišče, na katerem smo, brusnici ne ustreza – to je rastlina kislih tal. Pa naj bo gornik. Ena sama rastlina cveti. Ko se nagledamo otokov in nafotografiramo, je treba nazaj. Čaka nas dolga pot proti domu. Pri avtobusu še pomalicamo. Trava je še poležana od snega. Iz trave pa pogledujejo nunka (*Crocus albiflorus*), spomladanski jeglič (*Primula veris*), tržaški svišč (*Gentiana tergestina*), podlesna vetrnica (*Anemone nemorosa*), bezgova prstasta kukavica (*Dactylorhiza sambucina*), deveterolistna mlaja (*Dentaria enneaphyllos*) in navadni volčin (*Daphne mesereum*) ter nastavljajo lica toplim sončnim žarkom.

Sledi dolga vožnja do Krasna, potem pa proti Otočcu. Ljubljana. Zahvalimo se izvrstnemu vodiču Tomažu Planini in seveda naši Janji Benedik, duši Prirodoslovnega društva. Po glavi mi še nekaj časa odzvanja pesem:

Oj, ti vilo, vilo Velebita, ti našeg roda diko, tvoja slava jeste nama sveta ...

Velebit. Še se bova videla. Upam. ◉

Pogled z Velebita na jadranske otoke

Spust v Veliki kanjon

Na dno najbolj znane soteske sveta

✍ in 🇺🇸 Jurij Senegačnik

Veliki kanjon (Grand Canyon) v ZDA je ena največjih, če ne največja naravna znamenitost severnoameriškega kontinenta. Vsako leto ga obiše okoli pet milijonov ljudi. Velika večina med njimi je običajnih turistov, ki se pripeljejo z osebnimi avtomobili (dostop je mogoč tudi z železnico ali po zraku). Kar devet desetih obiskovalcev se le bolj ali manj na kratko sprehodi po južnem robu (South Rim) kanjona, ki je za obisk odprt vse leto in lahko sprejme precej več ljudi kot severni rob (North Rim) na drugi strani. Tudi spust na dno in predvsem povratek sta z južnega roba krajša in enostavnejša kot s severnega. Z drugimi besedami lahko rečemo, da se z južnega roba še da spustiti v kanjon in vrniti nazaj v enem dnevu, s severnega pa je to za običajne smrtnike tako rekoč neizvedljivo.

Veliki kanjon ni niti največji niti najgloblji, zagotovo pa je najbolj znan kanjon na svetu. Razlogov za to je več. Predstavlja najbolj enostaven, edinstven in popoln prerez čez različno stare geološke plasti na svetu, vendar ne prerez kar tako, ampak v obliki spektakularnega gledališča na prostem izjemnih dimenzij in najrazličnejših barvnih odtenkov. (Dejansko tudi ta prerez v geološkem pogledu še zdaleč ni popoln, saj skoraj povsem manjkajo mezozojske in kenozojske plasti.) Kanjon je torej največja svetovna geološka in geomorfološka učilnica na prostem,

South Kaibab Trail je precej bolj razgledna pot kot sosednja Bright Angel Trail. Velika pobočna uravnava v spodnjem delu slike je plato Tonto.

ki je ne obiskujejo in občudujejo le strokovnjaki, ampak predvsem najširša javnost. Čeprav si velika večina obiskovalcev ne predstavlja dobro vseh geoloških »fines«, ki jih razlagajo filmi in brošure v informacijskem središču za obiskovalce ali vsepovsod prisotni rangerji, so vsi po vrsti fascinirani zaradi izjemnih dimenzij in naravnih lepote tega narodnega parka.

Velika večina si želi kanjon ogledati le od zgoraj. V ta namen hodijo po dolgi sprehajalni poti (Rim Trail) vzdolž samega južnega roba, ki omogoča večurno hojo na skoraj isti nadmorski višini s prečudovitimi razgledi. Za obisk vseh najlepših razglednih točk jim poti sploh ni treba prehoditi, ampak lahko uporabijo brezplačni avtobus (shuttle), ki vozi na približno

vsakih 15 minut po asfaltni cesti nekoliko stran od odsekanega roba kanjona. Cesta je v času sezone zaradi prevelikega števila obiskovalcev zaprta za ostala vozila. Največja gneča je na razglednih točkah v bližini turističnega naselja Grand Canyon Village, ki je nekakšno središče vsega dogajanja in kjer je nakopičena vsa turistična infrastruktura. Z oddaljenostjo od tega naselja se število turistov na sprehajalni poti po robu kanjona hitro zmanjšuje.

Kako na dno soteske

Ob čudovitih razgledih z roba se vsakemu obiskovalcu utrne skrita želja, da bi od blizu videl tudi dno kanjona. Izpolni se le redkim, saj tja ne vodi nobena cesta, ampak je dostop možen le po zraku, reki ali pešpoteh. Po zraku običajnih turistov na dno ne prevažajo, vendar so helikopterji kljub temu skoraj vsak dan v akciji. Z njimi namreč rešujejo življenja tistih, ki jih v kanjonu onespodobita vročina in dehidriranost.

Turistom so za dostop do dna tako na voljo le reka in pešpoti. Rafting skozi Veliki kanjon po reki Kolorado je nekaj edinstvenega, vendar nas kot planince bolj zanimajo pešpoti. Po njih gremo lahko do reke in nazaj na mulah ali pa peš. Tura z mulami je dvodnevna, zahteva sposobnost večurnega jezdenja in vključuje prenočevanje na Phantom Ranchu na dnu kanjona. Pešačenje do dna in nazaj lahko primerjamo z zelo resno planinsko turo v naših gorah, vendar je pri tem treba opozoriti na pomembne razlike. Glavni problem ture namreč ni spust na začetku, ampak vzpon nazaj, ki praviloma poteka v neznosni vročini. Prav zaradi na glavo obrnjenega vrstnega reda in visokih temperatur odsvetujejo enodnevni izlet, dvo- ali večdnevna tura pa je zaradi zasedenosti prenočišč na dnu brez predhodnih rezervacij v praksi neizvedljiva.

Do dna vodijo le tri pešpoti, ki jih uporabljajo tudi mule: ena s severnega (North Kaibab Trail) in dve z južnega roba (South Kaibab Trail in Bright Angel Trail). Dostop s severnega roba je precej daljši, višinska razlika večja, problem vročine pa zaradi prisojne lege še toliko hujši. Južni rob je na višini okoli 2200 metrov, severni pa na okoli 2400 metrih. Točka, kjer se na dnu stekajo vse tri omenjene pešpoti, ima nadmorsko višino nekaj nad 700 metrov. Celotna višinska razlika znaša torej »le« okoli 1500 oz. 1700

metrov, se pravi manj kot pri večini vzponov v posoškem delu Julijskih Alp. V normalnih temperaturnih razmerah lahko običajen planinec opravi tak vzpon v dobrih petih urah.

V Velikem kanjonu ni težava v tem, da bi bila katera od omenjenih poti prestrma ali drugače zahtevna. Prav nasprotno, za naše razmere so dokaj položne in močno spominjajo na mulajere, ki vodijo iz Trente proti Triglavu. Kot že rečeno, je glavna težava vzpona nazaj neznosna vročina, ki kaj hitro povzroči dehidriranost in različna za človeka zelo nevarna stanja, vključno s smrtjo. Kanjon leži na geografski širini osrednjega Iraka. Poleti, ko ga obišče največ ljudi, so temperature na obeh robovih zaradi nadmorske višine še dokaj znosne, v spodnjem delu kanjona pa se čez dan praviloma dvignejo čez 35 ali celo 40° C. Na slikovnem prerezu

čez kanjon v informativnem središču za obiskovalce je ta, spodnji del kanjona naravnost srhljivo pobarvan z rdečkasto barvo in označen kot »cona smrti«. Na začetku vsake pešpoti so opozorilne table, ki svarijo, naj se ljudje ne podajajo na enodnevno turo v kanjon in nazaj. Na enem od opozoril je fotografija ameriške tekačice, ki je pretekla 40-kilometrski maraton v New Yorku, v Velikem kanjonu pa je zaradi podcenjevanja posebnih razmer umrla zaradi dehidriranosti, in to maja.

Najin sestop v kanjon

S soprogo Andrejo sva se v Veliki kanjon odpravila julija 2006. Do turističnega naselja

Grand Canyon Village vodita dve asfaltni cesti. Tamkajšnji kamp ima sicer 300 mest, vendar so ponavadi zasedena že dopoldne. V kamp je zato priporočljivo priti že zjutraj ali vsaj dopoldne, še posebej čez vikend. Midva sva prišla v nedeljo popoldne po dvodnevnem neurju, zato s prostorom ni bilo problema. Ko sva spraševala prvega rangerja, kako je z enodnevno turo do dna kanjona in nazaj, nama je to odločno odsvetoval. Dokaj vzvišeno je zagotavljal, da razmere v Alpah, ki jih pozna, niso primerljive z Velikim kanjonom. V brezplačni brošuri, ki jo delijo v informacijskem središču, sta poti z južnega roba do reke Kolorado sicer omenjeni, vendar si ob tem ne moreš ustvariti vtisa, koliko časa traja celotna tura. Američani

Pot je ponekod stopničasto nadelana. Ko so naju z Andrejo dosegli prvi jutranji sončni žarki, sva bila že zelo globoko.

Številni svarilni napisi opozarjajo pred enodnevno turo do reke in nazaj. Letno morajo reševati več kot 250 ljudi, ki so videti kot možakar na sliki.

se namreč izražajo v miljah in ne v urah hoje. Boljših opisov očitno ne dajejo prav zato, da se ljudje tudi zaradi pomanjkljivih in nejasnih informacij rajši ne bi odločili za spust. Z Andrejo so naju skrbele predvsem visoke temperature, saj so prav julija 2006 v zahodnem delu ZDA zabeležili maksimume, kot jih niso pomnili 57 let. Šele ko sva se naslednjega dne za eno uro poskusno spustila po mulatjeri, sva ugotovila, da vse skupaj ne more biti tako hudo.

Odločila sva se za kombinacijo obeh poti, ki vodita z južnega roba – za pot navzdol sva izbrala South Kaibab Trail, za vzpon nazaj pa Bright Angel Trail. Ker nisva nikjer dobila jasnih informacij, da se da pitno vodo dobiti tudi na dnu kanjona (ob tamkajšnjem kampu Bright Angel je namreč pipa s tekočo vodo), sva v nahrbtnika natovorila osem litrov. Ker so popoldanske vremenske razmere v kanjonu vedno zelo negotove – poleg vročine lahko nastopijo hude nevihte s strelom – sva seveda vzela tudi nekaj zaščitne obleke. Do začetka poti South Kaibab Trail poleti ne moreš s avtom, ker je cesta odprta le za avtobus. Zato sva šla na prvega ob pol petih zjutraj in začela ob svitu že hoditi. Pot je dokaj razgledna, saj v precejšnji meri poteka po enem od stranskih grebenov. Ob celotni poti ni niti enega izvira, pa tudi sence je zelo malo, zato je idealna le za spust do same reke. Čeprav sva vseskozi fotografirala, sva za sestop do reke Kolorado porabila manj kot tri ure. Malo nad reko sva srečala kolono jezdecev na mulah, ki so se že vzpenjali, pa tudi skupino treh vzpenjajočih se mladeničev, ki so bili tako nizko že precej onemogli.

Na dnu soteske

Ko prideš do Kolorada, ga prečkaš po zanimivem kovinskem mostu. Malce zatem te pot

pripelje do manjšega »pristanišča«, kjer počiva jo raftarji. V bližini je kamp Bright Angel, ki pa ima le okoli 30 mest. Ob osmih zjutraj so bile temperature tam še zelo prijetne, vendar sva se zavedala, da bodo kaj kmalu skočile čez 30° C (Prejšnjega dne so popoldne namerili 37° C.). Zato sva hitro nadaljevala po poti čez drugi most nazaj na levi breg Kolorada in naprej ob reki, dokler se pot po kakšni uri hoje ni dokončno usmerila po pobočju navzgor. Tamkajšnja pot Bright Angel Trail je sicer nekoliko daljša in precej manj razgledna kot South Kaibab Trail, vendar je primernejša za vzpon nazaj. Precej časa vodi po eni od stranskih dolinic, po kateri teče potok, zato je ob njej več zelenja, predvsem pa več sence. Najpomembnejše počivališče ob poti je Indian Garden, kjer je manjši kamp, pipa s pitno vodo, predvsem pa senca pod košatimi drevesi in nekaj prijetnih klopi. Ko sva prišla do njih, je tam že počivalo več od vročine bolj ali manj vidno izdelanih pohodnikov. Ura je bila enajst, zato sva se za daljšo »siesto« odločila tudi midva. Američani odsvetujejo hojo v času največje vročine med 10. in 16. uro. Počivala sva tri ure, potem pa odšla naprej. Popoldanske nevihte k sreči ni bilo, žal pa so oblaki še premalo zakrivali žgoče sonce. Vsakič, ko se je malce pooblačilo, so temperature zelo osvežilno upadle. Ob šestih popoldne sva ponovno dosegla zgornji rob kanjona, kjer sva seveda naletela na množico turistov. Čistega vzpona je bilo za šest ur, z opoldanskim počitkom vred pa je trajal devet ur. Celotno turo sva tako opravila v trinajstih urah.

Za vsakega ljubitelja gora je tura v Veliki kanjon in nazaj nekaj nepozabnega. Slovenskim planincem, ki so vajeni tudi trentarske vročine, se kanjona ni treba pretirano bati, le na stalno pitje ne smejo pozabiti. Vsa mestoma že kar paranoična opozorila, ki jih na vsakem koraku delijo rangerji v parku, so namenjena predvsem stotisočglavi množici gibanja skoraj povsem nevajenih Američanov, ki se z avti pripeljejo do roba. Kljub opozorilom pa sva tudi v samem kanjonu videla kar nekaj neprimerno oblečenih in opremljenih pohodnikov, zato se nisva čudila, da so reševalne akcije potrebne tako rekoč vsak dan. Predstavlja si, da je obisk v enem od hladnejših mesecev (spomladi ali jeseni) še toliko bolj prijetna in nepozabna gorniška izkušnja. ◉

Kako iz starega dobiti novo

Skrb za športna oblačila

✍ in 📷 Dejan Ogrinec

Nekoč sem se med popoldanskim kolesarjenjem zapletel v pogovor s starejšim možakom, ki je bil za planinarjenje oblečen čisto po modi, le da nisem dobro vedel, iz katerega obdobja je bila ta moda. Prepričan sem, da ga ni zeblo, saj je imel volnene pumparice, flanelasto srajco in volnen pulover, prepričan pa sem tudi, da je bil v njegovi mladosti takšen izbor obleke »ta prav«. Vprašal sem se sicer, ali mu morda ni malo prevroče, a to so že detajli. In medtem ko si je gospod ogledoval moje kolo, sem se spraševal, ali morda malce ne pretiravam s svojo športno zbirko oblačil. Vedno namreč skoraj pretirano pazim, da je vse, kar uporabljam, iz najnovejših športnih tkanin in namenjeno prav določenim športom. Lahko bi rekel, da se obnašam kot kak snob. A kdo od naju ima prav? Gola nisva, zebe nikogar ... Khm! Verjetno imava prav kar oba. A obstaja velika razlika. Marsikdo ne ve, da na tržišču obstajajo že skoraj neverjetne vlaknine (vlakno – nit, iz katere se stke tkanina). Lahko bi rekli, da so sposobne delati čudesa. Sicer tega na prvi pogled nihče ne opazi, saj se ta čuda odvijajo predvsem na mikroskopskem nivoju in tudi razlika pri nošnji ni tako drastična, a vendar obstaja.

Nekaj dejstev

Prvič: vsaki sodobni vetrovki, ki diha, pravimo kar goretexs (postal je generično ime), in je danes že standard. Skrivnost dihanja omenjenega materiala je, da prepušča vodno paro, ki ima manjše molekule kot voda. Kaj pa, ko je vetrovka od zunaj popolnoma mokra? Ali ko je umazana od naših soli in olj? Takrat ne diha več!

Drugič: mehke kosmate majice, jopice in puloverji iz poliestra, ki jih na splošno imenujemo flis, so na trgu že dolgo. Odlikuje jih podatek, da grejejo, tudi ko so mokri, in da relativno dobro odvajajo vlago (dihajo v resnici ne prav najboljše). Kaj, ko se majhne kocine – vlakna poležejo, zmuckajo, zamažejo? Ni dobro!

Tretjič: vlakno kot recimo polipropilen ali poliester, nekdanj čudež, so najprej uporabljali za izdelavo spodnjega perila za jadralce, potem pa so ga hitro začeli uporabljati za alpinistična, veslaška in danes za vsa športna oblačila. Pa je večno? Se postara? Seveda. Nič ni večno in tudi naše majice ne.

Četrtič: Če do sedaj niste vedeli, zakaj imate doma sušilni aparat ali zakaj bi ga imeli, potem berite naprej...

Skrb za goretexs in podobne tkanine

- Vetrovko ali vetrne hlače operemo posebej, brez ostalega perila. Ne uporabljamo belila ali mehčalcev. Uporabimo originalni tekoči prašek, ki ga prodaja vsaka dobra športna tr-

govina, ali prašek v prahu (ne tekočih praškov ali gelov, saj so preveč koncentrirani).

- Če smo bili zelo aktivni (obilo znojenja), lahko oblačila tudi samo operemo (ali suširamo) v hladni vodi. S tem odstranimo soli iz laminatnih por in omogočimo boljše dihanje (prehajanje vlage).

- Nikar v kemično čistilnico! Kemično čiščenje dokončno uniči posebni sloj, imenovan DWR (angl. durable water repellent; nevidni kemični premaz tkanin, ki preprečuje, da bi vlakna na zunanji strani vpijala vodo).

- Namesto tekočih čistil uporabimo prašek. Tekoči prašek ima v sebi kemikalije, ki škodujejo sloju DWR.

- Daleč najboljše je, da oblačila vsakič, ko jih operemo (ali če so popolnoma premočena), posušimo v sušilnem aparatu pri srednji temperaturi (ali jih zlikamo z likalnikom). Sušenje izjemno koristi sloju DWR. Toplota mu namreč spremeni stanje, da lahko prelije nazaj vsako vlakno. Ko se oblačilo ohladi, bodo vlakna tako zopet zalita in vetrovka bo odbijala vodo kot nova. To izjemno izboljša dihanje. Likamo pri približno 45° C (umetna svila). Če ne gre drugače (nimamo likalnika), mokro oblačilo obesimo na obešalnik v bližino radiatorja.

- Enkrat na leto (sezono) obnovimo sloj DWR. Kupimo poseben impregnator (dobro preberite, ali je namenjen goreteks oblačilom) in ravnamo po navodilih. Tekočine so dosti boljše kot spreji! Ko končamo s pranjem, oblačilo posušimo v sušilniku ali pa ga zlikamo.

- Ko so oblačila mokra, jih po možnosti ne mečkamo ali stiskamo. V hudem mrazu lahko znotraj laminata molekule vode zmrznejo, s tem raztrgajo laminat na mikro nivoju in tako vplivajo na neprepustnost.

Skrb za flis tkanine, nakosmatene poliestre ali debelejšje nogavice

- Za razliko od ostalih športnih tkanin pri pranju vedno uporabljamo mehčalce. Mehčalec izboljša vodoodbojnost (hidrofobnost) in vleko vlage (hidroskopnost – sposobnost, da vlakno znoj pritegne nase in ga odda naprej), naredi pa jih tudi čvrstješe. Se pa flis, opran z mehčalcem, dlje časa suši, saj ostanki mehčalca na vlaknih vase vsrkavajo vodo.

- Po pranju damo oblačilo v sušilni aparat, ki ne le osveži njegov izgled, ampak tudi zmanjša »muckanje« (angl. pilling). Ko je oblačilo še rahlo vlažno, ga lahko nežno skrtačimo z mehko krtačo za čevlje. S tem »dlačice« postavimo pokonci (oblačilo je toplejše) in tudi odstranimo »mucke« (nogavic ne krtačimo!).

Skrb za športno spodnje perilo vseh debelin

- Nikdar ne uporabljamo belila ali mehčalcev. Belila uničijo (odstranijo) posebne kemične premaze, ki pripomorejo k večjemu vpijanju znoja in skrbijo, da se perilo ne usmradi. Mehčalec prepreči omenjenim premazom, da bi delovali, poleg tega pa jih, ko se potimo, začne raztapljati. To nam lahko precej nadraži kožo (dobimo rdeče izpuščaje).

- Uporabimo posebni tekoči prašek (Nikwax, Granger's ...), ki ga prodaja vsaka dobro založena športna trgovina, ali pa običajni prašek v prahu (ne tekočih praškov ali gelov, ti so preveč koncentrirani). Preverite tudi temperaturo pranja, ki je navedena na deklaraciji. Nekatere majice ne prenesejo pranja niti v mlačni vodi, ampak samo v mrzli (so pa zelo zelo redke).

- Po vsakem pranju naj gre tudi perilo v sušilni aparat. Zakaj? Podobno kot pri flisih osveži izgled (manj muckanja, mehkoba) in izboljša delovanje (dihanje),

saj obnavlja kemične premaze, s katerimi je obdelano vsako kakovostno (in drago) športno perilo. Po kakem letu, dveh nedvomno opazimo, da se perilo čedalje hitreje »usmraja«, kar je znak, da se stara (da so se kemični premazi izprali).

Skrb za oblačila iz softshella, windstopperja, windbreakerja ...

- Skrb je odvisna od zunanjih materialov, v osnovi pa popolnoma enaka kot pri flisih. Tudi tu ne pozabimo na »čudodelnost« sušilnega aparata. To še posebej velja za oblačila iz softshella, ki imajo (skoraj večina boljših) na zunanji strani tkanino schoeller. Tudi tem je dobro enkrat letno obnoviti zunanjo vodo-odbojnost, kar izvedemo podobno kot pri laminatnih (goretexs) oblačilih, s pomočjo istega preparata.

Kako očistiti madeže?

Kaj pa, če se zgodi tisto najhujše, ko se vam polije kava, rdeče vino, ali še huje, da si oblačila zamažete z mastjo, ko z rokami sežete pod avtomobil med natikanjem avtomobilske verige? Pri vetrovki (hlače, softshell) bo načeloma zalego že navadno milo (trdo, ne tekoče), če ga bomo uporabili takoj. Tudi vlažni robčki so lahko odlična rešitev. Če pa oboje odpove, bo pomagal le čisti bencin. Če gre za resno umazanijo (šmir, ostanki avtomobilskih maščob, olja s sedežnic ...), bo kakršno koli poskušanje odveč – čim prej uporabimo čisti bencin. Med čiščenjem večkrat zamenjajmo papir (ali cunj), s katero čistimo. Pretirano drgnjenje ne zaleže – odgovor ni v moči, temveč v vztrajnosti.

Če se nam zgodi kaj podobnega s flisi, je tehnika lažja: samo vztrajajmo z uporabo navadnega ročnega mila in drgnimo umazano mesto. Če se nam na flis zalepi žvečilni gumi, damo oblačilo v zmrzovalnik, počakamo, da zmrzne,

in ščetkamo problem stran ... V večini primerov je to dovolj.

Skrb za gorniško opremo

Naša skrb naj bo namenjena tudi ostalim kosom gorniške opreme; nahrbtniku, gamašam ipd. Za vse omenjeno velja, da mlačna voda, tekoča mila za roke in krtačka odlično opravijo svoje delo, in najboljši prostor za delo bo v kopalnici. Ne pozabimo na sušenje, po možnosti zopet v sušilnem aparatu (ali pa na vetru, a raje ne na soncu). Redno pranje izboljša izgled materiala in podaljšuje rok uporabe. Po nekajletni uporabi bo umestno uporabiti vodo-odbojne impregnatorje, saj sonce proti naši volji načenja vse (tudi poliestri so zelo občutljivi na UV-žarke, ne le naša koža).

Pogosto dobim v svoj elektronski poštni predal vprašanje glede pranja spalnih vreč, odgovor nanj pa je vse prej kot enostaven. Vsekakor je dobro redno prati vse tipe spalnih vreč (z umetnimi polnili ali puhom), saj pranje odpravi vonjave in izrazito izboljša napihljivost (angl. loft). Daleč najbolje je, da kupimo posebne praške za pranje puha (dosegljive v vsaki boljši športni trgovini), ne glede na tip polnila v spalni vreči, in spalne vreče operemo po navodilih na pralnem sredstvu (posebnem milu). Nekaj trikov:

- Spalno vrečo izperemo vsaj trikrat v pralnem stroju ali petkrat, če jo peremo na roke (kad napolnimo z vodo, vanjo potunkamo vrečo, nato vodo izpustimo in postopek ponavljamo). Poskrbimo, da so čistilna sredstva resnično dobro izprana.
- Puhaste spalne vreče nikdar ne mečkamo, zvijamo ali še mokre vlačimo sem in tja, saj lahko s tem uničimo všite prekate za puh.

- Popolnoma mokro puhasto spalno vrečo zelo previdno položimo vodoravno na žičnati sušilec nad kopalno kadjo, da se odcedi. Pustimo stati vsaj en dan.
- V sušilec damo spalno vrečo šele takrat, ko je večina vode že odtekla iz nje. Poleg tega damo v sušilec obvezno še 3 ali 4 teniške žogice.

Za konec še en »trik iz rokava«: če nam športno perilo kljub neuporabi mehčalcev pogosto povzroča majhne rdeče izpuščaje ali lise, to največkrat pomeni, da je pregrobo ali pa

da prehitro odvaja vlago (znoj) s površine kože, s čimer nam izsušuje kožo. Raje uporabimo športno perilo drugega proizvajalca, po možnosti tistega, ki ima določen odstotek naravnih vlaken (volna, bombaž), ali pa pred nakupom opravimo enostaven test: po goli koži podrgnimo s perilom in tisto, ki povzroča najmanj statične elektrike, bo *morda* najustrežnejše. ●

Slovesna seja UO PZS v Nazarjah

Kot je običaj, je Planinska zveza Slovenije tudi letos drugo soboto v decembru podelila najvišja priznanja tistim društvenim delavcem, ki so s svojim delom še posebno veliko prispevali k razvoju planinstva. Podelitev je bila organizirana v Nazarjah. Kljub deževnemu vremenu se je tam zbrala večina dobitnikov priznanj in predstavniki njihovih PD. Prireditvev je bila v kulturnem domu v Nazarjah v organizaciji tamkajšnjega PD in MDO Savinjskih PD, na pomoč pa so priskočili še Občina Nazarje, podjetje Dom Nazarje in Planinska zveza Slovenije. Slovesnost je potekala v sodelovanju z osnovno šolo Nazarje, katere učenci so pripravili kulturni program in v kateri je bila pozneje tudi pogostitev. Udeležence so pozdravili župan občine Nazarje Purnat, predsednik PD Nazarje in predsednik PZS mag. Franci Ekar; ta je v svojem nagovoru še posebno poudaril pomen prostovoljstva, ki se ga v naši državi žal premalo zavedamo. Priznanja sta podelila predsednik PZS mag. Franci Ekar in predsednik Odbora za priznanja PZS Jože Melanšek. Odlikovanje SPOMINSKA PLAKETA PZS je dobilo 17 prejemnikov iz različnih PD, ki so v tem letu praznovali okrogel življenjski jubilej: Franc Hribernik, Ruše, Marjeta

Valentinčič, Novo mesto, Jože Atelšek, Mežica, in Rudi Pušnik, Hrastnik; Viktorija Dabič, PD Ptuj, Jože Skornšek, PD Mozirje, Marija Brumen, PD Prevalje, Franc Božank, PD Prevalje, Metod Močnik, PD Cerkno, Franci Lakota, PD Dovje - Mojstrana, Ivan Izlakar, PD Vransko, Ivan Filipič, PD TAM Maribor, Anton Bračko, PD TAM Maribor, Štefka Petek, PD Maksa Meška Ormož, Franci Česen st., PD Križe, Martin Časl, PD Šempeter v Savinjski dolini, in Ante Mahkota, PD Ljubljana Matica.

Najvišje priznanje PZS, svečano listino, je dobilo 10 prejemnikov: Jožef Kodre, PD Celje Matica, Franc Ojsteršek, PD Velenje, Simon Petrovič, PD Ptuj, Rajko Slokar, PD Nova Gorica, Vladimir Traven, PD Javornik - Koroška Bela, Jožef Vogrin, PD Pošte in Telekomu Ljubljana, Metod Kovač (pobudnik predsedstvo PZS, Gospodarska komisija), Dragica Onič, PD Poljčane, Albin Kobentar, PD Jesenice, in Helena Krpač, PD Dravograd.

Na prireditvi pa je bilo izročeno še eno posebno priznanje - PROSTOVOLJEC LETA 2006, ki ga podelujeta ZDOS in DS RS. Letos ga je prejel načelnik KVIZ PZS in predsednik MDO Dolenjske Rudi Skobe.

Danilo Sbrizaj

Mednarodni festival filmov o gorah

V Ljubljani in Domžalah bo od 7. do 10. februarja 2007
gorniška filmska paša za oči

✉ Marjeta Keršič - Svetel 📄 arhiv Mednarodnega festivala filmov o gorah

Društvo za gorsko kulturo, ki je začelo delovati letos, združuje posameznike, tako ali drugače povezane z gorskim svetom in kulturo. Ustanovljeno je bilo z namenom, da bi ozaveščalo javnost o pomenu gorske kulture, skrbelo za ustvarjanje, posredovanje, dostopnost in varovanje kulturnih dobrin s tega področja, podpiralo in izvajalo raziskovalno delo v okviru gorske kulture, sodelovalo z lastniki in upravljalci zasebnih in javnih zbirk, povezanih z gorami, si prizadevalo za medsebojno spoznavanje in spoštovanje gorskih kultur – ob vsem tem pa utrjevalo in krepilo slovensko narodno identiteto na podlagi gorske kulture.

Pobudnik za ustanovitev je bil Silvo Karo, ki ni le slovenski alpinist mednarodnega slovesa, ampak tudi zelo uveljavljen predavatelj in stalni gost mednarodnih gorniških festivalov po svetu. Silvo je pogosto povabljen v žirije največjih prireditev te vrste v tujini – zaradi svojega alpinističnega slovesa, pa tudi zaradi

svojega odnosa do gora in poznavanja vsega tistega, čemur pravimo gorska kultura v najširšem pomenu besede.

»Zamisel o ustanovitvi takega društva se mi je porodila, ko sem bil gost festivala v Banffu v Kanadi. Tam nimajo ne le enega največjih festivalov gorniških filmov in gorništv, ampak tudi veliko ustanovo, ki se posveča gorski kulturi. Nekaj takega bi potrebovali tudi pri nas ... sem pomislil,« pripoveduje Silvo. »Začelo se je tako, da smo v Mengšu organizirali filmski festival Banff po Banffu. Naslednja stopnica je bila, da smo organizirali festival na Bledu. No, zdaj pa bomo imeli čisto pravi gorniški festival z mednarodnimi gosti, žirijo, dobrimi filmi o gorah, razstavami in vsemi spremljajočimi prireditvami, kot se za tak festival spodobi. Po zgledu Banffa smo ustanovili društvo, ki je nosilec vse te dejavnosti. Sprva bo šlo za filmski festival, pozneje pa, upam, se bo naša dejavnost razširila. Alpinizem, hribi – vse to je povezano

s širokim razponom kulturnega ustvarjanja, tako v tujini kot tudi pri nas.«

Kako pomembna je kulturna plat gornišтва, so se že ob ustanovitvi zelo zavedali člani Slovenskega planinskega društva, pozneje pa še posebno skalaši. Nobeno naključje ni, da smo Slovenci dobili filma *V kraljestvu Zlatoroga* in *Triglavske strmine*, ki sta tako rekoč temelj slovenskega celovečernega in igranega filma. Tudi zdaj na področju gorske kulture nastaja marsikaj zanimivega – čaka pa nas tudi zelo veliko dela pri raziskovanju in urejanju naše gorniške zgodovine. Društvu za gorsko kulturo zagotovo ne bo zmanjkalo izzivov in zamisli.

In kakšno dogajanje lahko pričakujemo na Mednarodnem festivalu filmov o gorah, ki bo potekal v Cankarjevem domu v Ljubljani in v Domžalah od 7. do 10. februarja?

»O, marsikaj se bo dogajalo!« pravi Silvo. »Predvsem smo se potrudili, da bi dobili dobre filme. Zelo različne – od takih, ki govorijo o alpinizmu in smučanju, do športnoplezalnih in adrenalinskih, pa tudi takih, ki na dokumentaren način pripovedujejo o gorskih kulturah in odnosu do gora. Mednarodno žirijo, ki bo podelila festivalske nagrade, bodo sestavljale ugledne osebnosti iz gorniških filmskih krogov. Zagotovo bodo zanimivi gostje festivala, alpinisti in plezalci, ki bodo predavali o svojih dosežkih – od starejše generacije pa do mlajših, tudi iz tujine. Pričakujemo na primer Nives Meroi, alpinistko, ki živi v Trbižu in je poročena s Slovencem Romanom Benetom. Trenutno velja za vodilno plezalko na osemisočakih na svetu. Ob tem pa se bo dogajalo še marsikaj, kar bo popestrilo festival: razstave, posvetovanja in okrogle mize – pa tudi kakšno presenečenje!«

Štiri dni v februarju bodo torej Cankarjev dom in prizorišča v Domžalah utripali z gorsko kulturo. »Potrudil sem se, da bi združili čim več vsebin, povezanih z gorami – ničesar novega nismo 'izumili', radi pa bi pričarali podobno gorniško ozračje kot na festivalih v tujini. Čaka nas nekaj dni živahnega kulturnega dogajanja, povezanega z gorami, in uživanja ob dobrih filmih.«

Podrobnosti o festivalskem sporedu lahko bralci Planinskega vestnika izvedo na spletnih straneh Društva za gorsko kulturo na naslovu: <http://www.imffd.com>. ◉

Dogodivščina na Vremščici

Kako se da kratek sprehod spremeniti v večurno deževno kolovratenje

✍ Aleš Tacer 📷 Stane Klemenc

Pa saj ne rečem, no. Ampak, da se ravno meni to zgodi! In ne prvikrat. To me pa res že jezi!

»Ojla, žena,« sem tako začel že nekaj dni pred letošnjim prvim majem, »kdaj pa misliš obdelati svoj zadnji hribček na transverzali?«

»Kakšen zadnji hribček?« me je sumljivo pogledala izpod oči.

»Ja, a si že pozabila? Že leta te spravljam nanj, le ta ti še manjka. Vremščica vendar!«

Vedel sem, kako se obnašati. Ha, ženo imam naštudirano do zadnjega, premeten sem kot lisjak. Treba je pač pripraviti teren. Pa četudi se pričnem truditi teden dni prej. Ni vrag, da mi ne bi uspelo!

»Ne vem, kdaj naj bi šla. Saj nikoli nimava časa,« je rekla Sonja.

»Zdajle za prvomajske praznike bi bila krasna priložnost,« sem napeljeval. »Kak dan ali dva v hribih bi se prav prilegla.«

»Napovedujejo slabo vreme,« je rekla mila mi polovica in se nekoliko nejevoljno posvetila loncem in skledam, ki sem jih malo predtem pomil. »Zakaj pa nisi pobrisal posode? A ne veš, kam kaj spada? Za vse moram sama skrbeti ...«

Potuhnil sem se in jo podurhal v dnevno sobo na kavč. Pa nisem prižgal televizije, kot bi morda kdo pomislil. Nak, raje sem s police potegnili kup planinskih zemljevidov in vodnikov. In v tem zgodovinskem trenutku se je pričelo strateško načrtovanje velikega podviga ...

»Pleh muzika« na Nanosu

Z ženo sva včasih veliko hodila v hribe. Zadnja leta pa ima navzgor spet težave s srcem,

Severna pobočja Vremščice so gozdnata

navzdol pa s kolenom. Tako sva taka odhajanja nad 2000 metrov v dvoje nekoliko opustila. Šel sem pač večkrat kar sam ali pa sem si našel družbo kakšnega znanca. Zato ni čudno, da sem jo hotel spet enkrat *zapeljati*, tokrat v pravem pomenu besede. In to na Vremščico.

Nič kaj prijazno jutro se je rodilo tistega zadnjega petka pred prvim majem, ko je avto požiral kilometre po predorih nove avtoceste s Koroške proti Notranjski. Umazana dežna zavesa, ki so jo puščali za sabo tovornjakarji, je mazala šipe. Brisalci so vso to umazanijo lepo dodatno razpacali čez celo sprednjo šipo.

»Sem ti rekla, da bo slabo vreme. Že pred tremi dnevi sem vedela,« me je izzivalno gledala moja življenjska družica. »A še vedno nameralaš riniti na hrib ob tem vremenu?«

»Eh, saj se bo izboljšalo. Boš videla. Preden prispeva do Senožeč, bo sijalo sonce. Poglej, na Nanosu že vidim *pleh muziko*,« sem duhovičil tam nekje med Ljubljano in Postojno, čeprav me je pri srcu nekaj čudno stiskalo. Na Nanosu je bila namreč ravno proslava na državni ravni, vsi najvidnejši slovenski politiki so strumno stali v prvi vrsti. Njihovi pribočniki so jim držali dežnike, ki jih je hotel veter, pomešan z dežjem, kar odpihniti z njihovimi lastniki vred.

Tako vreme, jaz pa trmoglavim nekam v hribe.

V Senožečah sem rinil z avtom po razdrapanem kolovozu kolikor daleč je bilo mogoče. Na kraju mi ni preostalo drugega, kot da sem obrnil avto in ga parkiral na razmočeni travnati jasi.

Obsedela sva v avtu, zunaj pa so dežne kaplje veselo plesale svoj tubobni ples.

»Jaz se ne premaknem nikamor. Ti kar pojdi, počakala te bom tu.«

»Daj no, če sva že enkrat tu ... saj je do vrha samo urco in pol, pa kaj je to takega. Glej, v vodniku piše ...«

Pozorno sem še enkrat prebral opis poti in začuda ugotovil, da je moč priti na vrh Vremščice tudi po drugi poti, ki je veliko krajša. Traja le okroglo pol ure, je pisalo. Žena se je že napol vdala v usodo, ki jo je doletela, saj ji moja trmoglavost ni bila tuja. Zdaj je bila nad novo možnostjo vsa navdušena.

»No ja, pol ure bom že vzdržala. Če res ne gre drugače. Alo, urno zapelji do tiste sirarne.«

Čez pol ure sva že natikala gojzarje v ozki, podolgovati dolini, malo naprej od sirarne, ki je izgledala ta dan popolnoma neobljudena.

»Te doline se spomnim, vidiš tule sem se spustil s tegale hriba, prečkal sem jo in se na tej, levi strani spet povzpel,« sem suvereno razlagal. Pred leti sem namreč šel na vrh Vremščice iz smeri Senožeč. Čeprav je minilo že kar nekaj

časa, sem prav slutil, kje bova naletela na markirano pot. In res se nisem zmotil. Našla sva jo, lepo se je spustila z enega hriba v dolino, jo prečkala in se na drugi strani spet povzpela proti Vremščici. Prav samoumevno se mi je zdelo, da se moram obrniti na levo navzgor.

Blodnje po meglenem dežju

Iz oblakov je zoprno pršelo, megle so se spustile nizko nad pašnike, po katerih sva tavela že kar nekaj časa. Pot pa se je prav sumljivo nekje blizu vrha potegnila počez čez pašnik in se nato pričela spuščati navzdol.

Kako navzdol, midva hočeva vendar gor!

Spustila sva se nekaj deset metrov po stezi. »Ne bo prav,« je rekla žena, »v megli sva zgrešila odcep proti vrhu. Če greva naprej, bova prišla v dolino nekje kakih sto svetlobnih let daleč od avta.«

»Eh daj no,« sem dejal, vendar sem se tudi sam obrnil po poti nazaj. Vračala sva se in iskala

Golo vršno pobočje Vremščice

odcep, katerega naj bi zgrešila. Bolj ko sva ga iskala, manj ga je bilo. Pravzaprav ga sploh ni bilo.

»Greva kar naravnost gor proti vrhu,« sem dejal in jo že jadrno rezal navzgor. »Zakaj bi iskala ravno tisto markirano stezo.«

Orkanski veter se mi je upiral v prsi, obrnilo mi je dežnik in megla me je tiščala k tlom. Da bi dokazal ženi svoj prav, sem se podvizal in kmalu prispel do čudnega stolpa na vrhu hriba.

Kaj pa je zdaj to? Stolp? Ne spomnim se ga. Kje pa je vpisna skrinjica? Nikjer je ni.

»To ni pravi vrh,« sem tulil ženi, ki je sploh nisem videl. Le veter je podil grozeče megle nizko pri tleh. Letal sem sem ter tja, a pravega vrha ni bilo nikjer. Spustil sem se spet navzdol, ženi naproti.

»Ti še markirane steze ne boš več našel,« se je zgrozila. »Ne greš v pravo smer.«

Pa sem jo našel, stezo namreč.

»Prejle sva šla premalo navzdol,« sem dejal. »Najbrž se steza nekoliko spusti, potem pa se spet dvigne na drug hrib, ki je sigurno pravi. Pridi, greva,« sem vabil ženo že drugič na pot, ki sva jo enkrat že prehodila. Nekaj časa mi je še sledila, potem pa je spet obstala.

»Zakaj bi se spuščala, potem pa si bova spet grizla kolena v ta strmi hrib,« je rekla. »Prej ko slej boš ugotovil, da nisva na pravi poti. Že tam pri avtu bi morala prečkati dolino na desno in ne na levo. Midva hodiva ravno v nasprotni smeri.«

»Daj no, daj, kaj pa govoriš. Toliko pa menda ja vem. Dobro, počakaj ti tu, jaz pa se spustim, da vidim, kje se steza spet dvigne.«

Pač ne bova videla Vremščice ...

Po petnajstih minutah spusta sem obupal. Čedalje bolj jasno se mi je v zavesti izkristaliziralo spoznanje, da je pri vsej stvari nekaj hudo narobe. Obenem me je zaskrbelo za ženo. Čisto sama je tam zgoraj v gozdu, kaj če sreča kakšne nepridiprave, kaj če ...

Megla se je spet zgostila in v gozdu je bilo skorajda temno.

S podvojeno močjo sem rinil nazaj v hrib. Po obrazu mi je curljalo, bil je dež, izdatno pomešan z znojem. Čisto brez diha sem padel k nogam, ki so lepo počivale pod košato smreko, dodatno zaščitene z velikim dežnikom.

»No, si si kupil pameti? Kaj sem ti rekla?« me je sprejela. Čisto neprizadeto je opazovala potočke, ki so se mi zlivali čez oči preko brade in silili za prepoteno majico. Skorajda bi lahko prisegel, da so se ti potočki v območju oči še dodatno okrepili.

Razočaranje in nemoč sta bila očitna.

»Pa nič, pač ne bova videla Vremščice,« sem dejal in se obrnil nazaj v smeri avta.

Pa sva jo. Seveda mi ni dalo miru, ob avtu sva se preoblekla in po sedežih razprostrla mokre majice. Potem sem jadrno prečkal dolino, tokrat na desno stran. Preden je lepo markirana potka zavila v hrib, je ob njej stal čisto lep in spodoben kašipot. *Vremščica* je pisalo na eni strani in puščica je kazala desno navzgor. *Senožeče* je pisalo na drugi tabli in puščica je kazala v smer, v kateri sva tavela zadnje, skorajda tri polne ure ...

Zamislite si, dragi bralci Planinskega vestnika, koliko truda in spretnosti sem moral vložiti v to, da sem milo mi ženičko spraval čez dolino

do tega kašipota. In potem še »tiste pol urce navzgor, kaj pa je to takega, če sva že do zdaj toliko prehodila«. In tiste »pol urce« se je prav nesramno raztegnilo skorajda na »eno urco«, saj sva tudi na tej strani med brcanjem v meglo kdaj pa kdaj malo pokolovratila čez pašnike, dokler nisva spet zagledala rešilnega rdečebellega kroga.

Saj je tudi v dežju čisto prijetno pohajkovati po naših ljubih hribih. Kaj da ne! Še posebej, če si skozi in skozi premočen, če ti curlja za vrat in čez ta zadnjo in če te megla pritiska k tlom, da ne vidiš veliko dlje od svojega nosu. In zvečer je tako prijetno zaspati v kakšni sobici najetega prenočišča, medtem ko po šipah škrebajo dežne kaplje. Še posebej, če imaš ob sebi koga, h kateremu se lahko tudi malo stisneš ... ●

¹ Perko, Drago in sod.: Slovenija. Pokrajine in ljudje, MK, Ljubljana 1998. Besedilo je povzeto s spletne strani <http://spp.atSPACE.com/jugozahod/vremscica.html>

Vremščica je najvišji vrh širšega istoimenskega območja s tipično dinarskimi značilnostmi. Je tudi najvišji vrh pokrajine Pivško podolje in leži med Vremsko dolino, Divaškim krasom, Senožeškimi podoljem in Košanskim krasom. Domačini zanjo uporabljajo tri imena: Gora, Gabrk in Vremščica. Vremščica je staro pašno območje, posebej primerno za ovce. Na vrhu je nekoč stala cerkev Sv. Urbana, zaščitnika pastirjev.¹ Vremščica je sicer precej obiskana v vseh letnih časih. Poleg bogate flore in favne travnikov je najbolj atraktiven prav razgled. Burja je vsekakor precej pogosta na tem koncu, zato tudi ni presenetljivo, da želijo tu postaviti vetrnice za pridobivanje električne energije. Prav vetrnice pa so že dolgo kamen spotike med botaniki, ki menijo, da bo s tem uničen unikatni habitat mnogih redkih živalskih in rastlinskih vrst, in ministrstvom, ki išče rešitve pridobivanja poceni alternativnih virov energije ...

Dostopi: iz Senožeč po SPP, po stari SPP iz Sv Tro-

jice mimo Volč, iz Matavuna po SPP, od ŽP Košana ali ŽP Gornje Ležeče.

Na vrhu je razgledna tabla. Žig transverzale je pritrjen na razgledno tablo. Ne pozabite na blazinicco!

Monte Pelmo

Samotni velikan v srcu Dolomitov

✍ in 📷 Matija Turk

V jasnih dneh seže pogled z najvišjih vrhov Julijskih Alp daleč na zahod, vse tja do Dolomitov. Med dolomitskimi gorami, ki se po višini razlikujejo od preostalih, brez težav prepoznamo Monte Pelmo 3168 m, ki stoji med piramidastim Antelao na desni in kopasto Civetto na levi. Pelmo ni najvišja gora v Dolomitih, je pa zaradi osamljene lege, monolitne zgradbe in visokih sten zagotovo ena izmed najmogočnejših. Vzhodna stran gore, ki se nam kaže z Julijcev, je podobna orjaškemu kamnitemu prestolu, saj pobočje pod vrhom kot roki oklepata grebena Spalla Est in Spalla Sud. V senci glavne vrha stoji manjši, a teže dostopni Pelmetto, 2990 m, ki ga od glavnega masiva loči ozka in globoko zarezana škrbina La Fessura.

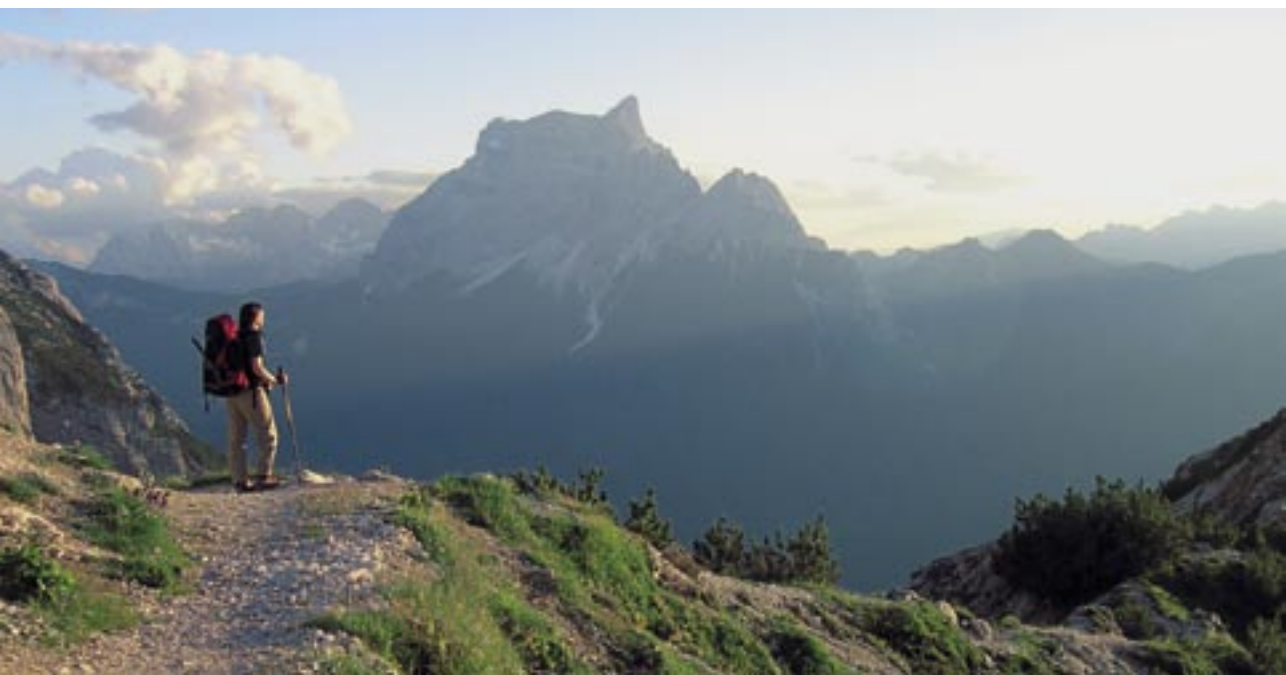
Prvi med velikimi

V zgodovini odkrivanja Dolomitov ima Pelmo posebno mesto. V tekmi za osvojitve najvišjih vrhov Alp, ki se je začela sredi 19. stoletja,

ni mogel ostati neopažen. V takrat še odročne in težko dostopne alpske doline so začeli prihajati prvi raziskovalci in pustolovci. Mnoge izmed njih upravičeno štejemo za pionirje alpinizma. Med njimi je bil tudi angleški naravoslovec John Ball, ki se je leta 1857 prvi povzpел na Pelmo. Ball je skupaj z domačim vodnikom odkril prehod, ki mu je odprl pot do vrha. Ključ pristopa na vrh, ki ga z vseh strani obkrožajo stene, je skrivala vzhodna stran gore, ki jo le ob vznožju brani tristo metrov visok skalni zid. Nad njim se gruščnata pobočja, ki jih prekinjajo manjši skalni pragovi, strmo vzpenjajo vse do ledeniške krnice pod vršnim grebenom. Od daleč se tudi ta stena zdi skoraj nepremagljiva. Vendar jo seka polica, ki se od melišč ob vznožju zložno, v dolžini skoraj enega kilometra, vzpenja čeznjo. Polica se po prvopristopniku imenuje Ballova polica (Cengia di Ball) in je edini pristop na Pelmo, ki ne zahteva težjih alpinističnih preizkušenj. Ballov vzpon označuje začetek osvajanja visokih vrhov v Dolomitih,

Monte Pelmo s poti na Antelao

📷 Vladimir Hobjan

Ozka in izpostavljena Ballova polica

saj je bil Pelmo prva izmed dotlej »nedostopnih« gora, na katero je stopila človeška noga. Ballu je v velikem slogu sledil Avstrijec Paul Grohmann, ki se je med drugim prvi povzpel na Antelao, Marmolado, Sorapiss, Sassolungo in Veliko Cino.

Prvo srečanje

Nekega turobnega spomladanskega dne sva s prijateljem kolesarila po dolini Zoldo proti prelazu Staulanza. Gore so bile ovite v oblake, pršel je dež. Na vrhu prelaza so se megle razkadle in za nekaj trenutkov je nad golimi macesni v soncu zažarel Pelmo v svoji še vedno zimski preobleki. Njegove razsežnosti so me prevzele in v meni se je zbudila želja, da bi se povzpel na vrh. Leta so tekla in lansko poletje sem znova obiskal Dolomite, spet s kolesom. Zadnji dan popotovanja sem se povzpel še na prelaz Duran. Od tam je bil vrh Pelma kot na dlani. Kolo je zdrvelo po ozki cesti navzdol, da bi še pravčasno ujel vlak proti domu, in Pelmo je izginil mojemu pogledu. Drveč navzdol sem sklenil, da si ga bom v kratkem поблиže ogledal.

Mesec dni pozneje sva z bratom z oprtima nahrbtnikoma stala na prelazu Staulanza. Nad nama so se dvigali rumenkasti skladi najine gore. Beli oblaki, ki so se kopicili ob

stenah, so še večali občutek oddaljenosti in nedosegljivosti vrha, za katerega se je zdelo, da se dotika neba. Redek promet in le nekaj parkiranih avtomobilov so oznanjali skorajšnji konec dolomitske poletne sezone. A vreme je bilo tako čudovito in sinjina neba tako brezmejna, da je postalo človeku žal za vsak trenutek, ki ga je prebil v meglenih nižinah. Z velikim zadovoljstvom, da nama je vreme tako naklonjeno, sva stopila v objem dišečih macesnov.

Koča Venezia

Cilj prvega dne je bila koča Venezia. Pot do nje je sprva vodila po gozdu, nato pa se je nadaljevala po ruševnatih planjavah in travnikih. Kljub pozni popoldanski uri sva hodila počasi, se ustavljala ob številnih potokih in se razgledovala. Poglede je privabljala Civetta, ki je bila kljub precejšnji oddaljenosti videti mogočna in predvsem visoka. Ob poti je pritegnil najino pozornost smerkaz z napisom »Dinosauri del Pelmetto«. Na pobočju pod Pelmettom so se ohranile 200 milijonov let stare stopinje dinozavrov, le eden izmed mnogih pomnikov bogate geološke preteklosti Dolomitov. Čas naju je že rahlo priganjal, zato sva sklenila, da si jih bova ogledala pozneje, ob vrnitvi. Ko je pot zavila proti severu, se je pri-

Pogled z vrha v veliko krnico skozi katero poteka vzpon.

kazal še en dolomitski velikan – Antelao. Pri koči sva razočarana spoznala, da je že zaprta. Razočaranje pa je hitro minilo, ko sva odkrila prijetno zimsko sobo. S toplo večerjo resda ni bilo bo nič, vendar jo je povsem odtehtalo spoznanje, da sva čisto sama sredi »nekoristnega« gorskega sveta. Nad kočo se je vzpenjala stena, ki jo je sekala znamenita Ballova polica. Kje točno poteka, od spodaj nisva mogla razločiti. V hladni senci večera je bilo prizorišče jutrišnjega vzpona vabljivo in odbijajoče hkrati. Dokler je bilo še kaj svetlobe, sva postopala okoli koče in občudovala ožarjene vrhove Dolomitov, potem pa naju je mraz pregнал v prijazno kamnico, v kateri sva imela že razgrnjeni topli spalni vreči.

Ballova polica

Prvi sončni žarki so naju ujeli na meliščih nad kočo. Tam sva zapustila označeno krožno pot, ki vodi okoli Monte Pelma, in se usmerila k skalam, na katerih je veliki rdeči napis »attacco« označeval začetek vzpona čez steno. Ko sva stopila v skale, se je sonce dvignilo iz meglenega morja in obsijalo stene s toplo rdečkasto barvo. Po kratkem in lahkotnem plezanju sva dosegla meliščnato pobočje, po katerem je dobro shojena stezica vodila proti levi. Lagodno hojo je kmalu zamenjalo previdno napredovanje po vse bolj ozki in izpostavljeni polici. Ballova polica, po kateri hodiš in plezaš dobro uro, je ravno toliko ozka in izpostavlje-

na, da zahteva popolno zbranost. Na mestih, na katerih se pretrga, je treba tudi malo poplezati. Polica vijuga okoli vogalov in globeli ter se izgublja v steni pred teboj, ki je od daleč videti neprehodna. Ko pa se ji približaš, nepristopnost izgine in pred seboj imaš ozko poličko, ki te varno vodi iz stene. Na travnatem pomolu v zadnjem delu police sva se ustavila ter občudovala slikovito okolje in neskončno vrsto gora, ki so se, dvigajoč se iz oblakov, nizale proti vzhodu. Čisto na obzorju sva prepoznala domače gore s Triglavom na čelu. Pred koncem police naju je čakal še najtežji del, imenovan »Passo del Gatto« (Mačji prehod). Na tem kraju polica skoraj povsem izgine in v izpostavljenem plezanju je treba trdno poprijeti za skalo. Varovanje omogočajo številni klini, ki sva jih opazila tudi na drugih zahtevnejših mestih. Ob najinem obisku je bil prehod zavarovan z vrvmi, tako da je vrvi, ki sem jo vzel s seboj prav zaradi tega mesta, ostala v nahrbtniku.

Vrh

Na koncu police naju je od vršnega grebena ločil še dolg vzpon čez gruščnata pobočja. Sledila sva stezici, ki je peljala v veliko ledeniško krnico pod vrhom. V času Ballovega vzpona je bil tam ledenik, do danes pa je povsem izginil. S krnice sva se povzpela na greben Spalla Sud. Na mestu, na katerem se je greben začel dvigati proti vrhu, je bila večja gladka skalna uravnava. Ta se na robu odsekano konča z navpično steno, ki pada v škrbino La Fessura. Ležeč na trebuhu lahko brezskrbno opazuješ globoke prepade in zagruščene police pod seboj.

Po lahkem grebenu sva naposled dosegla težko pričakovani vrh, obsijan s toplim soncem. Na vse strani neba so se vrstile drzne špice Dolomitov, »katedrale Zemlje«. Na zahodu in severu so se na obzorju bleščale v večni sneg in led okovane gore. Dolgo sva se zadržala ob skromnem križu na tem razglednem vrhu, obdanem s praznino. Doline so ostale globoko pod nama, kot so tam daleč ostali hrup, naglica in ljudje, ki se pehajo za nevrednimi stvarmi in zgrešenimi ideali. Tam, kjer se počutiš, kot da si na vrhu sveta, čas ni pomemben, tam kraljujeta mir in tišina. In ko se moraš vrniti v dolino, si zaželiš, da bi kmalu spet doživel spokojen in velik dan v gorah, prav takšen, kot je bil ta. ●

Königstuhl

Mala šola turnega smučanja

✍️ Tomaž Hrovat 📍 Bojan Caf

Gorskaskupina Nockberge ponujata turnemu smučarju vrsto sicer ne previsokih, a za prve korake turnega smučanja kot ustvarjenih gora oz. Nockov. Večina gora v narodnem parku Nockberge je poimenovana po tem ključu (Rosennock, Klomnock, Peitlernock, ...), Nock pa ne pomeni nič drugega kot vrh. Ti kopasti vrhovi skoraj vsi po vrsti premorejo med turnosmučarskimi uživači cenjene atribute: razmeroma majhno objektivno nevarnost plazov,

V dolini Rosanintal

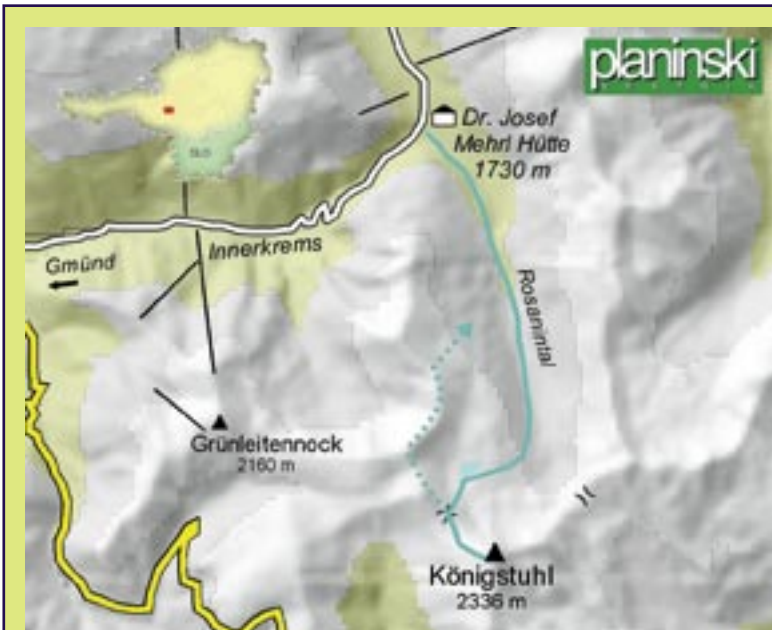
skoraj nič skalovitosti in izpostavljenosti, iz avta oz. kočice stopimo naravnost na smuči, ture so nenaporne, lahko pa jih tudi poljubno povežemo, dokler imamo še voljo duha in moč telesa. In razgledi so resnično široki – na vse strani neba eno samo morje novih ciljev!

Izbira ture med mnogimi v okolici je pravzaprav težka, vendar se tu opisani cilj vseeno malce razlikuje od preostalih. Že po imenu; ni namreč Nock, temveč Stühl (stol). Pa ne navaden, temveč kar kraljevski. In če nam že na knežjem kamnu ni dano sedeti, se posončimo na kraljevskem stolu. No, s svojo višino (2336 m) je bolj kraljevič kot kralj, vendar še vedno modre krvi. Pri vzponu bomo zrli v skalovje njegovega malega zahodnega ostenja; to nam bo v pomoč pri že tako nezahtevni orientaciji, saj so drugi okoliški vrhovi prav nič plemenito zaobljeni. ●

Pod Königstuhlom

Opis ture: Od izhodišča pri planinski koči dr. Josefa Mehrla (1730 m) se napotimo proti zatrepu krnice Rosanintal, ujamemo tekaško progno in ji sledimo do konca krnice. Tam se obrnemo na desno, gremo pod stenico Königstuhla in dosežemo manjši plato (jezerce). Nadaljujemo pot naravnost gor na sedlo in proti levi na vrh. Spust poteka v smeri vzpona. Lepše pa je prečenje po levem grebenu krnice in nato smuk s katera izmed Nockov proti izhodišču.

Višinska razlika: 600 m,
težavnost: nezahtevno,
čas vzpona: približno 2 uri,
najprimernejši čas: od decembra do marca.

Tura je posebno priporočljiva za uživače, telesno manj pripravljene in začetnike.

Tudi ob lepem koncu tedna ni posebne gneče.
Povezave in viri: Manfred Korbaj. 1. Kärtner Schitourenführer. Graz: H. Weishaupt Verlag, 1997

Zemljevid: Kompass, št. 63, Millstätter See - Nockgebiet, 1 : 50.000.

Kako do izhodišča?

Avtocesta Ljubljana–karavanški tunel–Beljak - Gmünd (izvoz!). Do tam je približno 150 km, nato še 25 km lokalne ceste do smučarskega središča Innerkrams. Naprej po asfaltirani cesti do planinske kočje dr. Josefa Mehrla, ki je dobra izbira za nekajdnevno izhodišče (približno 2 uri).

Tritisočak ... nič lažjega!

Vzpon na Großer Hafner (3076 m)

✍ in 📍 Darja Grad

Ko tole pišem, mi je vse čisto jasno, a v soboto, 9. septembra, (dvomi so se pojavili že v petek) mi ni bilo jasno, kako za božjo voljo je možno prilesti na tritisočak, če je odhod šele ob 10. uri iz tacenskega parkirišča!

Prvi postanek - Kranjska Gora, saj brez jutranje kavice ne gre! Miha si je raje privoščil rogljiček; po Francijevega priporočilu z marmelado. Točno opoldne smo krenili proti Korenskemu sedlu, kjer je moj twingo težko zmagoval strmine in zvesto sledil Marjanovi težki nogi na gasu. Sem in tja je sicer izginil z

zornega kota, še posebno skozi dolino Maltal. Bentila sem nad hitrostjo, ker človek si pa vendar mora malo ogledati prekrasno urejeno avstrijsko okolje: travco, hiše, balkonsko in prosto cvetje, slapove ... Na srečo smo se ustavili pri enem od večjih slapov, kjer so fotoaparati začeli veselo škljocati, kolikor niso že med potjo skozi okna avtomobilov. Majda je skrbela za dobro počutje naših želončkov z izbranimi domačimi in malo manj domačimi sadjem, ki ga je varno hranila v prtljajniku. Vse rosno nas je pričakalo tudi ob povratku. Mmm!

Umetno jezero Kölnbreinspeicher, v ozadju levo Ankogel

Ošiljene skale pod vrhom Hafnerja

 Jure Senegačnik ml.

Pot po gorski cesti se vije med slikovitimi skalami, tuneli, ki so vsekani v živo skalo. Promet je urejen tudi s semaforji; skratka, vse teče tako, kot se za Avstrijo spodobi.

Iz doline Maltatal do kočice Kattowitz Hütte

Ko smo dospeli do najvišje ležečega jezua, smo parkirali avtomobila, med vzdihovanjem, vsaj mojim, kako so težki nahrbtniki, smo si nartali vso potrebno »kramo« in se pri drugem ovinku, ki je nudil lep razgled nad zajezeno dolino in okoliškimi vrhovi, ustavili, da v miru pomalicamo. Dvomi o pravilnosti takega ravnanja so se še pojavljali, a Marjan bo že vedel, kaj dela.

Končno, vzpon se začne. Sem napisala vzpon? Res smo se dvignili za nekaj višinskih

metrov, zakaj pa gremo zdaj dol? Marjan! Si prepričan, da gremo gor, ko pa gremo dol? Ali smo kje napačno zavili? Da ne gremo na kakšno nižje izhodišče; ali nismo med vožnjo opazili napis 2,5 ure do kočice ...? Dvomi so se končali šele čez dobre pol ure, ko je steza končno počasi zavila navzgor. Vseskozi so nas spremljali slapiči, potočki, jasno nebo brez oblaka, borovnice, brusnice, razgled na sosednje ledenike ... nebeško. Vse do doline, ki so jo iz treh strani zapirali visoki vrhovi.

V takih trenutkih začutiš, kako počasi popuščajo »dolinske« spone. Skrbi, ki te spremljajo vsak dan, odplavajo, prsni koš se začne širiti, vsak vdih postaja slajši, v očeh se prične iskriti, vate se naseli poseben mir, ki umiri dušo in srce ... Pa kaj bi vam naštevala; vse to vam je poznano in zato se vedno znova in znova vračamo v gore, kjer nam kaplja pot s čela in

navadnim zemljanom ni jasno, kaj za hudirja vidijo planinci v tem »matru«!

Sledi kar hud vzpon do grebena, kjer nas pričaka napis Kattowitz Hütte: 15 min. Po granitnih ploščah se končno prebijemo do lepo urejene koč, kjer nam prijazna gospodi-

nja in možati oskrbnik nudita specialitete avstrijske kuhinje. Kam spada pa pivo?

Večer nam mine ob taroku, ki je bil edini balast v Majdinem nahrbtniku; lahko njej, ko je v Marjanovem nahrbtniku dovolj prostora še za marsikaj! Sledi še brezplačen ogled

Großer Hafner, 3076 m

✉ Andrej Mašera

Mnogi ga štejejo za najzgodnejše ležečega tritisočaka v Alpah, vendar to ne drži popolnoma. Hafner je mogočna gora v skupini Ankogla v Visokih Turah in se dviga visoko nad dolino Maltatal. Zaradi precej nezahtevnega pristopa (posebno, kadar ni snega) je priljubljen gorniški cilj. Njegova osamljena lega omogoča, da uživamo v sijajnem razgledu z vrha, predvsem na sosednja velikana Hochalmspitze, 3360 m, in Ankogel, 3250 m, pogled pa seže tudi do naših Julijcev. Na Hafnerju se staknejo trije grebeni; proti severu prepaša s strmo steno, pod njim pa ležijo trije ledeniki: pod severno steno Rotgüldenkees, pod zahodnimi pobočji Wasttkarkees in na vzhodni strani gore Lanischkees (pod Kleiner Hafnerjem, 3018 m). Vsi trije se v zadnjem času zaradi znanih razlogov pospešeno zmanjšujejo. Z vrha Hafnerja poteka proti jugovzhodu izrazit greben do Grosser ali Malteiner Sonnblicka, 3030 m, od tam pa proti severovzhodu do Mittlerer Sonnblicka, 3000 m, ki je zares najzgodnejši tritisočak v Alpah.

Prvi pristop: Leta 1825 ga je osvojil neki zemljemerec cesarske vojske, poročnik Gorizutti.

Dostop do izhodišča: Skozi Karavanški predor in po avtocesti mimo Spittala do Gmünda; tam avtocesto zapustimo in zapeljemo proti severozahodu, skozi slikovito dolino Maltatal (številni slapovi) do konca ceste pri velikem umetnem jezeru Kölnbreinspeicher (v zgornjem delu cestnina!). Začetek naše poti je pri Sporthotelu Maltatal, 1933 m.

Dostop do koč: Po markirani poti št. 545, ki vodi proti jugovzhodu, v zmernem vzponu prečimo pobočja nad dolino Maltatal, sprva skozi gozd, nato skozi ruševje in končno čez travnike do koč Kattowitz Hütte, 2321 m (DAV, Sektion Kattowitz, 48 ležišč, odprta od junija do septembra, tel: 0043/664/9148021). Celoten vzpon do lične koč, med kate-

rim prekoračimo številne potočke, je zelo prijeten in razgleden.

Vzpon na vrh: Od koč se začnemo vzpenjati v bližnjo krnico Ochsenkar. Čez pol ure smo pri razpotju; nadaljujemo pot naravnost in se po strmejšem svetu povzpemo na jugozahodni greben. Ta je sprva oster, odlično markirana pot se umika grebenski rezi po desnem pobočju. Tu pa tam moramo tudi malo poprijeti za skalo, večjih težav pa ni. Više se greben razširi in postane položnejši. Po zagruženem hrbtu dosežemo vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Časi: Izhodišče Kattowitz Hütte: 3 h; vzpon na vrh: 2 h. Sestop: 4 h.

Težavnost: F. Zmerno zahtevna označena pot. Če je na njej sneg, postane vzpon veliko težji.

Zemljevid: Österreichische Karte 156. Muhr. 1 : 25.000.

Vodniki: Tomaž Vrhovc in sod.: Najvišji vrhovi v Alpah. PZS, Ljubljana.

Liselotte Buchenauer, Peter Holl: Ankogel- und Goldberggruppe. Bergverlag Rother, München.

Richard Goedeke: 3000er in den Nordalpen. Bruckmann, München.

Dieter Seibert: Leichte 3000er. Bruckmann, München.

Na vrhu

 Bor Šumrada

zvezdnatega neba, prosto letočih satelitov, migajočih letal, srebrnih ledenikov, po katerih lije svetloba polne lune, ah, življenje je lepo ...

Sobe! Luksuz! Smuknem v spalko, odprto okno nudi svežino, preverim še, če je Franci »naštimal« bujenje ob pravi uri in potonem v spanec in sanjam ...

Moj prvi tritisočak

Kako izgleda jutranje odpravljanje na turo, veste, Marjana pa tudi poznate, zato ne bom opisovala, da je bil start točno ob dogovorjenem času in ni bilo nobenega vprašanja ... Odhod in pika! Mimo rahlo grizljajočih konjev, mimo ovac in krav gre naša pot proti vrhu, najprej bolj položno, potem pa vedno bolj strmo, da pospravimo palice in zagrizemo v granit, kot se za slovenske hribovce spodobi. Malo poplezamo, malo nam pomaga tudi na-

peljana jeklenica, v glavnem ni kaj posebnega. Greben je dovolj širok, da postaviš obe nogi vstric in piješ razglede po okolici, odkriješ kar nekaj ostankov ledenikov, razpoke, katerim ne moreš določiti globine, jezera. Z Majdo sva na vrhu postavili vsaka svoj kamen med množico že stoječih. Pa sem ga imela – moj prvi tritisočak! Sledilo je, kar pač sledi na vrhu, nato pa sestop nazaj proti koči in nato v dolino.

Zadnji metri so mi vedno najslajši; v mislih preletim celo pot, noga še vedno občuti goro, nahrbtnik greje rame in hrbet, vse se je srečno izteklo ... počasi se vračam v realnost in vsakdanjik.

Kot se je vse pričelo z vzdihom, se tudi konča; malo od olajšanja, ko sezujem gozdarje, malo mi je žal, da je že vsega konec, malo pa že v pričakovanju naslednjega doživetja ... Pot je cilj. (Nejc Zaplotnik)

Se vidimo na naslednji turi!

»Himalaja me je povsem osvojila ...«

Pogovor s Tonetom Škarjo

✍ Mitja Košir

Pozna štirideseta in zgodnja petdeseta leta minulega stoletja so v marsičem zaznamovala zgodbo slovenskega alpinizma. Hude nesreče v Jalovcu in Špiku, a tudi veliki uspehi v Triglavski steni (Čop in Jesihova 1945), v navpičnem severnem obzidju Šit (Belač in Zupan 1950, Levstek in Schara 1955), v Travniku (Debeljak in Perko 1950, Kilar in Levstek 1953) in v prepadnih plateh Lučkega Dedca nad Korošico (Debeljak in Kočevar 1949) so se vrstili in naznanjali uspešno, strmo pot navzgor, v sam alpinistični Panteon, na katerega je slovenska noga odločno stopila dobri dve desetletji pozneje. Eden najzaslužnejših za ta zadnji, odločilni korak je na svojo alpinistično pot stopil prav na sredini petdesetih, desetletje pozneje segel po najvišjih priznanjih takratnega časa, danes pa s svojim znanjem in bogatimi izkušnjami vodi Komisijo za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Sloveniji – za blagor vseh slovenskih alpinistov, čeprav ne vsem po volji

in pričakovanjih. A na Slovenskem je že od nekdaj tako – kljub najboljšim željam in dobrim namenom nikoli ne ustrežeš vsem.

Seveda govorimo o alpinistu, gorskem vodniku in reševalcu Tonetu Škarji in mu nazdravljamo ob (pravkaršnji) sedemdesetletnici.

Iz kakšnih vzgibov je zraslo njegovo gorništvost, ki je kmalu preraslo v alpinistično doživljanje gora, nam razkriva sam kot pisatelj, še eden iz plejade slovenskih piscev, ki bogatijo nacionalno gorniško knjižnico. Njegova izpovedno bogata knjiga, nekakšen alpinistični življenjepiš – o tem priča že njen naslov Stene mojega življenja – je pravšnje vodilo za vstop v intimni svet Toneta Škarje, v katerem je vse podrejeno človekovemu odnosu do gore z njenimi stenami in grebeni, ki so kot izziv: »... nocoj sem sam. Mesec bo vsak čas za Brano, pa bi rad, da mi pomaga čim više. Na desni se sveti v zadnjih njegovih žarkih zahodna stena, na levi pa izginja v črnino Logarske doline tisočmeterska severna stena Planjave. Ozka rez severovzhodnega grebena, meja med svetlobo in temo, je moja pot. Više in više se dvigam, hitim, pa me neusmiljeno zasleduje in dohiteva senca Brane ...«.

Ves najin pogovor je bil namenjen goram in alpinizmu, čeprav sva sedela v resnobnem okolju pred dverja Kliničnega centra, v katerem je bil Tone na zdravljenju stare poškodbe iz Triglavske stene. Seveda pa se nisva mogla izogniti aktualnim vprašanjem in problemom, ki tarejo slovensko planinsko organizacijo, naš vrhunski alpinizem in gorsko reševalno službo. Končno je bil Tone Škarja nekaj mandatov podpredsednik Planinske zveze Slovenije in je aktualni načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva.

Najprej nekaj zelo osebnega. Veliko pišeš, komentiraš in polemiziraš; to je sicer hvalevredno in nujno za očiščenje in prevetritev našega planinskega ozračja, vendar s tem

nisi prav vsakemu po volji, še posebno ker trdno vztrajaš pri svojih stališčih in poveš svoje mnenje, ki je pogosto kritično, vendar nikdar razdiralno, ampak skuša iskati boljših rešitev. Kaj torej meniš o zdajšnjem stanju slovenskega vrhunskega alpinizma?

Najprej velja omeniti, da za slovenski alpinizem "skrbita" dve komisiji: za alpinizem in za odprave v tuja gorstva. Nekoč je bilo z njunim sodelovanjem za blaginjo slovenskega alpinizma precej težav vsakršne, tudi osebne narave, zadnji čas pa dobro sodelujemo – to je seveda edino logično, če želimo "spraviti pod streho" tisto, kar smo si zastavili. Na kratko: stanje našega alpinizma je dobro in perspektivno.

Kaj je pravzaprav najpomembnejša naloga obeh komisij?

Zbiranje denarja, vendar ne gre le za to, saj je tu še veliko drugega, predvsem organizacijskega dela. Vendar se pri denarju pač vse začne in konča. Uradni vir za alpiniste je država oziroma ministrstvo za šolstvo in šport, za odprave pa »črpamo« sredstva pri Fundaciji za šport. Komisija za alpinizem skrbi za vzgojo

in vrhunskost alpinistov, Komisija za odprave v tuja gorstva pa za »prireditve«, pomembne za ugled Slovenije, torej za himalajske odprave in za prevečkrat v kot odrinjeno šolo v Manangu, v Nepal. Seveda pa bi le s tem denarjem težko poslali na pot toliko odprav, kot jih, zato ne smemo pozabiti zelo dragocenega prispevka najrazličnejših sponzorjev. Seveda govorim le o odpravah, ki delujejo pod pokroviteljstvom Komisije za odprave v tuja gorstva. Odprave raznih planinskih društev in alpinističnih kolektivov si vsa potrebna sredstva pridobivajo same, ko gre za dobre cilje, pa dobijo nekaj podpore tudi od naše komisije.

Kakšno pa je sodelovanje obeh komisij s Planinsko zvezo Slovenije kot krovno organizacijo?

To pa je problem, ki ga nekoč, v drugih časih in z drugimi ljudmi, nismo poznali. Sodelovanja pravzaprav sploh ni, če ne štejem tega, da imata komisiji na voljo pisarno zveze in prostore v Domu Zlatorog, vendar jima jih PZS preprosto oddaja z obveznostjo kritja materialnih stroškov.

Francija 1961: Pavle Šimenc, Miha Habjan, Metod Humar, Tone Škarja, Marko Voljč

☞ Tone Škarja

Stane Klemenc

*Torej v svoji lastni hiši plačujete najemni-
no ...?*

Tega dobesedno ne, vendar nam od tistega, kar nam pripada, odbijejo te stroške.

Ker sva že pri planinski organizaciji, me zanima, kako kot njen nekdanji podpredsednik in ne nazadnje njen dolgoletni član gledaš na vztrajno upadanje njenega članstva. Sam se spomnim časov, ko smo se hvalili, da smo planinci najbolj množična telesnokulturna organizacija v državi, in to smo z več kot sto tisoč člani prav gotovo zares bili. Danes nas je le še za dobro polovico nekdanje množice. Je vzrok za to le nezanimanje ali kaj globljega?

Mislím, da ljudje v PZS ne vidijo več organizacije, s katero bi se istovetili, še manj pa od nje oziroma od planinskih društev pričakujejo kakšnih otipljivejših koristi. Članarina je sorazmerno visoka, zavarovanje v primeru nesreče, ki bi moralo izhajati prav iz nje, pa je slabo urejeno. Kar poglej vse te polemike in pritoževanje – ponesrečenec je prepričan, da je za-

varovan, zavarovalnice pa se branijo izplačevanja. Seveda v tem zapletenem položaju nič ne pomaga, če PZS kolektivno zavaruje svoje članstvo, ko pa zavarovalnice hočejo imeti pred seboj konkretnega človeka. Zato je med slovenskimi planinci vedno več takšnih, ki sklepajo z zavarovalnicami individualno zavarovanje in potem ne potrebujejo članstva v PZS. Poleg tega je pri nas vedno več tistih, ki pogosteje zahajajo v tuje gore, pa čeprav samo v Zahodne Julijce ali na severno stran Karavank, in se včlanjujejo v tamkajšnje planinske organizacije – v italijansko, v avstrijsko. Tam plačana članarina jim povsod po svetu zagotavlja zavarovalnino v primeru nesreče. Vedeti pa moramo tudi, da vedno več naših ljudi hodi v hribe iz najrazličnejših športnih nagibov in za to ne potrebujejo nikakršnega članstva. Planinskih koč ne obiskujejo in še manj spijo v njih in prav popusti pri spanju v kočah so tista pozitivna razsežnost članstva v PZS, ki jo velja poudariti. Z organizacijo članstva tako kot drugod po Evropi bi PZS zelo veliko pridobila.

Pred kratkim je PZS izgubila enega svojih najpomembnejših stebrov, Gorsko reševalno službo, ki je »šla na svoje«. Desetletja si že gorski reševalci, bil si tudi načelnik postaje v Kamniku. So po tvojem reševalci storili pravi korak?

Z njihovega stališča najverjetneje pravega, sam pa menim, da odhod ni bil potreben. Najpomembnejši vzrok za ustanovitev lastne zveze je bil denar, vendar ga GRS ne bi imela nič manj, če bi ostala v okviru PZS, le drugače bi bil razporejen, oziroma nadzorovan, kajti sredstva, ki jih država namenja delu gorske reševalne službe, so namenska in jih na PZS nikakor ne bi mogli porabiti za kakšno drugo dejavnost. Seveda imajo reševalci zdaj, ko so na svojem, dober občutek, ker sami, neposredno upravljajo njim namenjeni denar. Je že tako, da ima vsak rad svojo denarnico v svojem lastnem žepu, manjka pa občutek za skupnost.

Kaj pa očitki glede nevhvaležnosti, saj naj bi reševalci rasli in se usposabljali tako rekoč na prsih planinske organizacije?

To je nesmisel, saj vsi, ki se s tem ukvarjamo, vemo, da reševalci prihajajo pretežno iz alpinističnih kolektivov, ki svoje izobraže-

vanje opravljajo povsem prostovoljno, najpogosteje na prijateljskih temeljih, urjenje reševalcev pa je domena posameznih postaj. Planinska zveze kot taka pri vsem tem nima tako rekoč nič.

Bodi dovolj tega razpredanja, pojdiva raje »v hribe«. V generaciji, ki je Slovenijo popeljala v alpinistični svet, je bila zelo opazna kamniška naveza Škarja-Humar-Šimenc. Kadar prebiram tvojo knjigo, se mi zdi, da ste živeli in delovali v »zlatih« časih.

Predvsem smo bili mladi in dobro smo se ujeli. Metod in Pavle sta bila odlična soplezalca in bera, ki smo jo opravili v domačih gorah in na tujem, predvsem v Zahodni Alpah, je precejšnja. Središče takratnega alpinističnega dogajanja je bila Ljubljana, v kateri je bilo zbranih največ takratnih vrhunskih alpinistov, mi trije pa smo prihajali iz »provinc«, izpod kamniških gora, in smo ves čas stali nekako ob strani. Smo pa zato imeli veliko prednost v domačem okolju, čeprav smo morali vsak dinar, ki smo ga dobili od planinskega društva, zaslužiti z udarniškim delom pri naših planinskih kočah. Sicer pa so bili najboljše spričevalo naši vzponi, z njimi smo lahko mirno stopili ob bok vsaki ljubljanski navezi.

Vsi trije ste bili tudi v Himalaji, na Kangbačnu.

Če pravim, da je bila alpinistična Ljubljana zagledana predvsem vase, to ne velja za vse. Že pri prvi odpravi na Kangbačen, leta 1965, je Pavle Šegula, ki je vodil komisijo za odprave, sestavil moštvo tistih, ki so takrat bili na alpinističnem vrhu, in to je bilo zares slovensko. Ko je Komisijo za odprave v tuja gorstva od Šegule prevzel Aleš Kunaver, ki je vseskozi razmišljal odprto in videl po vsej Sloveniji, je slovenski alpinizem odločno in za zmeraj prestopil meje ozkih, pa naj bo še tako kakovostnih krogov. Aleš je to odprtost gojil do konca. Bil je neprecenljiva in neponovljiva osebnost, zato sem se, ko sem prevzemal za njim Komisijo za odpravo v tuja gorstva, še toliko bolj zavedal zahtevnosti in odgovornosti dela, ki me je čakalo.

Skoraj tri desetletja so že pretekla od velikega uspeha na Everestu. Takrat si bil drugič vodja (prvič je bilo leta 1974, ko si vodil

odpravo na Kangbačen) in od takrat skoraj ni bilo večje odprave v Himalajo, ki bi odšla na pot brez Toneta Škarje.

Himalaja me je povsem osvojila, zato se vanjo vedno rad vračam in se bom še, dokler bo mogoče. Kar pa zadeva Everest, naj povem, da me je na vodstveno mesto dobesedno »porinil« Aleš Kunaver. Vsi smo bili prepričani, da bo, ker je veliko svoje energije posvetil pripravi te odprave, tudi sam prevzel vodstvo, vendar se je temu odrekel in me toliko časa »obdeloval«, da sem prevzel nalogo, ki je bila vse prej kot lahka. Odgovornost za uspeh je bila prav zaradi Everesta izjemno velika, tudi zato to medsebojno podajanje vodstva. Kako se je vse skupaj izšlo, pa vemo. Ja, Himalajo imam preprosto rad.

Začela sva pri knjigi in še končajva z njo. Še kaj pišeš? Imaš še kaj v predalu?

Imam. Knjigo o Kangčendzengi, ki jo počasi končujem, tako da postaja vse bolj dokumentarna, ker neposredni vtisi počasi bledijo. In prav to, ta dokumentarnost, je moj namen. Z Božem Lavričem iz Planinske založbe pa se dogovarjam za dopolnjeno izdajo Sten mojega življenja. Za zdaj kar zadosten zalogaj.

Tone, vse najboljše ob jubileju in še veliko lepih srečanj z gorami. ●

Zate

Vem za goro,
ki ima odprta vrata,
zmerom mene čaka
voljno njena trata.

Vem za hrib
in za njegove jase,
kjer želja ne zgori,
le rase, rase.

Hrib, ne pojdem k tebi,
gora, nočem vate,
le k sebi bežal bom
in mislil nate.

Lado Brišar

Planinsko branje

Izpod peresa Toneta Škarje

✍ Mojca Luštrek

V lanski septembrski številki Vestnika je bilo objavljeno besedilo Toneta Škarje *Roka*. Lepo ga je bilo brati. Tudi zaradi zgodbe, a še bolj zaradi prijetne umirjenosti pisanja o pravzaprav zelo razburljivem dogajanju. Notranja »zgodba« je preglasila zunanjo napetost. V tem času vsesplošne povnanjenosti, površnosti, plitkosti je bilo to prav pomirjujoče branje. Večkrat pomislim na spoznanje njegovega »junaka«, da umremo pravzaprav sebi. Ta misel utegne človeka obvarovati utvar glede drugih, ki ostanejo, ko njega ni več, ali pa mu »samo« pomaga, da se ima raje. Oboje je zlata vredno. In zaželela sem si prebrati še kaj Škarjevega.

Izbira je bila naključna: *Jalung Kang*.¹ Že spomini na njegovo prvo srečanje s Himalajo so me pritegnili. Prav dobro sem razumela »prismojeno« izjavo, da je bilo vredno biti ves dan moker, ko je bil poplačan s prizori, ki jim res ni mogel reči drugače kakor čudež. Od blizu je lahko občudoval gore, ki jih je dotlej poznal le iz knjig. A kmalu je prišlo tudi vprašanje, kako je mogoče v tistih navpičnih, razpokanih, poledenelih stenah sploh obstati, on pa jih je hotel celo osvajat. Mešanica čudenja, občudovanja, spoštovanja in dvomov. To je bilo leta 1965.

Dvajset let kasneje je vodil odpravo na Jalung Kang, enega najmogočnejših vrhov v gorovju Kančendzenga. Že pot do izhodišča vzpona je bila pravi podvig, a tudi čas za razmišljanje o razmerju z goro, o domačinih, šerpah in tovariših v odpravi, o bližnjih in slovesu od njih (»Slovo mora biti v trenutku. Rano ližeš in pestuješ bolečino potem na samem.«), o sebi – mogoče še najbolj o sebi. Pa o zgodovini dežele in njenih ljudstev. O Katmanduju, kate-rega umazanije sploh ni videl, ker se je v njem počutil dobro, tako da so jo nazadnje še ščurki srečno odnesli. Škarja kot vodja odprave pa je razmišljal tudi o denarju, organizaciji, politiki,

bojih z birokracijo v Nepalu, odnosu domače javnosti do alpinizma. Zanimivosti in lepote pokrajine so mu

– dobremu opazovalcu – krajšale dolge ure hoje in krajšajo jih tudi bralcu, ki morda že nestrpno čaka »akcijo«. Tedni v kolektivu različnih značajev, samih izrazitih individualistov, združenih zaradi skupnega cilja, ki ga zelo verjetno niti ne bodo dosegli vsi, so vsaj tolikšna preizkušnja kot nevarnosti v gori. Njegov tihi humor pa silna nežnost in občutljivost se nič kaj ne ujemajo s predstavo o trdih, neizprosnihih možeh, kakršni edini lahko preživijo v takih razmerah. Z več kot očitno napačno predstavo.

Bliže ko je gora, krajši postajajo zapisi. Po datumih. Slikovite opise, duhovite misli, zanimivosti nadomestijo dejstva, podatki, diagrami napredovanja z metri in imeni. Ta »dramaturgija« knjige je name, bralko, močno vplivala. Prej sem sproščeno uživala v spoznavanju novega sveta in novih ljudi, zdaj pa sem postala nemirna, napeta. Le redki trenutki počitka v tistem garanju, sonca v mrazu in vetru, stikov s svetom zunaj odprave so napravili življenje na gori znosnejše. Posebno stiki s »civilizacijo« in domom so bili tedaj čisto nekaj drugega kot danes: redki, neredni, predvsem pa z veliko zamudo. Nobenega medijskega alpinizma. Ali je bilo to bolj ali manj »prav« in težje ali lažje od tega, kar se dogaja danes, najbrž niti alpinisti

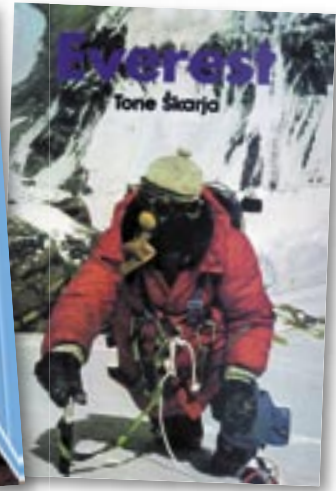
¹ Borec, Ljubljana 1987.

sami ne vedo zares, kaj šele drugi »razsojevalci«. Nato še krajša in še bolj odsekana radijska sporočila med taborom in tovarišema na vrhu ter nazadnje molk. Velikanska gluha zev med vriskom zmagovalcev in krikom bolečine. A »dramaturgija« ne popusti. Morebitni film bi se najbrž končal z mukotrpnim klesanjem imena ponesrečenega tovariša v skalo, morda še z »zgodovinsko izjavo«, ki se pričakuje od vodje odprave, in konec. V resnici pa je bilo treba pospraviti za seboj, prehoditi še vso tisto pot nazaj in pogledati v oči svojcem ponesrečenega tovariša. In sebi.

Ko sem prebirala Škarjevo knjigo, se mi je – nekoliko navzkriž z dotedanjim prepričanjem – čedalje bolj zdelo, da modrovanje ali celo moraliziranje nas »navadnih smrtnikov« o smislu tega početja samo nima smisla, gotovo pa ne (koristnega) učinka. Knjigo je posvetil tistim, »ki morajo včasih plačati najvišjo ceno, pa si težko odgovorijo, za kaj«. Seveda težko, ker ne razumejo. A tu najbrž ni kaj razumeti – to je kot aksiom, kot dogma: verjameš ali pa ne. Vzemi ali pusti. To je za bližnje kruta izbira. Je sploh izbira? Toda tisti, ki povzročata to stisko, je pravzaprav pred enako »izbiro«, saj so stene njegovo življenje. O tem govori Škarjeva knjiga. Vsaj meni. Vem, da bom prebrala še katero.²

Januarja praznuje. Letos sedemdesetič. Večina Slovencev je že slišala zanj – kot za planinca, alpinista, pisca planinske literature, planinskega fotografa. Vsi mu ne moremo stisniti roke, lahko pa preberemo kaj, kar je napisal, in verjemite – počutili se boste precej tako, kot da bi vam segel v roko, jaz sem se že. Vse najboljše, *bara sahib!*

² Stene mojega življenja (iz gradiva za radijsko oddajo Odmevi z gora), Obzorja, Maribor 1975; Kangbačen, Mladinska knjiga, Ljubljana 1976; Na vrh sveta (zbornik o jugoslovanskih himalajskih odpravah), Mladinska knjiga, Ljubljana 1979; Everest, Mladinska knjiga, Ljubljana 1981.

V predzadnji lanski številki Vestnika sem z zanimanjem prebrala prispevek o knjigi *Ledeniški pilot* iz davnega leta 1966. Naša revija kar skrbno spremlja in predstavlja novosti v planinski literaturi, a v preteklosti je prav tako izšlo marsikaj zanimivega, za kar ne vemo ali pa smo že pozabili, zato se mi tako pisanje zdi koristno. Tudi predstavitve knjig, ki še niso prevedene v slovenščino, bi bile dobrodošle; prebrali bi jih lahko vsaj tisti, ki obvladajo tuje jezike, morda pa bi bile tudi pobuda za kak prevod. Uredništvu predlagam (občasno) rubriko *Planinsko branje*. Pred kratkim me je glavni urednik kot precej novopečeno planinko poučil, kaj vse bi morala prebrati za primerno planinsko razgledanost. Lahko bi torej dal dober zgled in napisal prvi prispevek v novo rubriko: o »obveznem čtivu pravega planinca«.

•

Manaslu – konec Poti Nejca Zaplotnika

Prvovrstna avantura pod mogočnimi osemtisočaki osrednje nepalske Himalaje

✍ Anže Čokl 📷 Rok Vodišek

Oktober lani smo se v družbi najuspešnejšega slovenskega osvajačca osemtisočakov Vikija Grošlja odpravili v Nepal. Tudi tokrat so snemali novi slovenski dokumentarni film dogodivščin željni člani snemalne ekipe Freeapproved. Naš osrednji cilj je bila pot do oddaljenega baznega tabora pod južno steno Manasluja – osemtisočaka, ki je v tragični nesreči vzel življenje legendarnemu Nejcu Zaplotniku.

Takoj po pristanku v Katmanduju in obveznih formalnostih so me vnovič presenetili vsiljivi »pomagači«. Ko jim nisem pustil do svojih potovalnih torb, so se jih vsekakor želeli vsaj

dotakniti, da bi lahko po 50 prehojenih metrih »zahtevali« plačilo za pomoč. Še dan za ogled Katmanduja, slikovitih svetišč na hribčku nad mestom ter nekaj drugih znamenitosti, nato smo naposled odrinili proti goram, a do težko pričakovane prave alpske pokrajine in mogočnih vrhov Himalaje je bilo še daleč. Z avtobusom smo potovali skozi fantastično, meni manj znano, a nič manj zanimivo pokrajino tropskega pasu. Vse svoje prejšnje avanture sem namreč začel na višji nadmorski višini oziroma v bolj zmernem klimatskem pasu. Močno se pozna vpliv toplega bengalskega toka in vlažnih gmot,

Mogočni Manaslu v ozadju (desni vrh)

Pravljíčno ledeniško jezero tik ob baznem taboru

ki jih južni veter nosi čez Nepal in se naposled v obliki snega in neurij znesejo nad osemtisočaki Himalaje.

Pot do baznega tabora pod sedmo najvišjo goro sveta Manaslu (8156 m) se začne v Besisaharju. Bili smo tako rekoč v džungli, na višini 820 m, sredi bujnega rastja in še bolj aktivnega živalskega sveta. Navajenega avantur in do človeka neprijaznih razmer, v kakršnih se dostikrat znajdejo alpinisti, me žuželke, hrošči in preostale gomazeče živali, nebodijihtraba, niso pustili ravnodušnega. Še posebno ne takrat, ko sem bil z njimi v sobi in si z mnogimi celo delil že tako preozko posteljo. V mali, zatohli celici, v kateri smo spali trije više raščeni Evropejci, sem preživel eno bolj zabavnih noči. Rok in Jani, ki sta si z menoj delila 5 kvadratnih metrov veliko sobico, sta namreč spala v postelji dimenzije 160 × 90 cm. Sprva sta bila videti kot srečna zakonca, a že po nekaj minutah sta začela nergati zaradi neudobja in vlažnega, zatohlelega zraka, ki nas je dušil. A v sobi nismo bili sami, saj so nam delali družbo in dihali zrak

tudi mnoge stenice, ščurek v velikosti mobilnega telefona, srhljive vrste pajkov ter zidni plazilec gekon. Čez glavo sem si poveznil bombažno vrečo, vzel uspavalno tableto in k sreči zaspal. Noč sem prespal nekoliko bolje kot zakonca na sosednji postelji, pa ne le zato, ker sem imel svojo zares majhno posteljo le zase, marveč tudi zato, ker je v njuni odeji mrgolelo bolh, ki so jima gomazele po nogah in ju pikale.

Hodili smo po zeleni in razgibani dolini. Na obeh straneh so nas obdajale velike strmine, ki so se globoko zarezovale v bregove, na dnu katerih so drle reke. Sončne strmine so bile povsod predelane v terase, na katerih so ležala riževa polja. Otroci, mladi in stari – vsi so marljivo delali, kljub žgočemu soncu in sopari. Bili smo na klasični poti okoli Anapurn, velikanske gorske skupine v osrednji Himalaji. Najvišja je Anapurna I, ki se kot kraljica bohota s svojimi strmimi stenami in ostrimi grebeni in presega magično višino 8000 m.

Drugačnost mi vedno znova vzbudi pozornost in zanimanje. Vnovič so me navdihnili

ljudje in njihova kultura. Tako preprosti so in v tako slabih, pogosto krutih razmerah živijo, pa vendar v njih sveti luč upanja na boljši jutri. Zelo so prijazni. V njihovih temnih očeh žari iskrica sreče in veselja, ki je tuji v takšnem okolju in

razmerah sploh ne moremo razumeti. Cele dneve od zore do mraka pridno delajo. Nekateri na polju, drugi v hiši in gozdovih, tretji prenašajo bremena. Nerazumljivo velika bremena! Od teže se jim usločijo pleča, na čelu jih žuli

Kontrasti Himalaje - žitna polja in v led okovani vrhovi

trak, na katerega je obešeno breme na hrbtu. Najhuje in vsaj meni najteže predstavljivo pa je to, da se jim v razgaljene podplate neusmiljeno zadirajo kamni, vejice in sploh vsa podlaga, po kateri se premikajo. Hodijo kar bos! Poleg

njihove lastne teže morajo njihove kot roka tanke, a žilave noge prenašati tudi tovor. A kljub vsem tegobam prijazno pozdravijo in ti poklonijo nasmešek; tega si v zahodnejših deželah ne bi upal obetati.

Viki Grošelj prižiga svečke v spomin prijatelju.

Po treh dneh slikovitega, a zame napornega trekinga v tropskem pasu smo naposled zapustili sorazmerno udobje in skromno civilizacijo ob poti okoli Anpurn. Strmo smo zagrizli v breg. V sončnem in vetrovnem popoldnevu smo dosegli vas Nantze. V njej smo doživeli ne navadno lep sprejem. Tja le redko zaide kakšen turist, zato so nas domačini gledali z zanimanjem in nas radovedno spremljali na vsakem koraku. Nastanili so nas v vaški šoli. Spal sem v razredu št. 6, in sicer na tleh, prekritih z grdo oklesanimi lesenimi tramovi.

Bil je naporen dan. Hodili smo že osem ur, od tega 1500 višinskih metrov strmo navkreber, po drseči in blatni podlagi. Tja zaidejo le redki domačini in pastirji. Pokrajina je neverjetna. Prepredena je s številnimi dolinami, grapami in soteskami, na dnu katerih bučijo ledeno mrzle reke. Prav takšno reko smo prečkali tudi sami in naposled, po celodnevni hoji, dosegli kraj, na katerem smo postavili šotore. Vlažno in hladno je bilo, povrhu vsega je še deževalo.

Šel sem proti spominski plošči Nejca Zaplotnika. Slovenska alpinistična legenda, o kateri sem ne le veliko bral, temveč v zadnjih dneh tudi slišal. Bil je »car«! Ob pogledu na Vikija, Nejčevega soplezalca, so me spreletavali tesnobni občutki. Ne znam si predstavljati, kako boleča mora biti izguba prijatelja. Ne le prijatelja, temveč soplezalca! Plezalna partnerja, ki si v nevarnih raztežajih zaupata življenji in v kritičnih trenutkih skupaj krojita svoji usodi, sta povezana na prav poseben način. Ne le z vrvjo, ki ju varuje, marveč tudi čustveno ... Da ne bi mislil na preteklost, sem se osredotočil na nalogo, ki

nas je čakala. Posneti smo morali intervjuje, okolico, gore in preostalo. Dobro uro smo stopicali po bazi, malicali, snemali, slikali. A nebo nad nami se je vse bolj zapiralo, oblaki so se kot težke lokomotive počasi, a vztrajno valili čez visoke grebene. Čas je bil, da se vrnemo. Že po uri sestopa nas je dohitelo slabo vreme. Nekaj snežink in pozneje dežnih kapljic je ohladilo naše od hoje in doživetij razgrete glave. Pozno popoldne smo dosegli šotorišče. Nebo je bilo posuto z zvezdami. Zrak je bil čist in suh, zunaj je bilo hladno.

Dnevi, ki so sledili, so si bili v marsičem podobni: zjutraj smo vstali okoli šestih, uro gor ali dol, pojedli zajtrk in pripravili tovore za nosače. Potem smo hodili po vsak dan lepši pokrajini in se počasi, a vztrajno vzpenjali v vse višja nadstropja Himalaje. Ko smo prišli na cilj, smo pojedli krompir ali dva ter se po večerji odpravili spat. Po večini z umitimi zobmi.

Dnevi so hitro minevali in kot bi mignil, smo se približali najvišjemu prelazu Thorong La, ki je s svojimi 5416 metri kraljeval med sedli v okolici, hkrati pa je bil neizogibna ovira na poti okoli Anapurn. Zaradi dobre aklimatizacije, ki smo jo opravili z vmesnim vzponom do baznega tabora pod Manaslujem, smo dosegli sedlo brez težav. Dan je bil neizmerno dolg. Dehidriranemu in od višine ter naporov malce omotičnemu se mi je Muktinakh, cilj današnje etape, zdel neskončno daleč. O njem smo veliko slišali. Med drugim tudi to, da tam gori sveti ogenj! A menda ogenj ni bil posebno ganljiv, sam pa se mnenju težko z gotovostjo pridružim, saj sem namesto ob ogledu imenovanih posebnosti rajši užival ob kuhanih jajcih, kruhu ter srebanju prepotrebne pijače.

Himalajo in še posebno njen prvobitnejši del je nemogoče opisati zgolj na nekaj tipkanih straneh. Zgodbic in pripetljajev je dovolj za tanjšo knjižico, zato bom našo avanturo počasi končal. Potem ko smo prispeli na Muktinakh, smo nadaljevali pot v večjo vas Jomsom, nato pa iz nje poleteli proti Pokhri, naprej proti Katmanduju in naposled nazaj v domovino. ●

Martina Čufar nehala tekmovati

✍️ Tomaž Jakofčič

Na zadnji lanski tekmi za slovenski pokal v športnem plezanju je uradno končala svojo bogato tekmovalno kariero najboljša slovenska športna plezalka doslej, Martina Čufar. To še zdaleč ne pomeni, da bo Martina nehala plezati, ravno nasprotno: še bolj se bo lahko osredotočila na plezanje v skali, ki ga ima najraje. Zato se bomo tokrat ozrli le na njeno tekmovalno pot.

Martina v kopici športov, ki jih je preizkusila, sprva nikakor ni mogla najti tistega pravega, ki bi se mu predala z vsem svojim bitjem, kot zahteva resno ukvarjanje s športom. Prelomnica je bil planinski tabor, ki se ga je udeležila kot tretješolka. Takrat je ugotovila, da ji godi gibanje v vertikalni, da ji je plezanje všeč. Vpisala se je v alpinistično šolo – plezalnih takrat še ni bilo – in pri dvanajstih letih (kako smešno se to danes sliši) naredila izpit za alpinističnega pripravnika. Takrat je plezanje postalo rdeča nit njenega življenja. Za pravi začetek tekmovalne kariere šteje svoje prvo tekmovanje decembra leta 1990. Naslednje leto se je začel slovenski pokal v športnem plezanju tudi za mlajše kategorije. To je bil zanj začetek resnega treninga, tekmovanj in tudi stalnih zmago slavij. Na začetku je bila prva v svoji kategoriji, leta 1994 prvič tudi državna prvakinja. Doma ji v devetdesetih letih prejšnjega stoletja ni bilo para. V svetovnem merilu je prvič osvojila točke za svetovni pokal leta 1997, s tretjim mestom v skupnem seštevku pa je zasijala dve leti pozneje. Poskusila se je tudi v alpinizmu, preplezala je namreč nekaj znamenitih smeri v severni triglavski steni ter več večno popularnih zaledenelih slapov, a se, kot je sama rekla, v alpinizmu, še posebno v ledu in snegu, ni počutila najbolj doma.

Najuspešnejše tekmovalno leto v njeni karieri je bilo brez dvoma leto 2001. Štirikrat je stala na najvišji stopnički, postala svetovna prvakinja v švicarskem Winterthuru in sezono končala na prvem mestu svetovne jakostne le-

Na zadnji Martinini tekmi.

📷 Marjeta Ekar

stvice. V naslednjih letih se je sicer še vedno redno uvrščala med prve tri na tekmah za svetovni pokal, vendar ne tako zanesljivo kot dotlej. Konkurenca je z leti postajala vse bolj izenačena. Potem je prišlo prelomno leto 2003. Tragična nesreča njenega očeta, ki je bil eden najpomembnejših opornih stebrov na njeni športni poti, je bila eden izmed vzrokov za ugašanje njene tekmovalne vneme. Ostale pa so skalne stene. Za te ima motivacije in žara še vedno več kot dovolj. Martina sodi v elitno, maloštevilno družbo deklet, ki jim je uspelo preplezati športnoplezalne smeri z oceno 8c ali več. Prav pred kratkim ji je uspelo tretji na splošno (in prvi izmed deklet) preplezati eno novejših in verjetno najmikavnejših smeri pri nas, 55 m dolgo Bitko s stalaktiti (8b+) v Veliki osapski steni. Martina torej ostaja športnica z veliko začetnico in v vrhunskem športnem plezanju še zdaleč ni rekla zadnje besede. ◉

Ščepec eksotike

Odkrivanje plezalskih radosti Tajske

✍ Vesna Britovšek 📍 David Pavlovič

Že nekaj časa sva razmišljala o plezanju v eksotičnih krajih, s soncem, morjem, sadnimi koktejli, dobro hrano ... nato je padla odločitev: Tajska! Ta azijska lepotica, ki s svojo dostopnostjo in udobnostjo vabi turiste, da kar drvijo v njeno naročje, že od nekdaj slovi tudi kot zelo privlačen plezalski cilj. Izbrala sva klimatsko ne najugodnejši čas, saj so konec aprila in maja temperature tam najvišje, vendar pa se monsunsko obdobje šele začena in poleg tega ni vrhunec sezone, kar je tudi prednost. In nazadnje se je izkazalo, da tudi visoke temperature pri uživaški plezariji niso ovira.

Konjska glava za začetek

Odločila sva se, da najprej potipava skalo na severu Tajske v bližini mesta Chiang Mai, kjer se nahaja odlično in zelo lepo urejeno plezališče Crazy Horse Buttress. Ime je dobilo po značilni skalni strukturi, ki resnično spominja na konjsko glavo. Nekaj več raztežajev dolgih smeri vodi prav na njen vrh. V mestu sva našla plezalno agencijo, ki je zelo koristen vir infor-

Ton Sai

macij o plezalnih področjih na severu Tajske. Pri njih si lahko izposodiš ali kupiš vodniček ter plezalno opremo, ki pa v nasprotju s cenami ostalih dobrin ni ravno poceni. Vsak dan organizirajo vodeno plezanje z inštruktorjem, za nizko ceno pa se lahko dogovoriš tudi le za prevoz v plezališče. V ceno je vedno vključeno tudi kosilo. Med počitkom po dopoldanskem plezanju se prav prileže sesti v senco pod bambusovo streho in pojesti kaj tipično tajskega.

Včasih v vsem tem udobju prav pozabiš, da si v tropski Aziji, kjer živijo tudi kače in opice. V tej vročini se niti živalim ne ljubi plaziti naokoli, razmišljam, ko nenadoma divje odskočim: svetlo rjava kača se je mirno plazila pod našimi nogami! V pričakovanju, da nas bo tajski plezalni vodič, ki je bil z nami, pomiril, da je to nekaj običajnega, me je presenetila njegova hitra reakcija: zgrabil je bližnjo palico in planil proti kači, da bi jo odgnal. Zamomljaj je nekaj o kobri, ki pa je na srečo že izginila v grmovju in na naše veselje je ni bilo več nazaj. Ta dan v plezališču ni bilo veliko ljudi, v nasprotju z vikendom, ko se vsi večinoma zadržujejo v najbolj obiskanem predelu plezališča, zato se odpraviva raziskat še druge sektorje, ki jih ni malo. Povsod prevladuje apnenčasta, rahlo previsna stena s številnimi kapniki.

Po vodi do skal

Čeprav sva bila navdušena nad plezanjem na severu, sva se zaradi omejenosti s časom kmalu premaknila na jugozahodno obalo, ki je prava plezalska meka Tajske in zajema kar tri četrtine celotnega plezalnega vodnička Tajske. Samo polotok Phra-

Plezanje nad morjem in opicami

nang, kjer se nahajata znani obali Ton Sai in Railay, obsega več kot 50 območij s prek 450 opremljenimi smermi.

»Railay!« se je zadržal Tajec, ki je spretno krmaril ladjico čez visoke valove. Čeprav je Phra-nang polotok, daje občutek otoka, saj je dostop možen le z ladjico iz Krabija ali drugega bližnjega obmorskega mesta. Oprtala sva si težke nahrbtnike in zavihala že tako kratke hlače ter se skobacala z ladjice v morje. Čeprav smo bili kar daleč od obale, je voda segala le do kolen in bila je kar pretopla za vroče opoldansko sonce, ki je neusmiljeno pripekalo. Jezna, ker so naju danes že drugič »nategnili«, sva potisnila čolnarju denar v roke in se brezupno zazrla proti sosednjemu zalivu Ton Sai. Ob začetni večkratni potrditvi, da se bomo najprej ustavili na Ton Saiju, nama je zdaj brezbrizno odgovoril, da se tja s čolnom ne da in da ni daleč, tako da greva lahko peš po vodi. Obala res ni bila videti daleč, vendar naju je pogled na visoke valove, ki so se bučno zaletavali ob skalno steno, ki ločuje oba zaliva, hitro odvrnil od te možnosti. Na srečo sva ugotovila, da v času plime obstaja tudi pot po zgornjih skalah, ki sicer zahteva nekaj plezanja, vendar

za skale vajene nič zahtevnega. Vsa prepotena in utrujena sva le prišla do plezalske meke in čisto drugače sva se počutila, ko sva se zleknila na blazino v prvem baru na obali in leže ob srkanju svežega ananasovega soka opazovala plezalce v steni nad nama. Naslednje dni sva tudi sama poplezavala po okoliških stenah. Vsak dan sva se blatna od potu in rjavordeče zemlje vračala proti svojemu bungalovčku, zvečer pa sva si privoščila dobro tajsko večerjo v eni od restavracij na obali.

Kasneje sva se preselila tudi na Railay. Ugotovila sva, da je ta obala razdeljena na vzhodno in zahodno, da obstaja še tretja obala Phra Nang in da se od ene do druge lahko enostavno sprehodiš. Tu je v nasprotju s Ton Saijem, kjer prevladujejo plezalci, veliko več turistov, saj so obale prijetnejše za poležavanje na soncu in kopanje, pa tudi nočno življenje je živahnejše. Plezališč pa ne manjka nikjer. Kljub visokim temperaturam in vlagi se da v senci prav lepo plezati. Vmes si lahko privoščiš napitek iz sveže stisnjene sadja ali kar cel olupljen ananas na palčki, ki ga prodajajo po neverjetno nizki ceni. Nekatera plezališča so dostopna le v času oseke in je treba paziti, da se vrneš pred plimo. Na

bližnjih otočkih pa je precej možnosti tudi za plezanje brez varovanja neposredno iz morja (»deep water solo«).

Opičje prigode

Čas je kar prehitro tekel in odpravila sva se še proti svojemu zadnjemu plezalskemu cilju, otoku Phi Phi. Tam so opremili prve smeri na Tajskem, ki pa danes, tudi zaradi posledic cunami, zahtevajo temeljito preopremljanje. Zankrat so za plezanje primerna tri plezališča, in če te le opice ne preženejo, lahko uživaš v odlični plezariji tik nad morjem. Otok je zelo turističen in za prenočišče sva plačala daleč največ, kar pa naju ni motilo, ko sva odkrila čudovito plezanje tik nad vodo. Splezala sva nekaj več raztežajev dolgih smeri. Še posebej mi bo ostala v spominu smer Happy banana, ki se nahaja v sektorju, do katerega se lahko pride le s čolnom. Najti čolnarja, ki bi te za sprejemljivo ceno peljal samo do petnajst minut oddaljene obale in čez nekaj ur prišel iskat, ni bilo enostavno. A sva imela srečo in po nekaj pregovarjanjih nama je končno uspelo.

Zgodaj zjutraj, ko še ni bilo prevroče, sva se znašla na samotni obali na nasprotni strani zaliva. Lokalni plezalci so naju opozorili, da je tukaj veliko opic, in čeprav nisva videla nobene, sva iz previdnosti nahrbtnik odnesla s seboj na varovališče nad prvim raztežajem in ga tam skrbno pripela. Opice sicer niso nevarne, vse dokler si srčno ne zaželijo preveriti vsebine tvojega nahrbtnika, in če jim to poskušaš braniti, te lahko tudi napadejo. Bila sva nekje v tretjem raztežaju, ko sva pod sabo zagledala bitje, ki je strmelo navzgor proti nama, še več pa jih je skakljalo naokoli po obali. Kmalu nama je postalo jasno, ura je bila že toliko, da so začele prihajati turistične ladjice, kar pomeni: hrana, voda, fotoaparati. Vesela, da sva se odločila spraviti nahrbtnik na varno mesto, sva se pozneje spuščala po vrvi nazaj pod smer. Privoščila sva si še malo kopanja. Med čakanjem na prevoz sva se tudi sama približala opicam, jim ponudila malo vode in ugotovila, da so prav prikupne živalce.

Drugačno izkušnjo z opicami sva imela v plezališču v notranjosti otoka, sredi džungle. Že sam dostop, ko se plaziš med gostim vejevjem in pajčevinami, naokrog pa ležijo velikimi

šopi opičje dlake, ni prijeten. Bila sva edina, česar sva bila navajena, saj sva le malokrat nalletela na gnečo v plezališču. Vendar pa nama je nek čuden občutek preprečeval sproščeno plezanje. Splezala sva prvo smer in nato še pol druge, ko je začelo med drevesi nekaj šumeti in zvok je bil vse glasnejši. Nenadoma sva dojela, da množica opic, ki se nama je približevala, ni hec. Na hitro sva zaključila s smerjo, pograbila vso svojo robo in se spraševala, zakaj sva morala ravno danes nositi bananine olupke s seboj. Nekako se nama je uspelo prebiti do potke in kar se da hitro sva jo ucvrla nazaj na obalo. A na dogodek sva hitro pozabila, ko sva se spet sprehajala po živahnih uličicah, zvečer s paličicami navijala rezance priljubljene tajske jedi pad thai in nato zavila v enega od naštetih masažnih salonov, kjer si za zelo nizko ceno lahko privoščiš pravo tajsko masažo.

Najine počitnice so se približale koncu. Oba sva se strinjala, da ti Tajska preprosto priraste k srcu. Kot plezalcema nama je poleg vseh svojih ostalih čarov pokazala tudi veliko možnosti plezalskih užitek. Ni prav pogosto, da bi imel toliko plezalskih sektorjev v razdalji samo nekaj minut hoje, zraven pa morje, čudovite plaže, ponudbe poceni masaže in odlične hrane.

Kako na Tajsko: v povprečju se cene letalskih vozovnic gibljejo od 130.000 do 200.000 SIT, odvisno od obdobja odhoda. Po Tajski je najceneje potovati z vlakom ali avtobusom, vendar so tudi notranji letalski prevozi poceni. V mestih je treba obvezno poizkusiti tuk-tuk, tipično vozilo na treh kolesih, ki ga lahko poganja motor ali pa sam voznik s potiskanjem pedalov. Vožnja je zaradi glasnega motorja precej hrupna in vdihavanje izpušnih plinov ti ne uide, vendar je izkušnja nepozabna.

Najprimernejši čas za plezanje: od novembra do aprila je klima najugodnejša, vendar se da plezati čez vse leto.

Plezalni vodnik: Schmitz Elke, Changu-ra Wee: Rock Climbing in Thailand. 3. izdaja. Phuket: Limmark Advertising, 2005.

Plezalsko najbolj obiskana področja: polotok Phra-nang (Ton Sai, Railway), otok Phi Phi, Krabi, Chiang Mai (Crazy Horse Buttress).

Kaj je še treba poizkusiti, videti: trekinci po džungli na severu, snorkljanje ali potapljanje na jugu, kuharski tečaji, tajski boks, odlična hrana in poceni masaže. ●

Čez slap Riofreddo iz Mrzle v Belo vodo

Ledene poslastice v naši sosesčini

✍ in 📷 Simon Slejko

Pogled na revni zaselek Mrzla voda (Riofreddo) ob cesti Trbiž – Rabelj ne obeta veliko in večina potnikov ga zato med vožnjo proti osrčju Julijcev preprosto spregleda. Nekaj drobnih hišic, kapelica in malo parkirišče ... res ni bog ve kaj, zato pa je svet, ki se nahaja v dolini za njimi, toliko lepši in za skalne in ledne plezalce skoraj pravi raj.

Dolina Mrzle vode (Riofreddo) je dolga in prve poglede na bogastva, ki so ji bila zaupana v varstvo, lahko obiskovalec užije šele na prvi izravnavi, po kakšne pol ure hoje. Tu se pred njim razgrne pogled na obsežni okrešelj, nad katerim se mogočno dvigata vrhova Divje koze in Trbiške Krniške špice. Oba vrhova in njune stene so dobro znani cilji plezalcev, saj slovijo po za Julijce trdni kamnini in strmem plezanju.

Pozimi, ko dolino ovijata samota in molk, pa pogledov dlje kot za trenutek ne usmeta pritegniti ne Divja koza, ne Severni raz Trbiške Krniške špice, saj je, ko stopijo enkrat na plano iz objema smrekovih krošenj, vsa pozornost plezalcev običajno namenjena le še sinje modrim lisam ledu v severnem ostenju manj opazne in nižje Visoke police (Cima delle Cenge). Komu mar za s soncem ožarjene grebenske bakle! Je narejeno? Je led debel?

Za odgovora na ti vprašanji bo treba še navzgor, mimo utrdbe – kazemate, ostanka Alpske linije (italijanskega ekvivalenta Rupnikove linije), in krmilnice za divjad vse do velike jase, kjer se pogled na skrivnosti Mrzle vode dokončno odpre. Tu je morebitnim snubcem lednih linij v Visoki polici jasno vse.

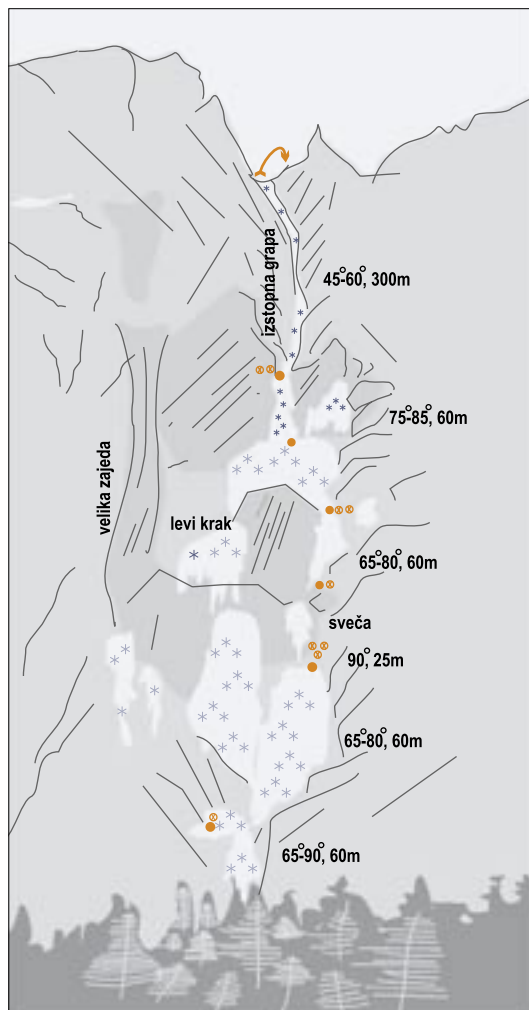
Izbira lednih linij v Visoki polici je pestra. Tukajšnji slapovi sodijo med zahtevnejše in praviloma potekajo po odprti, strmi steni. V dobrih zimah z veliko vode in ledu je področje podobno najboljšemu kar ponuja Fournel,

žal pa se to zgodi zelo redko. S prijetno izjemo. Slapišče Riofredda zamrzuje redno in debelo.

Zaledeneli slap Riofreddo sodi gotovo med daljše tovrstne smeri pri nas in v naši neposredni sosesčini. Smer poteka ves čas po ozki, globoki grapi, ki je zarezana v desni bok severnega ostenja Visoke police. Težavnost ni previsoka; primerljiva je s Centralnim slapom v Prisojniku, varovališča so opremljena in večino ma zanesljiva, v kolikor jih poleti ne poškoduje padajoče kamenje, plezanje pa zaradi zaprtega ambienta ni posebno izpostavljeno. Slap obi-

Vstopni raztežaj v Riofreddu

Risala: Barbara Žižić

čajno ugodno zaledeni šele v pozni zimi, če se ga boš lotil prej, pa utegneš v sveči naleteti na kakšno neprijetno presenečenje v obliki svečkastega ledu.

Ne bo odveč, če dodam, da je Riofreddo tudi dolga in ob neugodnih razmerah nevarna smer, saj si ves čas na udaru padajočega kamenja, ledu in morebitnih plazov, ki se lahko sprožijo v zgornjem delu grape. Po sneženju, ob otoplitvah in v primeru, da je v slapu že kakšna naveza, plezanje tu odsvetujem.

Ocena slapu: IV WI 5, 500 m. Slap so prvi splezali Trbižani v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja.

Dostop: Iz zaselka Mrzla voda se napotiš po dolini navzgor in slediš kolovozu vse do

velike jase - planine z razpadajočo plansarijo in znamenjem (razpelom). Do sem je dobro uro hoje, odvisno od količine in vrste snega. Občasno je sneg na kolovozu do jase, ali pa vsaj do krmilnice, ki je ob kolovozu kakšnih deset minut pred jaso, steptan s snežnimi sanmi, kar precej olajša dostop.

Z jase nadaljuješ še 200 m naprej po cesti proti sedlu Prašnik (Sella Prasnig), nato pa se usmeriš levo na obsežna snežišča pod severno steno Visoke police. Snežiščem slediš vse do vstopa v smer, ki je v prvi večji grapi desno ob steni Visoke police. S planine je do vstopa v smer dobre pol ure hoje, skupaj od Mrzle vode torej 1.30 do 2 uri.

Opis:

1. R: Čez prvi, nekoliko krajši skok, nato pa čez strmega drugega do varovališča pri svedrovcu, na levi strani kotla (60 m, WI 4). Tu se odpre pregled nad nadaljnjim potekom ture. Levo nad varovališčem se pne Leva varianta Riofredda (WI 5+), mogočna sveča desno nad varovališčem pa je naša tura, Riofreddo (WI 5).

2. R: Po stopničastem slapišču navzgor, nato pa pod svečo desno na varovališče za svečo, pri treh svedrovcih (60 m, WI 4).

3. R: Sveča je običajno precej kašasta in mokra. Preko nje (90°, 15 m) na varovališče v žlebu (25 m, WI 5).

4. R: Po lažjem ledu levo ven na snežišče (60 m, WI 4). Po snežišču 50 m navzgor do zadnjega skoka.

5. R: Po strmem ledu do varovališča na začetku položnejše izstopne grape (60 m, WI 4+).

Po grapi preko manjših skokov v sedelce na robu stene (300 m, 45-50°).

Sestop: Če nameravaš plezati le do konca težav, to je do zadnjega sidrišča v smeri, ki se nahaja na začetku izstopne snežne grape, potem opisa sestopa skorajda ne potrebuješ. Z zadnjega sidrišča se k vstopu preprosto spustiš po vrvi s petimi 30- do 60-metrskimi spusti in nekaj hoje. Pred spustom preveri kakovost sidriščnih klinov, svedrovcev in pomožnih vrvic in najlonskih zank. Upoštevaj, da se v smeri pod tabo lahko nahaja še kakšna naveza!

»Riofredovcem« na velikopotezni način pa seveda ne uide dolg pohod v dolino Bele vode in preizkus iznajdljivosti pri vrnitvi na jutranje izhodišče. Od izstopne škrbine Riofredda se

usmeriš naravnost navzdol, proti jugu, v izrazito grapo, in ji slediš nizvodno še kakšnih 100 m do manjšega kotla. Direktnega sestopa po grapi ne priporočam, čeprav je v zimah z veliko snega izvedljiv, zato splezaj iz kotla navzgor na njegov zahodni rob in se skozi rušje, sneg in bukovje prebij proti jugu in koči Brunner. Poleti poteka po tem gosto poraščenem terenu steza, ki pa pozimi običajno ni vidna. S škrbine je do koč 1 do 2 uri naporne hoje, odvisno od snežnih razmer. Od koč do ceste v dolini - sestop tu poteka po bolj ali manj očitni in uhojeni poti - pa prideš v pol ure. Skupaj je od izstopa do ceste 2 do 2 uri in pol hoje. Če si se Riofreda lotil preudarno, te sedaj tu, na cesti, čaka prevoz, če ne, se boš moral znajti kako drugače.

Od zaselka Mrzla voda te loči približno 8 km asfalta.

Priporočljiva oprema: Poleg ostale ustrezne alpinistične opreme še 8 lednih vijakov, abalakov hook in dvojna 60 metrska vrv. Za dostop priporočam smuči ali krplje. Čelna svetilka!

V ostenju Visoke police pozimi občasno zamrzne še nekaj slapov, ki pa so vsi zahtevnejši od Riofreda. Neposredno levo ob Riofredu se nahajata Mr. Risk (WI 7) in Vibra (WI 6), višje zgoraj na levi pa še Trident (WI 6) in Equilibrio (WI 6+). Nad prvo grapo desno ob Riofredu je nekaj krajših skokov z ocenami med WI 5 in 5+.

Zemljevid: Alpe Giulie Occidentali Tarvisiano. Tabacco 019, 1 : 25.000.

novice iz vertikale

82 evropskih štiritisočakov v 82 dneh

Alpe so ena od gorniško in plezalno najpomembnejših gorskih verig na svetu. Kljub svoji relativno skromni višini v primerjavi z gorami na drugih kontinentih imajo tudi Alpe svojo magično mejo - 4000 metrov. 82 pomembnejših vrhov jo preseže in je uvrščenih na uradni UIAA seznam štiritisočakov. Gornikov, ki zbirajo alpske vrhove nad 4000 metri, je precej, vendar je le redkim uspelo osvojiti prav vse.

Miha Valič se je odločil, da letos osvoji vseh 82 v obdobju 82 dni. Do sedaj je podoben podvig uspel Angležema Martinu Moranu in Simonu Jenkinsu, vendar sta očitno delala po drugem seznamu. Poleti 1993 sta 75 štiritisočakov zmogla v odličnih 52 dneh. O dejanju je bila napisana knjiga, a vseeno zanj vedo le poznavalci. Precej odmevnejši je bil poizkus Patricka Berhaulta in Patricka Magnina pred nekaj leti, ki se je žal z Berhaultovo smrtno nesrečo tragično končala na njunem 67. vrhu. Lansko pomlad sta poizkusila še dva Italijana, a odnehala pri petindvajsetem.

Miha je sklenil, da pojde še korak dlje in opravi z vsemi pozimi. Večinoma se jih bo lotil po smereh normalnega pristopa, seveda pa bo zaradi povezovanja vrhov treba marsikje preplezati tudi kaj težjega. Začel bo na zahodu v skupini Dauphineje in nadaljeval preko Gran Paradisa in skupine Mont Blanca proti vzhodu. Pri projektu mu bodo pomagali prijatelji in soplezalci, ki so pomemben del njegove življenjske in alpinistične poti.

Martin Krpan

Češkega plezalca Adama Ondro so že pred dvema letoma poimenovali čudežni deček. Letos, pri trinajstih, je v plezališču Mišja peč pri Ospu preplezal Martina Krpana, eno od najtežjih smeri na svetu. Ondra je visok 150 centimetrov, težak le 40 kilogramov in očitno v zares vrhunski formi. Pred vzponom v Krpanu je preplezal Strelovod (8c), in sicer v drugem poizkusu, le dan za tem pa na pogled smer Cerko v Vipavski Beli.

Balvanske novice

Suha in zelo ugodna jesen je bila razlog, da so balvanski plezalci množično in uspešno brusili svoje blazinice. Najbolj na udaru so bili balvani v Trenti in Zalogu. V Trenti je Rok Klančnik (AK Slovenj Gradec) že pred časom opravil prvo po-

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

107.5 MHz

RADIO UNIVOX

e-mail: info@univox.si

novitev balvanskega problema Panta Rhei (fb 8A) po letu 2000, ko je bil opravljen prvi vzpon. Prav ta je bil tudi prvi z oceno fb 8A pri nas. Rok je šel še dlje in problemu dodal sedeči štart. Za vse skupaj predlaga oceno fb 8A+.

V Zalogu pa se je zgodila prava revolucija vzponov. Odlični problemi ter zanimiva skala privabljajo vse več balvanskih navdušencev. Tako je Nejc Čuješ (AK Slovenj Gradec) kot tretji preplezal Utopijo (fb 8A+), za njim pa je uspelo še Gregorju Seligi – Šeliju (Šaleški AO). Urh Čehovin (AO Lj.-Matica) je Utopiji dodal drugačen zaključek, ki vsebuje še dodatne tri težke in tri lažje gibe. Balvanskemu problemu je dal ime Navijat Čopka ter po pogovoru z ostalimi predlaga oceno fb 8B. To je morda prvi problem s to oceno pri nas. Urh in Rok sta preplezala še čisto novo linijo, ki je bila prejšnja leta vedno mokra. Po njenih besedah gre za eno lepših v Sloveniji. Vsebuje šest gibov, od katerih so trije težki po stranskih poličkah in mikroskopskih stopih. Prvemu je uspelo Urhu, takoj zatem pa še Roku. Predlagata oceno fb 8A in ime Cvile gumijo.

Nesreča na Ama Dablamu

Ama Dablam spada med najprivlačnejše gore na svetu. Njegovo vitko obliko lahko občuduje vsak obiskovalec pokrajine Khumbu, zaradi česar je gora v zadnjih letih cilj velikega števila v glavnem komercialnih odprav. Sicer zelo strma in težavna klasična smer je običajno v celoti opremljena s fiksnimi vrvmi, po katerih lahko tudi manj večji gorniki dosežejo vrh. Vse to je pripomoglo, da je gneča na gori v pomonsunskem obdobju vsako leto večja in že praktično nevzdržna. Letos je deloma tudi zaradi velike množičnosti prišlo do tragične nesreče. Iz tabora 3, ki je postavljen na platoju vrh seraka na višini okoli 6250 metrov, je plaz sredi noči odnesel šest alpinistov. Zaradi gneče so morali postaviti šotore preveč na levi strani seraka. Skrajni desni del seraka se je po-

noči odlomil, plaz je preskočil manjši snežni greben, ki je sicer skrbel za »varen« tok plazu, in s seboj odnesel Šveda Mikaela Forstberga in Daniela Carrlsona, Angleža Duncana Williama ter šerpe Danurbuja, Dorjeja in Mingmo. Tragična nesreča bi vsekakor morala zbuditi birokrate v Katmanduju in nepalsko planinsko organizacijo, da omejijo obisk na eno najbolj popularnih nepalskih gora.

Odlični vzponi v španskih plezališčih

Nekaj izmed najboljših športnih plezalcev sveta se je pred kratkim mudilo v Španiji. Kot je od take zasedbe pričakovati, je bilo opravljenih nekaj odličnih vzponov. Najbolj odmevni sta druga in tretja ponovitev slovite La Ramble, ki nosi oceno 9a+. Eduard Marin Garcia, ki je sicer svetovni pokal v skupnem seštevku končal kot sedmi, je po koncu kranjskega finala odpotoval v Siuruaño, eno od najboljših španskih plezališč. 21-letni mladenič je najprej ponovil smeri Estado Critico (9a) in prvo ponovitev A Muerte (8c+/9a). Potem se je lotil še La Ramble. 40 metrov dolg vzdržljivostni problem, kjer je treba vpeti 17 kompletov, je obdelovalo še nekaj zvezdnikov: Chris Sharma, Yuji Hirayama, Dave Graha in Dani Andrada. Kot prvemu med njimi je uspelo Marinu, nekaj dni za njim pa se je veselil še Sharma. Prvo ime v zvezi s smerjo La Rambla je Alex Huber, ki je smer preplezal leta 1994 in jo ocenil z 8c+, toda končal je nižje od originalnega sidrišča. Novo sidrišče je postavil ob večjem oprimku nekaj metrov pod originalnim sidriščem. Prvi je smer v celoti preplezal Ramon Julian Puigblanque leta 2003 in jo ocenil z 9a+. Zmagovalec letošnjega svetovnega pokala Patxi Usobiaga prav tako pleza v skali. Pred kratkim je na pogled preplezal tri smeri z oceno 8b+, ponovil pa je še smer Begi Puntuan (9a) v Etxauriju.

Ekstaza

Matej Sova je pred kratkim v Mišji peči preplezal smer, ki sodi v vrh najtežjih smeri pri nas: Ekstaza (8c+/9a). Uspeh ni prišel iznenada, saj je za njim leto odličnih vzponov v skali. Že spomladi je bil zaradi odlomljenega stopa za las ob odličnem vzponu na pogled v smeri Matičkov svet (8b) nad Ospom, zato pa mu je uspelo hitro preplezati še težjo smer Osapski pajek (8c). Kasneje je v italijanskem plezališču Barrato preplezal smer Hercules (8b+) in v drugem poskusu še La peste nere, ki v tridesetih metrih postreže z oceno 8c. A to še ni bilo to. Začel je brskati za novimi linijami in rodila se je ideja o povezavi prvega, najtežjega dela starejše smeri Človek ne jezi se (8c)

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrkih ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

in zgornjega dela na novo opremljenega projekta. Začel si je ogledovati projekt in poleg ostalih treningov začel dvakrat tedensko hoditi v Miško peč študirat zahtevne kombinacije gibov. Počasi, kot sestavljanko, je začel povezovati gibe in ob odličnih novembrskih vremenskih razmerah mu je uspelo preplezati celotno smer, ki jo s štiridesetimi metri lahko uvrstimo med najdaljše v Sloveniji. Vrhunsko pripravljenost je kronal le nekaj dni zatem na memorialu Janeza Jegliča – Johana z bleščečo zmago v plezalnem maratonu v stedah Mišje peči. V eni uri, kolikor so imeli tekmovalci na razpolago, je Matej preplezal kar osem smeri s težavami med 7b+ in 8a+.

Prvi s sedmih vrhov

Davo Karničar je konec novembra kot prvi na svetu uspešno zaključil projekt smučanja z najvišjih vrhov vseh sedmih celin. Zadnja gora na poti je bil 4897 metrov visoki Mount Vinson, najvišji vrh Antarktike. Na vrh se je povzpel skupaj s Francem Oderlapom, ki je s tem prav tako (peš) zaključil projekt Sedem vrhov.

Projekt je Davo Karničar začel leta 2000, ko mu je kot prvemu uspelo neprekinjeno smučati z Everesta. Ob odličnem dosežku se je kar sama porodila ideja o logičnem nadaljevanju smučanja z najvišjih vrhov vseh celin. Resnici na ljubo je bilo ostalih šest v primerjavi z Everestom precej lažjih in predstavljali so predvsem logističen in velik finančni zalogaj. Čez dobro leto je sledil 5894 metrov visoki najvišji vrh Afrike, Kilimandžaro. Sledila je Evropa – Elbrus (5642 m), ki se je v zadnjih letih »ustalil« kot najvišji vrh stare celine. Davo je z njim opravil spomladi 2002. Aconcagua je s skoraj 7000 metri najvišja gora Južne Amerike in za Karničarja je uspešni spust v začetku leta 2003 predstavljal predvsem psihološko prelomnico projekta. Za oddih si je zatem privoščil najlažjega med najvišjimi, le borih 2230 metrov visoko travnato kopo Mount Kosciuszko v Avstraliji. Predzadnji je leta 2004 prišel na vrsto Denali, najvišja se-

vernoameriška gora, ki ji kljub višini 6193 metrov zaradi hudega mraza in neprijaznega okolja prispejuje himalajsko zahtevnost. Ostal je še zadnji in najdražji, Mount Vinson na Antarktiki. Karničar se je odpravil tja v družbi Franca Oderlapa, ki ga je spremljal pri celem projektu, Francija Rupnika in Marjane Lihteneker. Ekipo je 24. novembra prispela v bazo Patriot Hills. Že naslednji dan so krenili do Vinsonovega vznožja, tam postavili šotore in naslednji dan v slabem vremenu čakali na možnost nadaljevanja. Naslednji dan so postavili tabor na višini 2800 metrov, še isti dan pa sta Franc in Davo osvojila vrh, od koder je Karničar smučal. Vršni del je bil zaradi slabih smučarskih razmer zelo zahteven, nižje pa je sledil uživaški spust v idealnem pršiču.

Tik pred odhodom celotne ekipe na Antarktiko je iz Amerike prišla vest, da je ameriška ekstremna smučarka Kit Deslauries z nedavnim vzponom in spustom z Everesta postala prva, ki je smučala z vseh najvišjih vrhov celin. Kasneje se je izkazalo, da je Američanka smučala le vršni del Everesta, nato do južnega sedla na višini 8000 metrov sestopala peš, tam prespala in naslednji dan smučala po pobočju Lotseja v dolino. Večina poznavalcev se strinja, da njenega spusta ni moč šteti za uspešnega, in tako naslov prvega, ki je presmučal sedem najvišjih vrhov na sedmih celinah, pripada Slovcu Davu Karničarju.

Nove smeri

Že pred časom sta v Kalški gori verjetno novo smer preplezala Franc Miš in Lado Kladnik. Sicer sta nameravala preplezati Smer bratov Gregorin, a je nista našla. Nadaljevala sta po svoje in speljala smer nekje med Smerjo bratov Gregorin in Belačevim stebrom. Kot zavedna »lokalpatriota« sta jo imenovala Kamniška smer (IV+/IV, 150 m). V spodnjem delu sta našla dva klina, enega z obročkom, in sklepala, da je tam nekdo obrnil. Jurij Hladnik in David Sefaj dobro poznata skrivnosti gora nad Krmo in v severni steni Debele peči jima je uspelo preplezati novo smer Ježev instinkt (VII+, A0, 250 m oz. 450 m). Naha ja se desno od Centralne smeri, ki ji tudi sledi prve tri raztežaje do velikega macesna. Od tam se je treba spustiti 50 metrov v desno, kjer se Ježev instinkt pravzaprav začne. Smer ponuja konstantno težko plezanje v odlični skali z dobrimi možnostmi varovanja. David Debeljak (AO Rašica) in Miloš Urh sta na drugem koncu Slovenije, v Kuželjski steni, preplezala novo smer levo od klasičnega JZ raza. Ocena Koštrunastega oblaka je VII+/VII-, IV, 190 m. Vstopila sta 15 metrov levo od JZ raza. V glavnem je skala odlična, v smeri pa sta pustila sedem klinov.

Novice je zbral Tomaž Jakofčič

Obvestilo članom A o poravnavi članarine za leto 2007

Vsem, ki nameravate tudi naslednje leto plačati članarino kategorije A, priporočamo, da to storite že na začetku leta (do 31. januarja 2007). Le tako boste Planinski vestnik dobivali neprekinjeno, zagotovili pa si boste tudi neprekinjene zavarovalne ugodnosti.

Uredništvo

Soška fronta v širšem pogledu

888 dni na soški fronti, Miro Simčič, Založba Orbis, Ljubljana, 2006.

O soški fronti je bilo napisanih že veliko knjig, o njej poslušamo že skoraj stoletje, pa vendarle ta nesmiselna črta na zemljevidu, črta, ki je za večmilijonsko vojsko pomenila ločnico med življenjem in smrtjo, še vedno govori. Dobesedno kriči. Prva svetovna vojna, zadnja »viteška« vojna v zgodovini človeštva, je gorski in gričevnati svet zahodne Slovenije zaznamovala najbolj izmed vseh vojn. Miro Simčič je nedavno izdal obsežno delo, ki v nasprotju z izjemnimi knjigami Vasje Klavore (Plavi križ, Koraki skozi meglo in Škabrijel) in Marka Simića (Po sledih soške fronte) gleda na dogajanje s širšega vidika; v njem vidimo soško fronto le kot eno zelo pomembnih bojišč prve svetovne morije. 888 dni – od maja 1915, ko je italijanska vojska odšla »osvobojati brate« (ki sploh niso razumeli italijanščine), do 4. dneva 12. soške bitke, ko je italijanski general Cadorna ukazal umik italijanske vojske do Tilmenta – sta se dogajanje v Evropi in dogajanje na naših tleh prepletali; drugemu je seveda namenjen večji del knjige. Za obiskovalca narave, planinca in gornika je poleg opisov po-

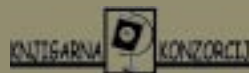
memben del tudi vrsta še neobjavljenih vojaških zemljevidov, fotografij in poročil, ki jih je avtor našel v doslej »izgubljeni« zapuščini armadnega generala Borojevića – le-ta je soški fronti na avstro-ogrski strani pustil še poseben pečat. Avtor nas vodi od Krasa čez Trnovsko planoto, Banjšice in slemena na desnem bregu Soče (Sabotin, Kolovrat, Matajur, Stol) do visokogorskega sveta okoli Krna in Kanina, skozi vse soške bitke, vmes pa objavi še izseke in razmišljanja iz raznih dnevnikov in knjig. Začutimo strah, pogum, brezup ... Posebno ob številkah, ki so sicer še vedno stvar razprav in verjetno nikoli ne bodo dokončne, pa vendarle. Tisoči in tisoči so padali, umirali, izginili, bili zajeti. V eni sami noči so izginile cele divizije, zgodilo se je, da je poveljnik ostal brez enega samega vojaka. In dovažali so nove in nove okrepitve. Italijanski vojak je na soški fronti ostal živ in zdrav povprečno tri mesece. Število milijon žrtev je menda pretirano, vendar pa je, kot kaže, šlo za več kot pol milijona vojakov. Ko beremo, kaj vse se je dogajalo v zakulisju, kako so se vladarji

tajno pogajali o vseh možnostih, se zazdi že tako nesmiselna vojna popoln absurd. To je tudi bila. Še več, kot vsaka vojna je bila tudi ta polna nasilja, pa ne le nad sovražnikom – poveljniki so se znašali tudi nad podrejenimi vojaki; zanimivo je, da so z ujetniki dostikrat celo bolje ravnali kot s svojimi lastnimi ljudmi. Potem je prišel slovit »čudež pri Kobaridu«, 12. soška bitka, ki se je začela v megleni snežni noči 24. oktobra 1917. Po štirih dneh je avstro-ogrski vojska zmagovito korakala po italijanskem ozemlju. Kazalo je, da bo vojne konec, pa se je ves nesmisel spet obrnil tako, da je trajal še več kot pol leta in se končal povsem drugače, kot so se bojevali na obeh straneh. Se je človeštvo kaj naučilo?

Knjiga 888 dni na soški fronti kaže enega najširših pogledov na dogajanje v Posočju, dodatno vrednost pa ji dajejo tudi na novo odkrita dejstva in dokumenti. Bibliofilska izdaja knjige vključuje tudi faksimile najzanimivejših zemljevidov in vojnih kart. Izjemno zanimivo za obiskovalca goratega sveta na zahodu naše dežele.

Marjan Bradeško

Iz Mladinske knjige Trgovine,
KNJIGARNE KONZORCIJ,
Slovenska 29, Ljubljana

5 NAJBOLJ PRODAJANIH TUJIH KNJIG V LETU 2006 S PODROČJA GORNIŠTVA IN ALPINIZMA:

1. Andy Tyson & Molly Loomis: Climbing Self Rescue (Mountaineers Books, maj 2006)
2. Jack Jackson: Trekking Atlas of the World (New Holland Publishers Ltd, oktober 2006)
3. Heinrich Harrer: The White Spider (Harper Perennial, new ed. januar 2005)
4. Simon Carter: World Climbing: Images from the Edge (Onsight Photography and Publishing, oktober 2006)
5. Bryn Thomas: Trekking in the Annapurna Region (Trailblazer Publications, oktober 2004)

70 pohodnikov končalo Pot kurirjev in vezistov NOV

V poslojpu Telekom Slovenije v Ljubljani je bila 30. novembra 2006 prisrčna slovesnost, na kateri je Odbor za organizacijo Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije podelil znake in priznanja za prehojeno Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Pot kurirjev in vezistov je bila odprta 13. junija 1969. Doslej je prejelo znake in priznanja 1712 pohodnikov, letos 70. Letošnja podelitev je bila že osemtrideseta. Vsako leto dokonča Pot povprečno 45 pohodnikov; vsi so člani planinskih društev. Prva leta je bilo prejemnikov le od 20 do 30, pozneje, zlasti po letu 1991, ko je Slovenija postala samostojna država, pa precej več, leta 2003 celo 81! Glede na dolžino poti (približno 1300 kilometrov) jih je kar veliko. To kaže, da je Pot kurirjev in vezistov NOV kljub dolžini priljubljena pohodniška pot, ki ne le ohranja spomin na delo kurirjev in vezistov med NOB, ampak tudi omogoča pohodnikom, da spoznajo zgodovinske, kulturne in naravne znamenitosti slovenskih pokrajin od Prekmurja do Slovenske Istre. Veliko pohodnikov pove, da so spoznali tudi nekatere predele naše domovine, v katere ne

Člani odbora za organizacijo Poti kurirjev in vezistov NOV in prejemniki priznanj za prehojeno pot.

bi nikoli zašli, če ne bi hodili po Poti kurirjev in vezistov. Med letošnjimi prejemniki znakov in priznanj je veliko takih, ki so zbrali 88 kontrolnih žigov že večkrat. Rekord je Slavko Krušnik iz Ljubljane, ki je prejel priznanje že 34-krat! Sledijo mu Milan Meden iz Maribora z 20 priznanji, Nino Caruso iz Idrije in Viktor Čebela iz Litije z 19 in Franci Rajh iz Maribora s 15 priznanji. Nekaj pohodnikov je Pot prehodilo petkrat, desetkrat in dvanajstkrat. Zanimivi so podatki o času, v katerem so pohodniki prehodili vso pot. Najhitreje, v 36 dneh, sta jo prehodila Marjeta in Jože Vrhunc iz Lesc, ki sta začela tretjega in končala 30. avgusta. Mar-

jeta mi je povedala, da sta tudi po asfaltnih cestah v Prekmurju, Prlekiji in Slovenskih goricah peščila in da sta le tako lahko zares dobro spoznala kraje, prijazne domačine in lepote teh pokrajin. Tudi Štefan Sapač iz Zagorja ob Savi je pot začel 3. januarja 2006 in jo končal 10. novembra. Ker časovno ni omejena, so med letošnjimi prejemniki priznanj tudi taki, ki so začeli leta 1978 in 1984. Povprečno pa od začetka do konca minejo tri leta. Pohodniki so iz raznih krajev Slovenije, največ jih je iz Ljubljane in okolice, Zasavja, Maribora in Gorenjske.

Po slovesni podelitvi priznanj, na kateri sta med drugimi spregovorila tudi predsednik Domicilnega odbora kurirjev in vezistov NOV Jože Strelec in častna predsednica tega odbora Dragica Rome, so se udeleženci še dolgo prijetno družili, obujali spomine, dajali predloge organizatorjem Poti in delali načrte za prihodnje leto. Pohodniki pa so se tudi zahvalili Odboru za organizacijo Poti kurirjev in vezistov, ki vsako leto povabi pohodnike na srečanje in slovesno podelitev priznanj za prehojeno pot. Radi pridejo, med letošnjimi sedemdesetimi prejemniki priznanj so manjkali le štirje!

Slavko Krušnik je že 34 krat prejel priznanje za prehojeno Pot kurirjev in vezistov NOV.

Jože Dobnik
Foto: Zora Sušnik - Gornik

Novice iz Sočerge

Sočerga je marsikateremu ljubitelju istrskih lepot znana kot izhodišče za prijetne izlete. Največ se jih odpravi do Sv. Kvirika in naprej po razglednem robu do spodmolov in naravnega mostu

pod Velim Badinom. Mnogi pa poznajo tudi Veli vir, slap na Reki v dolini pod Sočergo. Od decembra, ko so domačini ob pomoči krajevnih skupnosti očistili stari kolovoz med Sočergo in Sokoliči, se da kreniti na pot k njemu kar iz Sočerge. Za začetek si lahko na ovinku sredi vasi ogledamo novo kapelico. Domačini so jo pravkar postavili namesto

nekdanje, ki jo je pred desetletji odnesla širitev ceste. Slabih sto metrov od nje proti cerkvi (od te je lep razgled po dolini) se od ceste odcepi kolovoz, ki prečka prisojano pobočja doline Reke, zato tudi pozimi ponuja prijeten sprehod skozi borove naseade. Poldrugi kilometer kolovoza se konča v vasi Sokoliči, iz te pa vodita označeni poti navzdol do Velega vira, v katerem je voda samo po obilnih deževjih. Nekaj manj kot tri kilometre od Sočerge je slap, ravno prav za izlet v kratkih zimskih dneh.

Izlet se skoraj obvezno konča pri gostilničarju Milanu Palčiču (na fotografiji levo, ob njem predsednik Obalnega planinskega društva Darko Butinar); tam je tudi najbolje pustiti avto. Njegovo gostilno Sočerga poznajo številni planinci, ki pri njem poleg domačih istrskih jedi – najbolj znani so njegovi ročno izdelani fuži, značilne istrske testenine – vedno najdejo tudi obilo koristnih informacij. Zaradi prijaznega sprejema, ki ga doživijo, mu je Obalno planinsko društvo junija lani, ko je pripravil slovesnost ob predstavitvi *črepnje*, novosti v gostinski ponudbi, izročilo posebno priznanje.

I. M.

Obnova na Mrzlici

Obisk planincev in drugih izletnikov na Mrzlici – vrhu med Zavsavjem in Savinjsko dolino, ki je hkrati stičišče štirih občin: Trbovlje, Hrastnik, Prebold in Žalec – je iz leta v leto večji. K temu obisku veliko pripomore tudi dobro urejena in oskrbovana planinska postojanka – planinski dom na Mrzlici, ki ga je zgradilo in ga kot lastnik tudi vsa leta upravljalo Planinsko društvo Trbovlje. Zaradi vse večjega obiska pa se je pokazala tudi potreba po večjih obnovitvenih delih, predvsem v domu. Vse odkar je bil zgrajen in odprt (leta 1963), so na njem opravljali večja in manjša vzdrževalna dela, tako zunaj kot znotraj, v zadnjih letih pa se je pokazala potreba po temeljitejših obnovitvenih oziroma gradbenih posegih. Po odločitvi upravnega in gospodarskega odbora društva (oba vodi predsednik Vili Treven) so bila v zadnjih dveh letih opravljena obsežna dela. V letu 2005 je bila končana temeljita obnova sanitarnih prostorov v pritličju doma. V okviru te je bilo treba prekriti prostor med zgradbo ter skladiščnimi prostori za domom, izpeljana pa je bila tudi

Napisi naših gora

Na vrhu Pristovškega Storžiča, ki stoji v celoti v Avstriji, že dolga leta stoji nič kaj prijazen napis v nemščini, ki spominja na zmago na plebiscitu po prvi svetovni vojni. Meni kot Slovencu ob vsakem obisku zbudi nekaj nelagodja, saj se mi zdi nepotrebno po toliko letih obujati spomine na spore med narodi. Zato pa me je konec leta 2006 zelo prijetno presenetil kažipot nižje spodaj še na gozdni cesti, kjer se zavije strmo gor skozi gozd. Nekdo je poleg običajnega napisa v nemščini pritrdil še kažipot v lepi slovenščini.

Tako se dela, tako sosed bo mejak, ne vrag!

Andrej Stritar

sanacija dimnika in strelovoda na stehi. Obnovljene so bile kanalizacija ter vodovodna in elektroinstalacija, zelo pomembna pa je bila tudi zamenjava peči za centralno ogrevanje z bojlerjem in preostalo toplovodno instalacijo. Seveda je bilo treba prej demontirati in odstraniti staro peč oziroma toplotno postajo v kletnih prostorih. V kuhinji je bilo treba zamenjati kuhinjsko napo z novejšo. Dela so pomagali izvesti in pokriti stroške nekateri sponzorji. Sicer pa so člani društva opravili več manjših in večjih vzdrževalnih del v domu in okolici. Bistveno za to preteklo leto je bilo, da je bil za domom sezidan nov sanitarni prostor za moške, skupaj z novimi stranišči, hkrati pa so bili obnovljeni stari kletni oziroma skladiščni prostori.

Širša obnova sanitarnih prostorov v domu pa se je nadaljevala tudi v letu 2006. Tokratna obnova je zajemala adaptacijo ženskih in moških kopalnic ter stranišč v prvem in drugem nadstropju planinskega doma. Vsa za letos načrtovana dela so bila izpeljana do konca oktobra tega leta. V tem okviru so bila vgrajena nova okna in vrata, pozidane so bile nove stene in položena keramika. Obnovljene so bile vse instalacije na tem območju ter oprema obnovljenih prostorov. Vgrajena so bila tudi

nova vrata iz gostinske sobe v hodnik in do ženskega stranišča ter prostora pred moškim straniščem. Tudi letos izvedena dela so bila izpeljana ob pomoči raznih sponzorjev iz Zasavja ter Savinjske doline. Najzaslužnejši za izvedbo najboljše del iz zadnjega obdobja je bil predsednik Vili Treven ob sodelovanju nekaterih članov društva. Stroški oziroma vrednost naložbe je bila tudi letos kar precejšnja. Društvo se je posebej zahvalilo sponzorjem, ki so v finančnem ali materialnem pogledu sodelovali pri omenjenih obnovitvenih delih. Planinski dom na Mrzlici (1122 m) je tako pripravljen na še večji obisk planincev in izletnikov v prihodnjih letih.

V skladu z možnostmi so bili pri svojem delu zelo uspešni tudi vsi preostali društveni odseki, poleg gospodarskega še mladinski, izletniški oz. vodniški, alpinistični, športnoplezalni, markacijski, izobraževalni in naravovarstveni; zelo uspešna sta bila tudi planinska skupina upokojencev ter Klub ljubiteljev Mrzlice. Iz opravičljivih razlogov je bila manj uspešna le kulturno-propagandna sekcija oz. odsek.

Tako se bo več tisoč planincev in drugih obiskovalcev Mrzlice z obeh strani kraljice naših dolin lahko tudi v prihodnje ob hoji navkreber in navzdol naužilo lepot vseh vrst, si krepilo dušo in

telo na razgibanem hribovitem območju, hkrati pa se v planinskem domu ob prijazni in dobri oskrbi oskrbnika v vseh pogledih dobro počutilo.

Tine Lenarčič

Planinski orientacijski maraton

Planinsko društvo Zabukovica je v nedeljo, 19. novembra 2006, pripravilo 1. planinski orientacijski maraton. V lepem vremenu se ga je udeležilo 26 posameznikov. Tekmovalno ekipo sta sestavljala po dva tekmovalca, tekmovalni pari pa so bili določeni z žrebom. Tekmovanje je bilo namenjeno tistim, ki poleg fizične usposobljenosti premorejo še tehnično znanje orientacije z uporabo topografske karte, kompasa ipd. Planinski orientacijski maraton je potekal na področju Griž, Zabukovice, Pongraca, Golave in Homa, kjer je bil tudi cilj. Tekmovalni progi sta bili dve – lažja v dolžini 12 kilometrov in težja v dolžini 18 kilometrov, vmes je bilo več vzponov in spustov. V lažji kategoriji je bilo treba najti sedem kontrolnih točk, od tega je bila ena živa kontrola s praktično nalogo izdelave vozlov, težja kategorija pa je imela devet kontrol, od tega dve živi kontroli, tekmovalci so

Marjeta Ekar

Manaslu in Lotse – 50 let

V Katmanduju so 11. in 13. decembra proslavljali 50-letnico prvih vzponov na ta osemtisočaka, hkrati pa so priredili konferenco o himalajskem turizmu, ki je za Nepal eden poglavitnih virov dohodka. Zato Nepalci na polstoletnico prvih vzponov na osemtisočake vabijo vse dosedanje »osvajalce« ter druge pomembne alpiniste in turistične planinske funkcionarje. Edini Slovenec, ki je bil na Manasluju, je Viki Grošelj (l. 1984), na Lotseju pa sta bila za njim (l. 1989) le še Franc Pepevnik in Milan Romih (l. 2000). Med povabljenici z vsega sveta, ki so se udeležili prireditve, so bili tudi predsednik PZS mag. Franci Ekar, Viki Grošelj in Tomaž Humar.

Tone Škarja

Čistilna akcija

Ko smo Pogačnikovi (osebje Pogačnikovega doma na Kriških podih), naši prijatelji in prostovoljci iz TNP »kopali« po jami brez dna 2050 metrov nad morjem in iz nje pobirali smeti, si nisem in nisem mogla spraviti iz misli pesmi Neverending story (Neskončna zgodba). Bilo je 23. septembra, vreme sončno, mi pa smo skušali iz hladne jame »Hudobnice«, kot smo jo poimenovali, prenesti na kraj, na katerem naj bi pristal helikopter, čim več vreč, napolnjenih z več kot 30 let starimi odpadki. To je bila prva, poskusna akcija, v prihodnosti naj bi ji sledile še druge.

Pogačnikov dom na Kriških podih, natančneje, na Grivi, obdajajo vrhovi Planja, Razor, Križ, Steinar, Bovški Gamsovec, Pihavec in tri Kriška jezera. V okolici doma je veliko kozorogov in svizcev, v poletnih mesecih pa se tam naselijo tudi ovce in ... ljudje. Dom je bil zgrajen leta 1951, oskrbuje ga planinsko društvo Radovljica. Ker je dostop do njega z gorenjske strani zahtevnejši od tistega iz Trente, so ga že od začetka oskrbovali iz Primorske. Sprva so vanj prinašali hrano, pijačo in vse druge potrebščine na konjskih hrbtih. Vlogo nosačev so prevzeli Kravanjevi v Trenti, ki za dostavo v Pogačnikov dom skrbijo še danes, le da na malce drugačen način. Leta 1983 je bila do doma speljana tovorna žičnica. S tem se je končala doba nosačev, vlogo »glavnega oskrbovalca« doma pa sta prevzela žičnica in njen »voznik« Viktor Kravanja. Sodelovanje med PD Radovljica in Trentarji se je torej ohranilo. V letih 2001–2003 je bila žičnica popolnoma prenovljena, njen vozni red pa ostaja enak. Vsaj

enkrat na teden do doma pripelje živež, od njega pa odpelje smeti in prazne steklenice.

Pa smo spet pri smeteh. Te so dvaintrideset let, ko so dom oskrbovali s konji, odlagali v veliko jamo v bližini doma. V dolino so odnašali le steklovino. Odkar je zgrajena žičnica, se smeti z njo odvažajo v dolino. Sprva so jih iz Trente vozili na gorenjsko stran, zadnjih 18 let pa je urejen komunalni odvoz odpadkov s petdesetega ovinka vršiške ceste. Od zadnje postaje žičnice do tja smeti prepeljejo s traktorjem ali z osebnimi avtomobili. Odpadki se v domu raz-

delijo na papir – ta se skuri –, organske odpadke, steklovino in preostalo.

Odlaganje smeti v bližnje luknje in jame v preteklosti ni bilo nič nenavadnega, niti v dolini, kaj šele v gorah. Žalostno je, da to ponekod počno še danes. Ne le v gorah Himalaje, v katerih alpinisti puščajo za seboj vse od kisikovih mask do celih taborov, temveč tudi v naših. Nas, osebje Pogačnikovega doma, so zgodbe o današnjem odlaganju smeti v jame žalostile, zamislili pa smo se tudi nad svojimi predhodniki, ki so kar 32 let nosili odpadke iz doma v bližnjo jamo. V tistih časih druge možnosti za odlaganje smeti sicer niso imeli, a vendar ti odpadki ne sodijo visoko v gore, v katerih naj bi bila narava čim bolj neokrnjena. Lani smo v

dnevh, ko v domu ni bilo veliko gostov, s starimi smetmi napolnili nekaj vreč in jih ob naslednji vožnji žičnice poslali v dolino. Tako se je rodila ideja o čistilni akciji, v kateri bi poskušali sprazniti jamo. Ideji je prisluhnil gospodar postojanke Simon Eržen, njemu pa preostali člani PD Radovljica. Ideja je potovala naprej do uprave Triglavskega narodnega parka. Ta je bila vesela, da o ohranjanju narave razmišljajo tudi posamezniki zunaj TNP.

In tako je 23. septembra potekala akcija v organizaciji PD Radovljica in TNP. Nismo vabi-

li preveč ljudi, saj jih jama lahko sprejme le omejeno število, vendar smo kmalu ugotovili, da je delo zelo naporno in bi bilo produktivneje delati v dveh moštvih. Napolnili smo kar 150 vreč, nabralo se je za približno 1300 kg odpadkov. Med nabiranjem smo se prav zabavali, saj smo poleg konzerv, železja, starih žimnic in podobne »šare« našli tudi veliko

število ženskih najlonk, kopalke in celo čevlje z visoko peto. Natararice na tej višini so bile nekoč očitno zelo urejene ... Kljub veliki količini nabranih odpadkov pa jama ob koncu dneva ni bila videti nič bolj prazna kot prej. Pod odnesenimi smetmi so še starejše in pod njimi še starejše ... Materiala v njej je torej še vedno zelo veliko, tako da pravega zadovoljstva nad storjenim nismo občutili. Prav gotovo kliče po novih akcijah in upam, da se bomo v prihodnjem letu spet zbrali v še večjem številu, z enakim zagonom in morda ne le enkrat. Tako bi lahko zgodbo, ki so jo naši predhodniki ustvarjali 32 let, končali v nekaj letih.

Mateja Komac

morali opraviti dve praktični nalogi iz poznavanja zaščitene gorskega cvetja in osnovnih planinskih vozlov. Organizatorji so poskrbeli za primerno okrepčilo na kontrolnih točkah in malico in čaj na cilju - pri Dragovem domu na Homu. V lažji kategoriji sta zmagala Janja Polavder in Dejan Laznik, v težji pa Kristjan Kozole in Mirko Jegrišnik. Zmagovalci obeh kategorij so prejeli pokale, vsi ostali tekmovalci pa praktične nagrade. Vsi udeleženci maratona, tako organizatorji kot tekmovalci, so bili ob koncu mnenja, da je tak maraton dodatna popestritev zelo bogate planinske dejavnosti v Savinjski dolini.

Lilijana Jančič

Zbor delegatov Komisije za varstvo gorske narave

V Ljubljani je v petek, 10. novembra 2006, v prostorih Pošte Slovenije, d. o. o., na Čopovi ulici 11 potekal zbor delegatov Komisije za varstvo gorske narave Planinske zveze Slovenije.

Tokratni zbor delegatov KVG N je bil prvi po 22. 10. 2004, ko je UO PZS potrdil njen pravilnik, zato

je bila udeležba toliko pomembnejša. Udeležilo se ga je kar 32 od skupaj 36 izvoljenih oz. določenih delegatov iz vse Slovenije, navzoči pa so bili še številni drugi ljubitelji narave.

Na zboru so bili tudi predsednik PZS Franci Ekar, podpredsednik PZS Uroš Vidovič, generalni sekretar PZS Danilo Sbrizaj ter načelnik KVIZ UO PZS in

koordinatorski v P UO PZS Rudolf Skobe, ki ga je v vlogi delegata - varuha gorske narave tudi vodil. Vsi so pozdravili delegate in preostale navzoče. Zbor je potekal po objavljenem dnevnem redu in v skladu s poslovnikom o delu zbora delegatov KVG N, ki je bil sprejet na tej seji zbora. Pomembna točka dnevnega reda je bila dopolnitev 16. člena pravilnika komisije za varstvo gorske narave, ki je že na tej seji zbora - in bo tudi v prihodnje - omogočil enakopravno odločanje na zborih tudi naključno izbranim varuhom gorske narave, najpomembnejša pa poročilo o delu KVG N UO PZS v obdobju 2002-2006, ki ga je na samem zboru še dodatno predstavila in dopolnila načelnica Rozalija Skobe. V razpravi po poročilih so delegati dali vrsto predlogov in pobud za delo komisije v prihodnje, pa tudi za izboljšanje organiziranosti v odnosu med komisijo, odbori in odseki ter na področju medsebojne komunikacije in obveščanja - tudi s sodobnimi sredstvi, kot sta spletna stran KVG N in e-pošta. Na zboru

Dan varnejšega gibanja

Gorska reševalna služba - Društvo Ljubljana prireja področni Dan varnejšega gibanja v gorah v zimskih razmerah, in sicer v soboto, 20. januarja 2007, ob 9. uri v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje Republike Slovenije na Igu, Zabrav št. 12. Program bo obsegal teoretična predavanja v predavalnici Avditorij (osebna in tehnična oprema za gibanje v gorah v zimskih razmerah, načrtovanje zimske ture, nevarnosti v gorah pozimi, prva pomoč pri poškodbah pozimi, oskrba ponesrečenih v plazu) in praktične vaje na Kureščku (uporaba pohodnih palic, cepina in derez, ugotavljanje trdnosti snežne odeje, iskanje za-

sutih v plazu s plazovnimi sondami in s plazovno žolno, prikaz reševanja zasutih v plazu z reševalnimi psi). Program bo končan okoli 15. ure. Delo na terenu bo potekalo na več delovnih točkah, zato naj imajo udeleženci s seboj primerno osebno in tehnično opremo, ki jo imajo na voljo (cepin, dereze, palice, plazovne žolne ...). Število udeležencev je omejeno. Prijave zbiramo do 16. januarja na naslovih: Matic Redelonghi, 041 982 567, matc.redelonghi@guest.arnes.si, in Jani Bele, 041 428 924, jani.bele@semesadike.si.

Jani Bele

so bile izvedene tudi volitve načelnika in petih članov komisije za obdobje 2006–2010. Za načelnika je bila znova izvoljena dosedanja načelnica Rozalija Skobe iz PD Novo mesto, za člane pa Martin Šolar – PD Bohinjska Bistrica, Milan Naprudnik – PD Ljubljana Matica, Ljuba Brank – PD IMP Ljubljana, Maja Bidovec – PD Akademik in Alenka Zega – PD Obrtnik.

V skladu s 1. odstavkom 20. člena Pravilnika komisije za varstvo gorske narave bo dva dodatna člana komisije v potrditev UO PZS predlagala tudi nova načelnica. Predvidoma bosta to Tina Mikuš iz PD Zagorje in Borut Cerkevnič iz PD Drava Maribor, kot zunanji sodelavec pa še Pet-

er Skoberne. Zbor se je končal z zanimivim predavanjem Staneta Peterlina iz Grosupljega, Naravne vrednote kot simbol prostora.

V imenu nove KVG N UO PZS se zahvaljujem vsem na zboru sodelujočim delegatom, vodjem odborov in predsednikom meddruštvenih odborov, ki so se potrudili za tako veliko udeležbo delegatov, vsem gostom za pohvale in spodbudne besede za nadaljnje delo, predsedniku delovnega predsedstva zbora za uspešno in učinkovito vodenje zbora ter še posebno Stanislavu Tomšiču, predsedniku PTT Ljubljana, in Pošti Slovenije, d. o. o., za brezplačno uporabo lepe in dobro opremljene konferenčne

dvorane. Posebna zahvala gre tudi predavatelju Stanetu Peterlinu ter Meti Vukič, strokovni sodelavki KVG N UO PZS, za pomoč pri pripravi zbora.

Rozi Skobe

Ob 80-letnici Srečka Valentana

V prazničnem decembru je naš planinski prijatelj Srečko Valentan praznoval 80. rojstni dan. Srečko je otroštvo preživljal v mnogih krajih SHS, saj je bil

IN MEMORIAM

Roman Turk 1931–2006

Naš planinski prijatelj Roman se je v čudoviti jesenski soboti povzpel na svojo zadnjo goro. S skupino svojih najzvestejših članov društva je šel na Visoko Ponco z italijanske strani – od kočice Zacchi. Dosegli so vrh in v prelestnem jesenskem dnevu nadaljevali sestop proti Belopeškemu jezerom. Vseh težav je bilo že konec, še čez zadnji kamniti žleb bi bilo treba priti, ko se je zgodilo. Usodni korak, zdrs in bogato planinsko življenje prijatelja Romana je bilo v trenutku končano. Zakaj v tako lepem dnevu, polnem veselja in sončne luči, ne ve nihče. Nevidna roka je zagnila zaveso luči in ga popeljala v tišino teme.

Z Romanom sva bila pred dvajsetimi leti ustanovitelja velikega in uspešnega planinskega društva – Zlatarne Celje. Tako kot je bilo uspešno podjetje, kjer sva službovala, tako je bilo veliko in uspešno naše društvo. Vsega je bilo na pretek, naši iz-

leti v hribe in gore so bili številni, in tako kot je podjetje prehajalo v težave, tako se je manjšalo število članov in je pojemala navdušenost. Tudi sam sem zapustil društvo prav tako kot podjetje in našel svoje izzive v društvu, kjer sem začel delovati pred več kot 50 leti. Roman pa je vztrajal tudi po upokojitvi in vodil svojo zvesto četico planinskih zanesešnjakov po gorskih in hribovskih poteh. Samo par ducatov jih je še ostalo, vendar dovolj za mali osebni kombi, s katerim so vsako soboto odhajali in se vračali polni doživetij. Vse do tiste septembrske sobote.

Z Romanom in njegovimi člani sem se povzpel na mnoge gore doma in v tujini. Skupaj sva bila na Grossglocknerju, v Dolomiti, Zahodnih Julijcih, Karavankah, Julijskih Alpah, Kamniško-Savinjskih Alpah. Nekateri od vzponov so bili zahtevni, vendar so vsi minili brez posebnih zapletov. Romanovi izleti in ture so bili skrbno načrtovani, v zadnjih de-

setih letih, ko sem podrobneje spremljal dejavnost društva, je organiziral letno okoli 50 odhodov v hribe in gore. Zmnožek dolgoletnega delovanja na tem področju pa kaže na društvo z verjetno največ pohodi in izleti v Sloveniji.

Najin zadnji resnejši skupni gorski vzpon je bil na Kilimandžaro – najvišji vrh Afrike, ki zaradi svoje višine (nekaj pod 6000 metri) predstavlja že kar resno zadevo. V tihi afriški noči smo se s čelnimi svetilkami vzpenjali po neskončnih vulkanskih meliščih proti vrhu – oba kar z resnimi težavami: Roman z začetki višinske bolezni, jaz pa z velikimi želodčnimi težavami, tako da sva skoraj obupala. Bila sva tik pod vrhom, ko naju je pozdravilo vzhajajoče sonce izza Mawenzija in nama dalo novih moči za najine odločilne zadnje korake do vrha. Moje gorske poti bodo vsak čas postale redkejše. Tihe bodo in razmišljajoče, v sebi pa bom nosil blag spomin na planinskega prijatelja, s katerim sva doživela veliko lepega in nepopovnljivega.

Jože Kodre

njegov oče finančni preglednik in ga je tedanja država večkrat premeščala. Rojen je bil 13. 12. 1926 v Beogradu. Zgodnje otroštvo je preživel v dolini Puterhof nad Tržičem, v kateri je bil oče pri obmejni straži. Osnovno šolo je obiskoval v Slovenski Bistrici, nižjo gimnazijo pa v Mariboru. Leta 1939 je bil oče premeščen v Kamnik. Srečko je šolanje nadaljeval v Ljubljani.

Leta 1948 se je vključil v PD Kamnik in že naslednje leto v AO. Od takrat uspešno in ustvarjalno deluje na vseh področjih planinstva. Bil je alpinist in gorski reševalec. S predanostjo in veseljem je pomagal pri graditvi in obnovi planinskih domov na Kokrskem in Kamniškem sedlu. Leta 1952 se je s kamniškimi planinci s kolesom odpravil na Grossglockner, leto pozneje pa na Matterhorn v švicarskih Alpah. Leta 1956 se je z družino preselil v Črnuče ter se včlanil v črnuško planinsko društvo. Pomagal je pri graditvi in obnovi doma na Mali planini. V društvu je član upravnega odbora in zadnjih trideset let zanesljiv blagajnik. Aktivno je deloval tudi v planinski sekciji Energoinvesta, v katerem je služboval do upokojitve. Poleg tega, da se ukvarja s planinstvom, je aktiven tudi v Društvu zveze borcev in v mešanem pevskem zboru Svoboda Črnuče. Za svoje prizadevno delo je dobil številna odlikovanja in priznanja. Ob 80-letnici GRŠ Kamnik je bil imenovan za častnega člana. Častno članstvo so mu 31. 3. 2000 podelili tudi v črnuškem planinskem društvu. Planinska zveza Slovenije mu je podelila bronasti, srebrni in zlati častni znak. S svojim zgledom in delom je veliko prispeval k razvoju in ugledu PD Črnuče. Slavlencu ob visokem jubileju iskreno čestitamo in mu želimo še veliko zdravih let.

Janez Kutnar

Kako poznamo naše gore?

Kateri gori sta na sliki pobeljeni s skromnim decembrskim snegom?

Za nagrado bodo nogavice Trek Mates Trekker, ki jih ponuja spletna trgovina z gorniško opremo www.kibuba.com.

Pravila naše igre so taka:

1. Upoštevali bomo le po eno rešitev posameznega reševalca.
2. Med reševalci, ki bodo pravilno odgovorili na zastavljeno uganko, bomo izžrebali zmagovalca. Naš sponzor mu bo dostavil nagrado.
3. Zmagovalec v tekočem letu ne more več sodelovati v žrebanjih.
4. Če bo vseh reševalcev manj kot deset, bomo objavili imena vseh, sicer pa le ime izžrebanega.

5. Po uredniški presoji bomo objavili zanimivosti o gori, ki nam jih bodo poslali reševalci.
6. Rešitve lahko pošljete z navadno pošto na naslov Planinski vestnik, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali po elektronski pošti na naslov uganka@pzs.si, in sicer do 25. januarja 2007. Reševalci nam morajo poslati popoln naslov.

Rešitev iz prejšnje številke:

Na sliki so mogočna zahodna pobočja Kanina nad dolino Rezije, slikana z Muzcev. Prvi vrh na levi je Vrh Krnice, sledi Visoki Kanin, desno pa je Vrh Laške planje (Laška planja se imenuje dobro vidna travnata pobočja pod njim). Spodaj se vidi slikovit in razgleden greben, ki se vleče od Skutnika proti prelazu Krnica med Učjo in Rezijo.

Pravilno vas je tokrat uganelo le 17 bralcev. Napačni odgovori so bili Spodnje Bohinjske gore, Krnsko pogorje in Bavški Grintavec. Izžreban je bil naš zvesti reševalec ugank Luka Taler z Gorij, ki mu bo spletna trgovina www.kibuba.com podarila rokavice Powerstretch.

Andrej Stritar

MAMMUT

www.mammutsportsgroup.ch

ABSOLUTE ALPINE

V času, v katerem si modni trendi vedno hitreje sledijo, stavi Mammut na trajnost in največjo možno uporabnost. "Absolute Alpine" pomeni zavezanost goram in strastem dosegati vrhove. "Absolute Alpine" pomeni tudi popolno zaupanje v opremo, s katero so izjemni rezultati šele mogoči. Že več kot 140 let prevzema Mammut izziv ponujanja čim boljših proizvodov. Stalna izmenjava izkušenj z vrhunskimi alpinisti jamči za brezkompromisno testirano kvaliteto.

Uvzemnik in zastopnik

TERRA MSG d.o.o.

Partizanska cesta 13a, 2000 Maribor
02/250 09 66

www.terra-sp.si terraclimb@siol.net

Optimalno vrtljiva točka -
prihrani moči pri vzponu
in zagotovi zanesljiv spust!

Karbonska konstrukcija -
doživljenjska trpežnost
in zanesljivost!
SAMO 1240gr.!

SILVRETTE PURE ustvarjena za vašo varnost!

Vezi SILVRETTE so kot prijatelji - na njih se zanesemo, ko je težko!
Za ZANESLJIVOST si SILVRETTE zastavlja najvišje varnostne
standarde. NAJLAŽJA povezana turna vez na svetu, z natančno
vrtljivo točko, se optimalno prilagaja smučem in čevlju!
USTVARJENA za vašo VARNOST!

www.silvretta.de

silvretta
Brand of Ski Group

Uvoznik in zastopnik: TERRA MSG d.o.o.
Partizanska cesta 13a, 2000 Maribor - 02/250 09 66 www.terra-sp.si terraclimb@siol.net

Got it!

Lastnosti

Lastnosti	Koristi
Magnezijeve zaponke	Lahke, trdne, varne
Zaponke za turno smučanje	Med hojo zavarujejo zaponko
Nastavljive zaponke	Za prilagoditev nogam z nižjim nartom
a.d.d. koncept čevlja	Udobje, odličen prijem noge
a.d.d. Broadband2 jezik	Mehko, a čvrsto progresivno gibanje Pritisk zaponk razporedi po večji površini
Večkrat brizgana plastika	Izredno vzdržljiva, nudi odlično oporo
Mehanizem smučanje - hoja	Enostavno menjavanje položaja smučanje - hoja
Karbonske ojačitve	Lahka, toda izredno trdna struktura
Gumb za nastavitev naklona	Enostavno nastavljanje naklona

FREE RIDE ENDORPHIN

GARMONT.COM

GARMONT

Challenge the elements